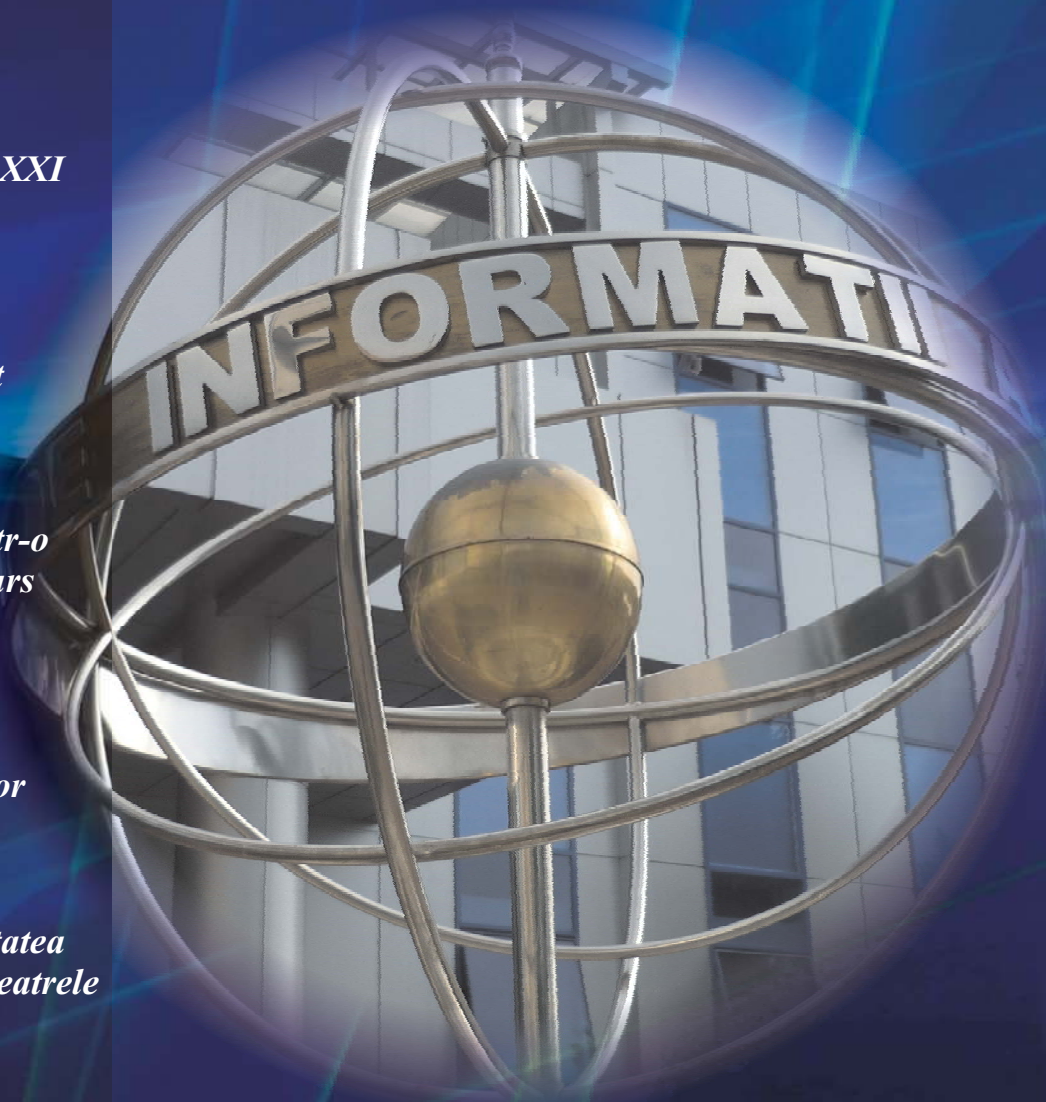


INFOSFERA

DIN CUPRINS:

- *Relația transatlantică și provocările secolului XXI*
- *Rusia: o perspectivă non-ideologică (II). Efectul dez-ideologizant al hărții lui Mackinder*
- *Europa și conflictele într-o lume postmodernă în curs de globalizare*
- *Diplomația apărării și promovarea intereselor de securitate națională*
- *Provocări pentru activitatea de contrainformații în teatrele de operații militare*



Anul II nr. 4 / 2010

INFOSFERA

Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare

Direcția Generală de Informații a Apărării

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Academician Dan Berindei

Academician Florin Constantiniu

Cercetător științific gr. I dr. Napoleon Pop

Prof. univ. dr. Ioan Mircea Pașcu

Gl. (r) prof. univ. dr. Sergiu Medar

Gl. lt. prof. univ. dr. Teodor Frunzeti

Gl. mr. conf. univ. dr. ing. Gheorghe Savu

Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș

Prof. univ. dr. Ilie Bădescu

Prof. univ. dr. Vasile Secăreș

Gl. bg. prof. univ. dr. Adrian Pârlog

Prof. univ. dr. Teodor Repciuc

Col. (r) prof. univ. dr. Constantin Hlibor

Dr. Liviu Mureșan

Conf. univ. dr. Iulian Chifu

REDAȚIA

Director onorific: Prof. univ. dr. Teodor REPCIUC

Redactor-șef: Marius-Andrei DLAMESCU

Redactori: Cătălin ANDRONIC

Alina IONIȚĂ

Tatiana NEGARĂ

Ion NIȚU

Anca Monica POPA

Iuliana Maria POPA

Aureliu RADU

Adresa redacției

*Bulevardul Vasile Milea nr. 7B, cod 061342, sector 6,
București*

Tel. / fax (+40) 021 316 58 05

E-mail: redactia.infosfera@agat.ro

CUPRINS

Relația transatlantică și provocările secolului XXI..... 3
Gheorghe SAVU

**Rusia: o perspectivă non-ideologică (II).
Efectul dez-ideologizant al hărții lui MACKINDER..... 11**
Ilie BĂDESCU

**Europa și conflictele într-o lume postmodernă
în curs de globalizare..... 23**
Iulian CHIFU

Integrarea europeană și țările foste iugoslave..... 28
Vasile LECA

**Diplomația apărării și promovarea intereselor
de securitate națională..... 31**
Adrian PÂRLOG
Ionel BICA
Ștefan ARNĂUTU

**Rolul serviciilor de informații în combaterea
dispozitivelor explozive improvizate..... 38**
Sorin BUTIRI

**Provocări pentru activitatea de contrainformații
în teatrele de operații militare..... 43**
Daniel POPA

Imaginea strategică integrată în războiul viitorului..... 48
Marin ALNIȚEI

Cultura de Intelligence în domeniul militar..... 52
Nuță DRAGOMIR

**Nicolae Condeescu, Șeful Secției Informații
din Marele Cartier General în primul război mondial.... 56**
Alin SPĂNU

RELAȚIA TRANSATLANTICĂ ȘI PROVOCĂRILE SECOLULUI XXI

*General-maior dr. ing. Gheorghe SAVU**

Începutul secolului XXI este marcat de un nivel ridicat de fluiditate strategică și de reconfigurarea raporturilor de putere din cadrul sistemului internațional. Astfel, având în vedere transformările accelerate care au loc în mediul internațional de securitate, ne propunem să abordăm în acest articol tema rolului viitor al relațiilor dintre SUA și Europa în asigurarea stabilității internaționale. Va continua relația transatlantică să reprezinte elementul central al sistemului internațional din prima parte a secolului XXI? Care ar fi posibilele implicații pe care evoluțiile din interiorul acestei relații le-ar putea avea asupra viitoarei ierarhii de putere la nivel global? Ce efecte ar avea asupra comunității euroatlantice o posibilă mutare a centrului geopolitic al sistemului internațional spre zona Asiei (China)? Iată numai câteva întrebări care evidențiază necesitatea unei reflecții atente asupra evoluției relației transatlantice la începutul acestui secol.



* *General-maior dr. ing. Gheorghe SAVU este Directorul general al Direcției Generale de Informații a Apărării. Acest material a fost prezentat în cadrul Sesiunii de comunicări științifice cu participare internațională a Universității Naționale de Apărare, cu tema: „Impactul evoluției relațiilor internaționale asupra mediului de securitate”, 18.11.2010.*

În cea de-a doua parte a secolului al XX-lea, inclusiv după încheierea Războiului Rece, relația transatlantică a reprezentat un element central al stabilității sistemului internațional, fundamentul acesteia fiind constituit de interesele și valorile comune ale SUA și ale aliaților europeni. În prezent, problemele existente pe agenda internațională impun identificarea unei abordări comune la nivelul parteneriatului transatlantic, în special în ceea ce privește combaterea terorismului internațional și a proliferării armelor de distrugere în masă, gestionarea relațiilor cu unele mari puteri emergente (mai ales Rusia și China), problema programului nuclear iranian, stabilizarea și reconstrucția Afganistanului, coordonarea politicilor legate de schimbările climatice, asigurarea securității energetice, depășirea efectelor actualei crize economice inter-naționale etc.

În opinia noastră, relația transatlantică poate fi abordată prin prisma componentelor sale de securitate, economice și cultural-civilizaționale. Din perspectiva componentei de securitate, care prin intermediul NATO reprezintă esența relației transatlantice, rolul viitor pe care parteneriatul transatlantic îl va juca în politica internațională va depinde atât de realizarea unei viziuni strategice comune (determinată, în principal, de percepția riscurilor și a amenințărilor în SUA și Europa, de capacitățile existente în domeniul gestionării crizelor și de definirea modalităților de răspuns față de acestea), cât și de atitudinea / poziția comunității euroatlantice în raport cu schimbările din mediul internațional de securitate (globalizarea riscurilor și amenințărilor, procesul de afirmare a unor noi centre de putere, neliniaritatea noilor tipuri de conflicte etc.).

Un prim aspect asupra căruia dorim să insistăm are în vedere tendințele din mediul internațional de securitate și influențele acestora asupra relației transatlantice.

Potrivit opiniilor analiștilor politico-militari,

principalele caracteristici ale mediului internațional de securitate la începutul secolului XXI sunt **incertitudinea** și **discontinuitatea**. Aceste trăsături sunt generate de o serie de procese și fenomene, precum: complexitatea noilor tipuri de riscuri și amenințări în condițiile coexistenței celor cu caracter asimetric (terorismul transnațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, statele fragile sau eșuate, crima organizată etc.) cu riscurile și amenințările convenționale; multiplicarea actorilor statali și non-statali și creșterea libertății de acțiune a acestora; difuzia puterii (pe verticală și orizontală) la nivelul sistemului internațional în paralel cu afectarea relației directe dintre putere și influență (o putere globală nu mai dispune, în mod obligatoriu, și de o influență globală); reducerea relevanței alianțelor (în calitate de instrumente predictibile de politică externă și de securitate) și creșterea rolului coalițiilor (capacitatea de a crea „coaliții de voință” ad-hoc); relațiile dintre state devin tot mai selective și sunt influențate, tot mai mult, de situații și interese temporare; dificultatea organizării de răspunsuri colective la nivel internațional în scopul contracarării provocărilor globale și regionale; accentuarea competiției strategice la nivel global pentru accesul la resurse energetice; pierderea monopolului Occidentului asupra procesului de globalizare și afirmarea în politica mondială a unor diferite „sisteme de valori și modele de dezvoltare” (creșterea influenței statelor emergente și reducerea atractivității valorilor occidentale la nivel global); relația de interdependență dintre aspectele interne și cele externe ale securității statelor în perioada post - Război Rece.

În același timp, procesele de globalizare și „interdependență competitivă” facilitează reducerea diferențelor de putere dintre statele dezvoltate și cele emergente. În acest sens, devine tot mai larg acceptată ideea că suntem martorii unui transfer de putere economică de la statele occidentale către cele din Asia (China și India, în special), fapt care va determina mutarea centrului geopolitic al lumii spre Est. Astfel, recent, un specialist de talia lui Henry Kissinger a ținut să precizeze că „*centrul de greutate al politicii mondiale a părăsit Atlanticul și s-a mutat în Oceanele Pacific și Indian*”¹ și, prin urmare, lumea ar urma

să devină „*mai sudică și mai asiatică*”. Acest fapt creează premisele trecerii de la „momentul unipolar”, caracterizat prin statutul de unică super-putere al SUA din ultimii douăzeci de ani, către un sistem multipolar în care ar exista mai multe mari puteri și numeroase centre regionale de putere. Așadar, deși ar urma să rămână (în următorii 20-30 de ani) cel mai important actor al relațiilor internaționale („*the strongest single power in the world*”)² și, totodată, o componentă indispensabilă a oricărui sistem de securitate colectivă, SUA se află într-un declin relativ de putere și vor fi nevoite să practice arta leadership-ului prin partajarea responsabilității cu alți actori importanți, pentru asigurarea ordinii globale.

Care va fi evoluția relației transatlantice în condițiile în care SUA vor juca un rol decisiv, dar „mai puțin dominant” în sistemul internațional? Cât de mult va putea influența Europa relația dintre SUA și China, despre care președintele american, B. Obama, a declarat că „va modela secolul XXI”?

Considerăm că apariția unui sistem multipolar de putere implică nevoia de revigorare a relației transatlantice, iar Europa poate și trebuie să joace un rol important în definirea unei lumi multipolare. Din acest punct de vedere, într-o „lume post-americană”³, Europa și SUA trebuie să răspundă la aceste schimbări prin întărirea parteneriatului și a cooperării transatlantice și prin depășirea diferențelor existente la nivelul percepțiilor în ceea ce privește eforturile necesare pentru îmbunătățirea relației transatlantice (relevanța parteneriatului SUA - Europa s-a transformat într-o sursă de controversă, pe ambele maluri ale Atlanticului, mai ales cu prilejul intervenției SUA din Irak, din anul 2003).

O relație transatlantică puternică este esențială pentru realizarea obiectivelor politice și economice ale SUA și pentru menținerea relevanței strategice a aliaților europeni, cu atât mai mult cu cât comunitatea transatlantică beneficiază de o serie de trăsături unice (ex.: moștenirea istorică comună și o cultură politică comună), care o individualizează în comparație cu alianțele pe care SUA le au cu alte state din diferite regiuni ale lumii. În acest context, formele de cooperare la nivel transatlantic - NATO, parteneriatul SUA - UE și NATO - UE,

¹ Henri Kissinger, “Power Shifts and Security”, Keynote Address, the 8th IISS Global Strategic Review „Global Security Governance and the Emerging Distribution of Power”, 10.09.2010.

² *Ibidem*.

³ Fareed Zakaria, *Lumea postamericană*, Editura Polirom, Iași, 2009.



relațiile speciale bilaterale ale unora dintre statele europene cu SUA - ar trebui să asigure atât o mai mare predictibilitate, cât și o coordonare politică și economică mai ridicată în cadrul comunității transatlantice.

În domeniul politicii de securitate și apărare la nivel transatlantic, creșterea coeziunii la nivelul statelor membre NATO ar putea menține rolul central al Europei în cadrul politicii de alianțe a SUA. În acest scop, este necesar ca aliații să aibă o perspectivă comună asupra scopurilor și misiunilor Alianței. Un rol decisiv într-un asemenea demers îl va juca noul Concept Strategic al Alianței (Lisabona 2010). Cel mai probabil, acest document va realiza un echilibru între exigențele securității colective și interesele naționale ale statelor membre. Prin urmare, principalele linii directoare cuprinse în acest document vor sublinia, cu precădere, caracterul fundamental al Articolului 5 al Tratatului Organizației Nord-Atlantice, întărirea solidarității și consensului în cadrul Alianței, creșterea rolului art. 4 al Tratatului, realizarea unui echilibru între apărarea colectivă și operațiunile *out-of-area* și eficientizarea și flexibilizarea parteneriatelor. De asemenea, abordarea noilor tipuri de amenințări conduce la concluzia că este necesar ca NATO să-și asume o serie de noi responsabilități, impuse

de evoluțiile recente înregistrate în mediul de securitate, cum ar fi cele referitoare la apărarea antirachetă, apărarea cibernetică, combaterea pirateriei maritime și securitatea energetică.

Potrivit recomandărilor cuprinse în studiul realizat de grupul de experți coordonat de fostul secretar de stat al SUA, Madeleine Albright, și publicat în primăvara acestui an, ar fi necesar ca statele membre ale Alianței să agreeze ideea că, în perspectiva anului 2020, cele două imperative majore ale NATO vor fi asigurarea securității tuturor membrilor NATO și angajamentul dinamic dincolo de frontierele Alianței, în scopul diminuării amenințărilor¹. Astfel, noul Concept Strategic ar urma să evidențieze următoarele sarcini fundamentale ale Alianței: (1) descurajare și apărare; (2) asigurarea securității largite a întregii regiuni euroatlantice; (3) managementul crizelor; (4) eficientizarea parteneriatelor. Analiza recomandărilor cuprinse în studiul menționat subliniază ideea potrivit căreia, pentru a rămâne relevantă, NATO trebuie să extindă înțelesul tradițional al apărării colective pentru a putea răspunde amenințărilor

¹ NATO 2020. *Assured Security, Dynamic Engagement. Analysis and Recommendations of the Group of Experts on a New Strategic Concept for NATO*, 17.05.2010, www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_63654.htm.

secolului XXI. Acest fapt presupune armonizarea percepțiilor aliaților asupra celor mai importante riscuri și amenințări la adresa comunității euro-atlantice, a perspectivelor aliaților asupra capacităților militare și civile necesare și a modalităților de soluționare a crizelor/conflictelor din diferite zone de interes, inclusiv din perspectiva utilizării forței armate.

Menținerea relevanței Alianței Nord-Atlantice va depinde și de rezultatele procesului de transformare (politică și militară) a acesteia. Opinia grupului de experți care a elaborat recomandările privind noul Concept Strategic NATO, potrivit căreia în lipsa unei reforme este probabil ca, în următorii 10 ani, Alianța să apară tot mai puțin în centrul afacerilor globale, este împărțită și de alți specialiști. De exemplu, Tom Enders, Chuck Hagel și Brent Scowcroft, de la Atlantic Council of the United States, își exprimau teama că NATO ar putea fi lipsită, la acest început de secol, de voința politică necesară pentru asigurarea eficienței avute în secolul trecut¹. Potrivit experților americani, „*Conceptul Strategic 2010 trebuie să încheie odată pentru totdeauna vacanța strategică post-Război Rece a multor state membre și să restabilească un contract clar între toți membrii comunității euro-atlantice, prin intermediul căruia toți vor obține securitate în schimbul unei împărțiri echitabile a responsabilităților*”². Centrându-se pe necesitatea credibilității militare a Alianței, acești experți afirmă că, pentru prima dată în istoria sa, NATO își va defini rolul într-un context global, fiind astfel necesară „*consolidarea angajamentului aliaților referitor la modernizarea forțelor și structurilor Alianței, având în vedere învățămintele desprinse din operațiunile multiple ale ultimei decade*”³.

Menținerea credibilității Alianței Nord-Atlantice presupune și o evaluare realistă a elementelor de natură internă care pot afecta activitatea acesteia. Astfel, perspectivele NATO ar putea fi influențate de o serie de factori care țin de voința politică și de capacitatea operațională a statelor membre de a participa la operațiunile militare desfășurate de aceasta. De altfel, una dintre cele mai complicate

probleme cu care se confruntă Alianța constă în diferența de capacități militare (*capabilities gap*) dintre SUA și aliații europeni, diferență care este posibil să se accentueze în contextul constrângerilor economice și financiare cu care se confruntă statele europene, în condițiile crizei economice și financiare internaționale. În cazul în care acest trend se va menține, există unele opinii potrivit cărora un condominium SUA - China (G2) ar putea înlocui, în viitor, parteneriatul SUA - Europa în percepția decidenților politici americani, în contextul diminuării atractivității strategice a continentului european. Din acest punct de vedere, un posibil dezinteres al SUA față de NATO ar putea fi, pe termen mediu și lung, cel mai mare pericol pentru viitorul Alianței.

Având în vedere obiectivul de politică externă al SUA, de resetare a relației cu Federația Rusă, și dependența energetică crescută a unor state europene importante față de resursele rusești, se poate aprecia că Moscova are oportunitatea de a juca un rol important în influențarea evoluțiilor din mediul de securitate euroatlantic. În acest sens, raportul grupului de experți privind Conceptul Strategic al NATO susține că este necesară o politică de angajament constructiv și activ din partea NATO și a Rusiei, fără însă ca Moscovei să i se ofere posibilitatea de a afecta hotărârile statelor membre în probleme de interes strategic (raportul consideră că noul Concept Strategic trebuie să fie și un instrument util pentru unificarea perspectivelor aliaților asupra relațiilor cu Rusia și pentru clarificarea intențiilor NATO față de Moscova). În același timp, cooperarea NATO - Rusia ar putea fi utilizată și ca un instrument de influențare de către Occident a procesului de transformare din această țară.

Deși în urma unei analize atente pe tema revizuirii Conceptului Strategic rezultă că statutul NATO de cea mai puternică alianță politico-militară rămâne neschimbat, acest fapt nu este o garanție pentru viitor. Având în vedere aceste considerente, se poate afirma că, pentru ca Alianța să rămână, pe termen lung, o sursă esențială de stabilitate, într-o lume caracterizată de incertitudine și impredictibilitate, este nevoie de o recreare a sentimentului solidarității la nivelul comunității transatlantice, pornind de la noile provocări cu care se vor confrunta SUA și aliații lor europeni.

În ceea ce privește cooperarea dintre NATO și UE, aceasta are la bază așa-numitele „acorduri

¹ Julian Lindley-French, Yves Boyer, „STRATCON 2010: An Alliance for a Global Century. A Report of the Atlantic Council Strategic Advisors Group (SAG)”, Atlantic Council of the United States, aprilie 2010, www.frstrategie.org/barreFRS/publications/autres/Natostrategicconcept.pdf.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

Berlin Plus”, care au dovedit însă o utilitate practică limitată, fiind tot mai des întâlnite opinii privind necesitatea revizuirii acestora. Din perspectiva nevoii de aprofundare a parteneriatului NATO - UE, secretarul de stat american, Hillary Clinton, sublinia că „SUA nu consideră UE drept un competitor la adresa NATO, ci apreciem că o Europă puternică este un partener esențial pentru Alianță și SUA”. Această poziție a demnitarului american relevă faptul că atât promovarea intereselor comunității euroatlantice, cât și gestionarea crizelor civile și militare din diferite zone de interes presupun o abordare complexă și implicarea mai multor actori. Astfel, relația dintre NATO și UE poate fi una complementară în condițiile în care NATO nu dispune de întreaga gamă de instrumente necesare pentru gestionarea crizelor. În opinia oficialităților americane, Alianța beneficiază de instrumentele militare necesare soluționării crizelor, în timp ce UE dispune de un set de instrumente adaptate mai bine la situațiile post-conflict (*soft power*). De exemplu, în cazul Balcanilor de Vest (unde NATO s-a implicat militar încă de la mijlocul anilor 90), Alianța este preocupată de crearea condițiilor pentru integrarea europeană a statelor din această regiune,

însă aceasta nu se ocupă de probleme precum impunerea legii, buna guvernare sau respectarea drepturilor omului, instrumentele utile în acest sens aflându-se la dispoziția Uniunii Europene. În cazul stabilizării situației din Afganistan, problemele legate de ordinea publică și dezvoltarea economică necesită, de asemenea, instrumente de care dispun Uniunea Europeană sau ONU și mai puțin NATO.

Dezvoltările generate la nivelul UE în domeniul politicii externe și de securitate, în special în cel al Politicii de Securitate și Apărare Comună, în urma adoptării Tratatului de la Lisabona (2009), creează cadrul favorabil pentru o mai mare coordonare a celor două organizații (NATO și UE) în probleme de securitate. În acest sens, ar fi de dorit utilizarea mai eficientă a grupurilor comune de lucru deja existente, precum și o creștere a rolului Agenției Europene de Apărare în cooperarea cu NATO în domeniul programelor de înzestrare.

De altfel, autorii raportului privind recomandările pentru noul Concept Strategic au subliniat ideea că Alianța ar trebui să realizeze o înțelegere cu liderii UE asupra unui plan de reuniuni comune regulate, o comunicare completă între statele majore ale celor două organizații și o coordonare extinsă



în ceea ce privește gestionarea crizelor, evaluarea amenințărilor și partajarea instrumentelor avute la dispoziție.

Un impuls deosebit în cooperarea dintre NATO și UE l-ar putea avea armonizarea perspectivelor strategice ale celor două organizații. Astfel, noul Concept Strategic al Alianței (Lisabona 2010) și viitoarea Strategie Europeană de Securitate (sau un viitor Concept Strategic European) vor trebui să reflecte existența unei viziuni comune de abordare a principalelor provocări la adresa sistemului global al secolului XXI. Lipsa unei perspective strategice comune ar putea încuraja, pe de o parte, orientarea interesului SUA către zona Asia-Pacific, și, pe de altă parte, continuarea centrării preocupărilor UE pe politicile de vecinătate, situație care ar putea afecta viitorul relației transatlantice.



După cum am mai amintit, un parteneriat eficient între NATO și UE presupune și existența unei relații puternice între SUA și UE. Până în prezent, această relație s-a centrat, cu precădere, pe cooperarea economică. Europa este cel mai important partener în ceea ce privește investițiile externe directe în SUA, cu un procent de 70% din totalul acestora, în comparație cu 14% provenite din statele din zona Asia-Pacific. Pe de altă parte, între 2000 și 2008, investițiile companiilor americane în China au fost mai mici decât cele efectuate în Belgia, iar aproximativ 2/3 din cheltuielile din domeniul cercetării-dezvoltării ale firmelor americane sunt efectuate în state din Europa (Marea Britanie, Germania, Franța și Elveția au absorbit jumătate din aceste cheltuieli). Prin comparație, totalul investițiilor americane în statele grupului BRIC (Brazilia, Rusia, India și China) au fost echivalente cu cele efectuate de SUA în aceeași perioadă în Germania (investițiile în statele europene au fost de 16 ori mai mari

decât în statele grupului BRIC). Un alt exemplu pentru cooperarea economică dintre SUA și UE îl constituie crearea, în anul 2007, a Consiliului Economic Transatlantic, primul pas spre crearea unei piețe transatlantice unificate (Parlamentul European a solicitat ca această piață să devină funcțională până în 2015).

Dacă europenii vizualizează relația SUA - UE mai ales prin prisma evoluțiilor economice, SUA (inclusiv Administrația Obama) apreciază că o dezvoltare a acestei relații presupune și o întărire a „Europei apărării”. Această recunoaștere a necesității ca Europa să dezvolte, prin intermediul Politicii de Securitate și Apărare Comună, întregul spectru de capacități (atât de tip *soft*, cât și de tip *hard*) necesare pentru asumarea responsabilităților ce-i revin în securitatea internațională, urmărește asumarea unui rol mai important de către UE în probleme de securitate și realizarea unei împărțiri mai echitabile a contribuțiilor specifice cu partenerul american (*burden sharing*), fapt care ar permite dezvoltarea unui parteneriat transatlantic mai echilibrat. În acest sens, președintele american, B. Obama, declara următoarele: „*Ne dorim aliați puternici. Nu căutăm să fim patronii Europei. Căutăm să fim parteneri ai Europei*”.

Nevoia de capabilități militare a europenilor a fost subliniată și de Secretarul american al Apărării, Robert Gates, care aprecia, în cadrul unui discurs ținut la Universitatea Națională de Apărare din Washington (februarie 2010), că interesul redus pentru dezvoltarea acestor capabilități și reținerea europenilor față de utilizarea forței militare constituie „*un obstacol în obținerea unei securități reale și a unei păci durabile în secolul XXI*”¹. De altfel, există opinii potrivit cărora capabilitățile de tip *soft power* ale europenilor ar putea fi tot mai puțin utile în relațiile acestora cu unele dintre noile puteri emergente (F. Rusă, în special), în condițiile în care aceste state tind să perceapă lumea în mod realist, prin prisma jocului de sumă nulă.

Unii experți apreciază că relațiile SUA-UE vor fi marcate, pe termen lung, de existența a două provocări majore. Prima dintre provocări se referă la necesitatea recunoașterii de către europeni a schimbării de conținut a relației transatlantice: aceasta nu se mai referă la ceea ce trebuie să facă SUA pentru europeni (deoarece

¹ www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=1423



Europa este un spațiu de securitate relativ stabil), ci mai mult la capacitatea celor două părți de a se sprijini reciproc în probleme de interes comun (ex.: instabilitatea din Orientul Mijlociu, schimbările climatice, managementul crizelor civile, asistența pentru dezvoltare). Cea de-a doua provocare se referă la disponibilitatea/răbdarea SUA de a negocia cu o Uniune Europeană care întâmpină, în continuare, o serie de dificultăți în a se manifesta ca un actor coerent (vor avea europenii voința de a deveni genul de parteneri capabili să conlucreze cu SUA pe întreaga paletă de probleme globale?). Se consideră că statele UE se confruntă cu unele probleme în a-și adapta atitudinile, comportamentul și strategiile dobândite în relația cu SUA în ultimii 60 de ani la noile realități, numai că o asemenea situație ar putea determina un interes tot mai redus al SUA pentru europeni.

Din perspectivă americană, unul dintre domeniile de interes în relația cu UE îl reprezintă managementul crizelor civile: SUA nu au abilitatea de a desfășura misiuni civile în timp scurt, în timp ce europenii pot desfășura capabilități pe care SUA încă nu le dețin (ex.: echipe de experți juriști, experți în domeniul agricol, instructori pentru forțele de poliție etc.).

Există opinia că problemele cele mai dificile

pentru relația transatlantică nu provin de la redefinirea strategiei globale a SUA, ci de la incapacitatea/ritmul lent al guvernelor europene de a înțelege schimbările petrecute la nivel global, fapt care afectează adaptarea relației transatlantice la noile realități. În același timp, coerența statelor europene în relația transatlantică este afectată și de faptul că acestea posedă multiple identități în relația cu SUA: relațiile bilaterale ale fiecărui stat cu SUA (parteneriate strategice, în unele cazuri), calitatea de stat membru NATO și identitatea de stat UE (care în probleme de politică de securitate și apărare este încă „în lucru”). Pentru depășirea / diminuarea acestei lipse de coerență este necesară remodelarea unor atitudini actuale ale statelor europene.

Pe de altă parte, ar fi necesar ca europenii să ia în considerare pragmatismul Administrației Obama: deschiderea acesteia către cooperarea cu Europa nu este atât de euro-centrică pe cât s-ar fi așteptat mulți europeni; oficialitățile americane sunt dispuse să intensifice cooperarea cu europenii, dar aceștia din urmă trebuie să dovedească că relația transatlantică poate avea o utilitate practică mai mare pentru SUA. Din această perspectivă, relevanța relației transatlantice va depinde, în perioada următoare, de atitudinea europenilor

față de o serie de probleme de interes precum gestionarea situației de securitate din Afganistan, reconfigurarea relațiilor cu F. Rusă sau implicarea în soluționarea situației din Orientul Mijlociu.

În concluzie, crearea unei perspective comune SUA - Europa asupra securității transatlantice presupune armonizarea percepțiilor privind principalele riscuri și amenințări, identificarea și prioritizarea intereselor comune și coordonarea resurselor politice, economice și militare necesare pentru asigurarea securității colective și gestionarea relațiilor cu noile mari puteri. Numai în acest mod, comunitatea transatlantică va reuși să atingă

coeziunea strategică necesară pentru a deține un rol important în configurația de putere a secolului XXI.

Noul Concept Strategic al NATO va permite reafirmarea Alianței în calitate de principal instrument de coordonare a resurselor militare și a deciziilor politico-militare la nivel transatlantic, în timp ce dezvoltarea parteneriatului SUA - UE va depinde mai mult de coordonarea pozițiilor statelor membre ale Uniunii în probleme de politică externă și de securitate, cooperarea economică dintre cele două părți fiind deja una robustă.

Bibliografie

1. GOLDGEIER, M. James - *The Future of NATO*, Council Special Report, nr. 51, Council on Foreign Relations, 2010
2. HAMILTON, Daniel, Frances Burwell (eds.) - *Shoulder to Shoulder: Forging a Strategic US-EU Partnership*, Atlantic Council of the United States, 2009
3. HIGGOTT, Richard - *Multi-polarity and Trans-Atlantic Relations: Normative Aspirations and Practical Limits of EU Foreign Policy*, Garnet Working Paper, nr. 76, University of Warwick, aprilie 2010
4. LUTES, Charles, M. Elaine, Stephen J. Flanagan - „The Emerging Global Security Environment”, în vol. *Strategic Challenges. America's Global Security Agenda* (Stephen J. Flanagan and James A. Schear eds.), The Institute for National Strategic Studies, National Defense University, 2008
5. NIBLETT, Robin - „Europe: transatlantic relations still drifting”, în vol. *America and a Changed World. A Question of Leadership*, Willey-Blackwell, 2010, p. 185-202
6. SHAPIRO, Jeremy, Nick Witney - *Towards a Post-American Europe: A Power Audit of EU-US Relations*, European Council on Foreign Relations, 2009
7. *** *NATO's raison d'être in today's strategic environment*, ISIS Europe, European Security Review, nr. 51, septembrie 2010
8. *** *Global Trends 2025. A Transformed World*, National Intelligence Council, 2008

RUSIA: O PERSPECTIVĂ NON-IDEOLOGICĂ (II). EFECTUL DEZ-IDEOLOGIZANT AL HĂRȚII LUI MACKINDER

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU*

Megaciclurile geoistorice și ciclurile geopolitice

A doua idee majoră a lui Mackinder, după cea referitoare la marele spațiu eurasiatic, ca spațiu pivot al istoriei universale, este aceea a megaciclurilor geoistorice (dublând și incluzând ciclurile geopolitice).

În Europa s-ar putea delimita două sau trei astfel de megacicluri istorice. Unul dintre acestea este cel *columbian*, chestiune asupra căreia am stăruit în articolul nostru dintr-un număr anterior¹. La finele lui avem triumful oamenilor generației columbiene care vor „înveli” Eurasia cu o rețea de „puteri maritime”. Al doilea megaciclu este, după cum l-am botezat noi, folosindu-ne de sugestiile lui Mackinder, cel *westphalian*. Acesta pare a fi intrat în fază finală în raport cu al treilea megaciclu al războaielor pentru *Heartland* și deci al încorporării apelor reci (înghețate). Este megaciclul globalizării sau neocolumbian, căci acesta ar putea să susțină o vastă operațiune epocală de realizare a unei punți noi între „națiunile exterioare” sau „insulare” și „națiunile continentale” peste marele spațiu al apelor reci.

Ideea megaciclurilor istorice (geoistorice) este crucială, în viziunea noastră, fiindcă **numai asemenea durate mari fac inteligibile marile sisteme geopolitice**, de tipul imperiilor ori al economiilor mondiale. Altfel, acestea rămân incompreensibile, în ciuda dinamismului, a creșterii și descreșterii lor.

Vom delimita mai jos cele patru megacicluri istorice care fac inteligibil procesul ascensiunii și subprocesul declinului imperiului rus.

*Ilie BĂDESCU este profesor universitar la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității București și director al Institutului de Sociologie al Academiei Române.

¹ Ilie Bădescu, „Rusia: o perspectivă non-ideologică (I). Efectul dezideologizant al analizei lui Mackinder”, *INFOSFERA*, nr. 2, 2010, p. 12-18.

Ideea Panregiunilor

A patra idee axială a unei analize geopolitice (deci non-ideologice) a marilor spații este cea a *panregiunilor*, avansată de generalul savant Karl Haushofer². În opinia acestuia, există entități geopolitice mai puternice decât statele și, între acestea, cea mai reprezentativă este entitatea panregiunilor, produsă în „albia” manifestării panideilor.

„Panideile” și „internaționalele” sunt **forțele care intersectează interesele Occidentului, ale SUA și Rusiei în Europa Centrală și Răsăriteană**. Suntem, deci, obligați să luăm act de existența acestor formațiuni sociologice în dinamismele geopoliticii europene de ieri și de azi.

După Haushofer, *„panideea posedă o forță de convertire sau perversiune spirituală a celuilalt: se protejează pe sine perversindu-l pe celălalt (se poate apăra numai dacă este în creștere; este oligarhică fiindcă trebuie să domine)”*. Panideea își are rădăcinile într-un „sentiment al spațiului” atașat unei „zone de vechi amintiri glorioase”, o „zonă nostalgică”. Putem spune că panideile sunt nucleele pulsatorii ale spațiilor nostalgice. Dacă într-o primă accepțiune, Haushofer identifică legături ale panideilor cu un popor anume (panslavismul, pangermanismul etc.), în a doua, el o raportează la o zonă în care pot coexista mai multe popoare, astfel că suportul panideii este, în acest caz, un „ansamblu demopolitic”, care, ca actor geopolitic, se exprimă printr-o rețea de elite panideologice. Geografia politică a lumii arată, deci, distinct atunci când se trasează pe hartă zonele de instabilitate configurate de panidei. „O asemenea zonă de instabilitate (...) plină de noi potențe și de vechi amintiri trufase - se întinde începând din Coreea, peninsula atașată

² Karl Haushofer (1869-1946), figură centrală a geopoliticii germane căruia i se datorează studiul instituționalizat a acestei științe. În timpul celui de-al treilea Reich, Haushofer a fost marginalizat ca urmare a implicării fiului său în planul de atentat nereușit împotriva lui Hitler (n. red.).

Japoniei și pod care o leagă de continent trecând prin Manciuria, străduindu-se să devină independentă, dar disputată între China, Japonia, Uniunea Sovietică (aproape 1 milion km², 30 de milioane de locuitori fiind cuprinși direct în zona sa de putere și alți 60 de milioane de locuitori cuprinși indirect aici), în spațiile vechilor imperii ale Asiei superioare...!”¹.

Haushofer prezintă panideea ca formațiune geopolitică, însă aceasta este asemănătoare unei „ființe istorice”: trăiește, în sensul că se naște, se maturizează, se îmbolnăvește, iar boala unei panidei este cumplită, declanșând turbulențe teribile, adevărate *tsunami* istorice, care devastează spațiul de viață al popoarelor la scara continentelor și chiar a întregii planete. Nimic nu este mai potrivit pentru înțelegerea modului în care se propagă panideile în perioadele lor ofensive sau de criză decât cele două fenomene naturale comparabile: tsunami și turbulențele atmosferice ori induse de mari cutremure. Haushofer identifică cinci forme de manifestare (de fâșnire și de propagare) a unei panidei: propagarea prin seducție, prin străpungere geopolitică, prin rețele oculte, prin turbulențe și prin războaie ideologice. Dacă ar fi să ilustrăm, am găsi pentru fiecare formulă câte un exemplu. Americanizarea spațiului noii lumi, de pildă, a îmbrăcat pentru indigeni formula unui tsunami. Revărsarea albilor în noua lume s-a derulat cu viteză, amploarea și forța de remodelare spațială a unui tsunami.

Haushofer menționează pe hartă astfel de panregiuni: Pan-Europa cu apendicele ei în Africa, America și Asia de Sud-Est. „*Ideea paneuropeană cu spațiul și numărul ei de locuitori*” are o mare eficacitate (începând cu acea parte a lumii reunită în „*Pan-Federații*”). Problemele ei apar în *zona de întâlnire cu alte panidei*, care sunt zone de realizare ale acestora: ideea panasiatică, panafricană, panpacifică. Teoria panideilor permite decuparea „*zonelor incomode*”. „În zonele paneuropene s-a născut un proiect de hartă a lumii marilor conexiuni spațiale; acest proiect indică drept spații incomode de apartenență indeterminată (...) în Asia Orientală (...), în unele părți din Orientul Apropiat, între care Turcia Ankarei și Persia, Etiopia, în Africa și Siamul, în Africa de Sud, care - spațiu foarte incomod - devine foarte mic între zonele de interese

externe ale Franței și Marii Britanii”².

Panideea este, deci, un **cadru de agregare a unor relații simbolice** între o populație (sau mai multe) și un spațiu sau teritoriu de expansiune.

Într-o accepțiune mai riguroasă, panideea este o ideologie pangeografică solidară cu acele „imense perspective asupra spațiului, vizibile după al Doilea Război Mondial”, forțe capabile să „străpungă hărțile și liniile directe ale micilor și marilor puteri”; ele „sunt atât de puternice că numai marile puteri planetare își mai pot urmări obiectivele pe termen lung și adesea doar cu ajutorul lor. Puterile medii și mici sunt pur și simplu stele de a treia mărime, proiectate de jocul panideilor în afara orbitelor lor sau obligate să încheie prietenii defensive”³. „Astfel de panidei sunt: (...) ideea panpacifică, paneuropeană și ideea puterilor panasiatice”⁴. Puterile coloniale au trebuit să organizeze „*comunități de interese*” pentru a se descurca, precizează Haushofer.

Panideile sunt uriașe *forțe psihologice și ideologice*. Psihosociologic, ele sunt „procese de străpungere prietenoasă” și de „subminare geopolitică”. Panideile, deci, sunt imperialiste în esență lor și se insinuează în teritoriile vecine, cucerind spațiul mental care nu mai are capacitate spirituală și forță ideologică de a riposta.

Am reținut că panideile au puterea de a remodela spațiile mentale ale popoarelor aflate în raza lor de acțiune. Ele se folosesc în acest scop de *hărți mentale* pe care le promovează ca pe niște hărți cognitive referitoare la spațiul respectiv, declanșând un adevărat război împotriva hărților mentale ale popoarelor autohtone (cucerite și ocupate).

Dar ce este o „hartă cognitivă”? Popoarele, remarcă Shills⁵, dispun de o „hartă” sau un „tablou al lumii” pe care și-l dispută mereu. Aceste „rudimente de hărți” intervin în actele cognitive ale oamenilor.

„*Distrugerea sau discreditarea acestor hărți cognitive, morale, metafizice și tehnice este un pas spre haos*”⁶. În faza lor crepusculară, pentru distrugerea sau doar desfigurarea hărților mentale ale elitelor și ale claselor mijlocii urbane, imperiile s-au folosit de o tehnică care generează evaziunea din real cu o eficacitate extraordinară: fastul palatelor

² K. Haushofer, *op. cit.*, p. 14.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Edward Shills, *Tradition*, Chicago, The University of Chicago Press, 1981, p. 326.

⁶ *Ibidem*.

¹ K. Haushofer, *De la géopolitique*, Paris, Fayard, 1986.

și al grădinilor capitalelor imperiale, stilul galant și hiperluxos al veșmintelor aristocrației, locurile de plăceri, baia și restaurantul, cultivarea apetitului polimorf pervers și a trufiei imperiale, totul conducând la un izolat demo-politic numit aristocrație, de fapt o poliarhie, în care se regăsesc deopotrivă o plutarhie și un ochlos lumpenaristocratic. O asemenea elită, un astfel de izolat oligarhic, cultivă deopotrivă senzualismul, nomadismul sexual și un criticism împins spre formele anarhiei și ale nihilismului vitalist. „Criticismul distructiv este o extensiune a criticismului echilibrat, agravat de răutate, astfel că spulberă beneficiile rațiunii”¹. Grupurile oligarhice (actorii) din marile metropole subimperialiste încearcă mereu să creeze o anume hartă cognitivă pe care s-o impună într-o zonă. Pentru impunerea ei, oligarhiile se folosesc de un formidabil aparat instituțional, ideologic, chiar simbolic (persuasiv) etc. Războiul, acțiunile de genocid, provocarea unor turbulențe cu efecte catastrofale, moartea civililor etc., sunt toate folosite într-o atare operațiune².

Când o comunitate a fost silită să adopte o hartă cognitivă străină de tradițiile ei, urmează sfârșitul său: „Un astfel de tablou al lumii (construit prin *ruptura de trecut*) nu ar mai oferi tuturor posibilitatea cunoașterii rădăcinilor, ar nega trans-temporalitatea societății și ar conduce la *amnezie civilă*”³.

Haushofer a demonstrat că panideile au puterea să divizeze lumea în „panregiuni”, fiecare dintre ele fiind dominată de o mare putere regională. Savantul german a militat pentru formarea unui „mare bloc continental eurasiatic”, o „alianță între Germania, Rusia și Japonia, care va strivi Imperiul

Britanic”⁴. Pactul sovieto-nazist din 1939 pare să fi fost inspirat de gândirea lui Haushofer.

Să formulăm, în fine, o idee concludivă: grație analizelor lui Mackinder și Haushofer, a devenit clar că **Europa este disputată de două etnometode** sau paradigme privind organizarea păcii și garantarea securității europene: etnometoda Istmului ponto-baltic și etnometoda panregiunilor. Acestea sunt cele care își dispută spațiul mental în momentul de față. Succesul geostrategic al etnometodei panregiunilor atârână de un consimțământ general pentru o panregiune ruso-american-chineză, o alianță dificil de realizat la scară tri-continentală. Nu este însă imposibilă o atare înțelegere tripartită (a celor trei mari) în chestiuni locale, precum ar fi, de pildă, Transnistria ori Cecenia, sau regionale, precum ar fi, de pildă, co-gestionarea problemelor din zona ponto-baltică dimpreună cu cele din aria de centură caucaziano-caspică. Să insistăm, mai departe, în chip concludiv, asupra semnificației cartografiei lui Mackinder.

Halford Mackinder



Harta lui Mackinder

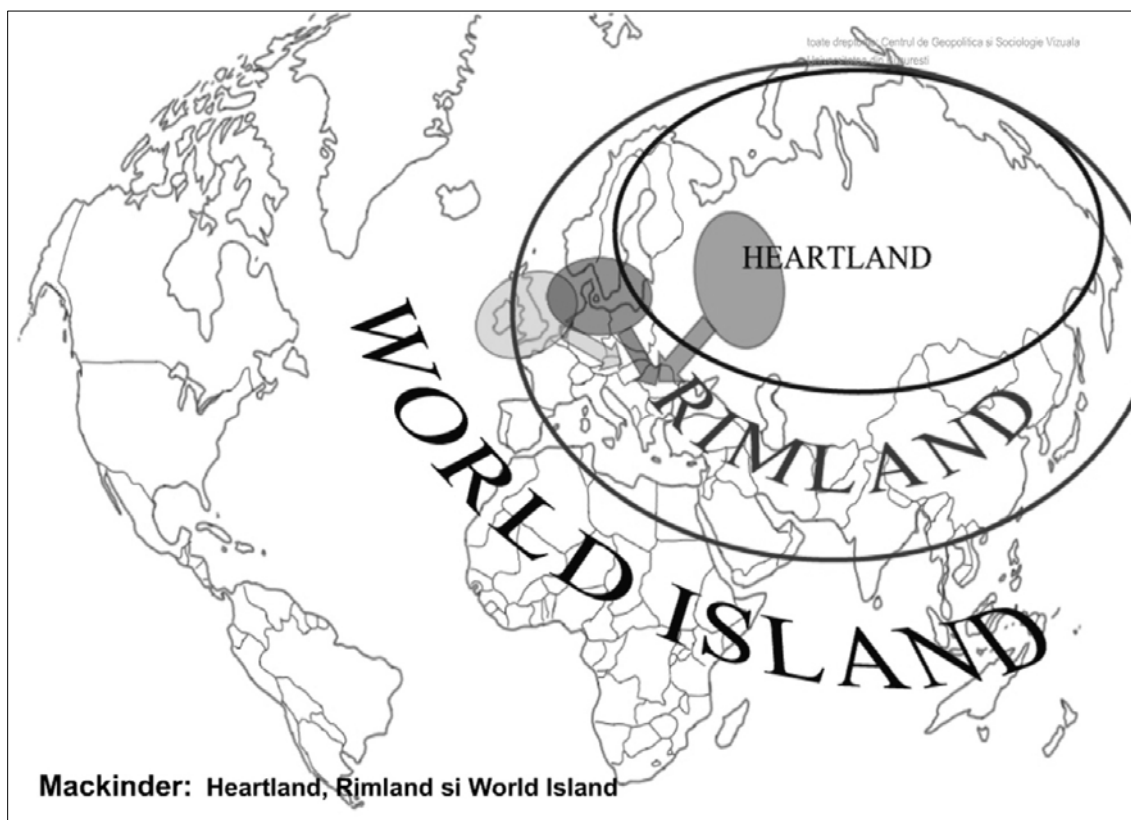
Primul rod al noii filosofii asupra spațiului, datorată concepției columbiene a lui Mackinder, este chiar noua hartă geostrategică a lumii, cunoscută după numele autorului ei. *Harta lui Mackinder* subîntinde următoarea configurație: 1. **Oceanul** - 9/12 din glob; 2. „**Marele continent**” incluzând Europa, Asia, Africa; 3. **Arii insulare**: Britania,

¹ *Ibidem*.

² Un astfel de fenomen s-a produs, ne spune Mihai Diaconescu, în faza letală a dualismului austro-ungar, de exemplu, în Transilvania. „Ura lui [a lui Tisza] maladivă față de tot ce e românesc, amestecată cu teama de noi agitații în Transilvania, îi dictaseră măsurile sângeroase de transfer al populației sătești din ținuturile decretate peste noapte drept zonă culturală maghiară – măsuri pe care numai căderea guvernului său le dezorganizase sau amânase. Mai devreme sau mai târziu, Tisza va plăti. Nu însă prin simpla cădere de la guvern – o cădere care nu însemna nimic prin raportare la milioanele de morți și răniți în tranșee, de mutilații pe viață, împușcații și spânzurații pentru culpa că nu doriseră să mai lupte” (Mihail Diaconescu, *Sacrificiul*, p. 465).

³ Irina Cristea, studiu în manuscris, apud. I. Bădescu și D. Dungaci, *Sociologia și politica frontierei*, Editura Floare Albastră, București, 1995, vol. I, p. 311.

⁴ Francis Sempa, *Geopolitics, from the Cold War to the 21st Century*, New Brunswick, New Jersey, 2007, p. 18.



Mackinder: Heartland, Rimland și World Island

Japonia, America de Nord și de Sud, Australia.

Marele continent este divizat în 6 regiuni¹: țărmul european (Europa Centrală și Vestică), țărmul Asiatic (India, China, Asia de Sud-Est, Coreea, Siberia Estică), Arabia (Peninsula Arabică), Sahara (Africa de Nord), Heartland-ul sudic (Africa din sudul Saharei) și Heartland-ul (nucleul) central-nordic al Eurasiei, pe care Mackinder l-a numit *regiune-pivot*. A doua idee care a dirijat construcția cartografiei lui Mackinder este aceea că *Insula Mondială* este ținta oricărei mari superputeri care năzuiește să domine lumea (mai sus se află ilustrată o modalitate de cartografiere a lumii în spirit Mackinder-ian, datorată sugestiei lui A. Dughin și realizării tehnice a lui Radu Baltasiu²).

„Strategiștii nu trebuie să se mai gândească la Europa separat de Asia și Africa. Lumea veche a devenit insulară sau, cu alte cuvinte, [a devenit, n.red.] unitatea geografică cea mai largă și necomparabilă a globului”³. Deși Germania fusese înfrântă, Mackinder se întreba: „n-ar trebui oare să evaluăm probabilitatea ca o mare parte a Marelui Continent

să fie unită într-o zi sub o singură dominație și o putere maritimă invincibilă să se poată sprijini pe ea ? (...) Aceasta ar fi ultima mare amenințare a libertății lumii”⁴.

Heartland-ul, a doua entitate pe harta lui Mackinder, se întinde „de la țărmul înghețat al Siberiei spre coastele de stepă toridă ale Balucistanului și Persiei”⁵. Râurile *Heartland*-ului sunt: Lena, Ienisei, Obi, Volga și toate „se varsă fie în Oceanul Arctic, fie în mările interioare (Aral și Caspică)”⁶ și aceasta face *Heartland*-ul „inaccesibil navigației dinspre ocean”.

În fine, a treia entitate geopolitică pe harta lui Mackinder este *Oceanul Median*: jumătatea estică a Canadei și SUA, bazinul nord-atlantic și „subsidiarele lui”: Mările Mediterană, Baltică, Arctică și a Caraibelor, Anglia și Franța (este „o descriere prevestitoare a alianței NATO, formată la șase ani după aceea”)⁷.

Alte entități: „centura de deșerturi și sălbăcie care se întinde din Deșertul Sahara spre est, până în Arabia, din Tibet și Mongolia spre estul Siberiei, Alaska și o parte a Canadei și a vestului

¹ *Idem*.

² Cf. Ilie Bădescu și Radu Baltasiu, *Tratat de geopolitică - teorie și hărți*, format CD-rom, Centru de Geopolitică și Antropologie Vizuală, București, 2008.

³ Halford Mackinder, *Democratic Ideals and Reality*, ed.cit., p. 62.

⁴ *Ibidem*, p. 70.

⁵ *Idem*.

⁶ Francis Sempa, *op.cit.*, p. 16.

⁷ *Ibidem*, p. 19.

SUA”¹. Redăm mai jos o altă imagine cartografică a lumii realizată în același spirit, preluată din cartea lui Paul Claval, *Geopolitică și geostrategie* (Ed. Corint, 2001):



Mackinder a sperat că „Rusia Heartland-ului va coopera cu puterile oceanice mediane în lumea postbelică și va preveni agresiunea germană”².

„Strategiștii americani s-au inspirat din Mackinder după al Doilea Război Mondial când au formulat politica de containment a Rusiei Sovietice”³; dintre acești experți în strategie îi menționăm pe Nicholas Spykman, James Burnham, George Kenan, Omar Bradley, W. C. Bullitt⁴.

Caracteristicile geografice ale „regiunii pivot” (rezumăm după Sempa):

- „Regiunea pivot” este o „întindere vastă de câmpii joase, permițând o înaltă rată de mișcare a puterii uscatului”.
- „Statul pivot se poate extinde spre ariile marginale ale Eurasiei fără a traversa vreo întindere semnificativă de apă, adică fără a se folosi de o putere maritimă”.
- „Regiunea pivot este impenetrabilă pentru puteri maritime, întrucât râurile majore (Ienisei, Obi, Volga etc.) se varsă în mări interioare (Aral sau Caspică) sau în Oceanul Arctic”.

Regiunea-pivot, subliniază Sempa, este o „citadelă naturală pentru o putere de uscat mobilă! Lupta între puterile peninsulare și puterile maritime, de-a lungul istoriei: Creta vs. Grecia, Britania celtică vs. Roma. În ambele cazuri au învins puterile peninsulare. La ceasul modern al istoriei universale, însă, în confruntarea dintre Marea

Britanie și Puterile continentale europene a învins puterea maritimă”⁵. Să reținem, deci, ideea concludivă a lui Mackinder că unitatea oceanului este „faptul fizic” care susține valoarea dominantă a puterii maritime într-o „lume globală” (global-wide world). Acest factor devine eficient în dinamica istoriei numai după ce va fi ridicat la rang de sistem și de metodă a comerțului: *sistemul și metoda oceanică*.

Metoda oceanică a comerțului

Ce putem spune în legătură cu metoda oceanică a comerțului? Care este raportul dintre sistemul comercial continental și cel maritim? Cum evoluează acestea? Care este configurația lor actuală? Chestiunea a fost ridicată de către Mackinder, cum s-a precizat deja. Să schițăm, pe baza studiului lui Mackinder, câteva elemente ale modelului analizei noastre asupra chestiunii (marelui spațiu creat de comerț) prin care vom circumscrie, încă mai sever, trăsăturile unei analize non-ideologice asupra Rusiei. Am precizat deja că poziționarea Rusiei față de *Heartland* este un element decisiv al unei analize non-ideologice a statului rus. Raportul cu potențialul comercial al oceanului este un al doilea element. Să insistăm asupra chestiunii.

I. În lumina teoriei globaliste a lui Mackinder, care sesizează importanța mărilor și oceanelor ca factor de integrare a lumii într-un sistem comercial unic, comerțul, în faza oceanică a istoriei universale, transferă marfa în patru etape („momente”): „fabrica, portul expeditorului, portul destinatarului și depozitul de vânzare cu amănuntul. S-ar putea adăuga și extracția care adeseori este în mâini străine”⁶. Calea ferată continentală, ca și cea rutieră, duc marfa direct de la fabrică la depozitul importatorului. Prin mijlocirea acestei rețele logistice se poate controla sistemul continentalist (uscatul) în cadrul supra-sistemului cu patru elemente neutre ideologic ale puterii unui stat.

II. Dacă ar fi să dezvoltăm paradigma lui Mackinder, ar trebui să rediscutăm tezele sale în lumina teoriei logisticii sistemelor mari și, în acest cadru, elementul cheie este *controlul*: cine controlează sistemul și în ce formulă. În sensul acesta, vom sesiza că țările se disting între ele în funcție de controlul exercitat asupra lanțului logistic compus din cele patru sau cinci momente ale

¹ Idem.

² Idem.

³ Idem.

⁴ Ibidem, p. 23.

⁵ Idem.

⁶ Idem.

comerțului. Când, într-un stat, extracția, fabrica și portul expeditorului sunt controlate de corporații sau puteri geo-economice străine putem vorbi despre *sisteme coloniale*. Adeseori, corporațiile străine controlează tot lanțul logistic al sistemului comercial, cu cele cinci momente ale lui, și atunci vorbim despre o *putere logistică* sau o *dominație logistică* asupra întregului areal (mare spațiu), care cuprinde uneori țări din mai multe continente. De regulă, *rețeaua de transport națională* este lăsată în seama statului gazdă fiindcă cheltuielile sale măresc costul sistemului comercial. Când e vorba, însă, de rețele transcontinentale sau simplu continentale ori globale se preferă sistemul corporațiilor multinaționale sau transnaționale de transport și atunci vorbim despre *sisteme logistice globale*. Știința noului sistem este fondată pe paradigma analizei lanțurilor valorice, o paradigmă de abordare spațială a procesului economic de producere a valorii adăugate.

III. Comerțul oceanic intermediar antrenează ivirea unei *zone de pătrundere* (de crescent) în jurul continentelor a cărei graniță internă este desemnată de o *linie* de-a lungul căreia prețul celor patru operații, adică fabricarea, expediția sau exportul, importul și depozitarea în vederea desfacerii (la care trebuie să adăugăm transportul oceanic + transportul pe calea ferată) este egal cu prețul celor *două operații: producerea și comercializarea maritimă* (+ transport pe calea ferată continentală).

IV. Dacă legea lui Mackinder e validată astăzi, și anume că prețul celor două sisteme comerciale (oceanic și continental) este echivalent, înseamnă că diferența celor 2 puteri (maritimă și continentalistă) provine de la al treilea factor: *controlul liniei de Rimland*.

Chestiunea este încă mai accentuată în cazul *gazoductelor* care au nevoie de „depozitele din zonele de pătrundere”, din jurul continentului european.

Identitatea strategică a României este dată de controlul unui segment al acestei linii de care depinde balanța celor două mari puteri geopolitice - *eurasiatică* (în care se ramifică „sistemul logistic” de rețele de oleoducte și gazoducte) și *maritimă*. Venim în atingere, iată, cu importanța Mării Negre în genere și, în particular, cu însemnătatea ei pentru definirea identității strategice a României:

- South Stream-ul ca mare canal gazolifer și ca sistem de cooperare geoeconomică și geopolitică

interioară și ca zonă de sinergii geopolitice (sinergetism geopolitic);

- controlul depozitelor pentru gaze;
- România poate coopera cu Rusia la acest *capitol*, dată fiind poziția ei semnificativă în zona de crescent interior (de Rimland) și în spațiul de control al *depozitelor zonei de pătrundere*;
- România este actor geopolitic în zona maritimă;
- România poate să-și adjudece poziția de control a zonei de pătrundere.

V. Un alt element al analizei non-ideologice a chestiunii rusești se referă la presiunea Rusiei asupra Finlandei, Scandinaviei, Poloniei, Turciei, Persiei, Indiei și Chinei.

VI. În fine, celelalte două elemente ale tabloului lumii și deci ale unei analize dezideologizate a unui spațiu prin recursul la harta lui Mackinder sunt:

- *Centura internă*: Germania - Austria - Turcia - India - China;
- *Centura externă*: Britania - Africa de Sud - Australia - Statele Unite - Canada - Japonia.

Să formulăm o primă concluzie la acest stadiu al analizelor noastre. Problema-cheie a analizei non-ideologice a unui stat este raportul statului cu cel ce-i controlează *viziunea* sau *privirea strategică*. Aceasta poate fi cunoscută prin cele două elemente care activează și fac funcțională puterea vizionară a statului: harta mentală și perspectiva panoramico-focalizată. Pentru orice diplomat este important să cunoască harta mentală a celuilalt, știut fiind că orientarea în spațiu și în timp este dictată nu de un stimul, ci de întreg câmpul de stimuli. Pentru o bună înaintare în câmpul analizei non-ideologice, vom stărui asupra câtorva aspecte ale geopoliticii Rusiei, înainte și după Putin. Să reținem, deocamdată, un concept special pe care l-am putut deriva din analiza dezideologizată a marelui spațiu: puterea sistemică, concept asupra căruia vom stărui mai jos.

Rusia înainte și după Putin. Putin și noua geopolitică a „statului-continent”. „Instrumentele de expansiune”.

Dacă ar fi să pornim cu o referire la harta mentală a rușilor la ceasul analizei de față vom fi determinați să consemnăm un aspect de departe extrem de semnificativ: *clasa politică și opinia populară coincid în ceea ce privește proiectul revenirii la continuitatea istorică a politicii Rusiei*. Mecanismul revenirii este atestat de primul război cecen, care a condus la blocarea secesiunii (războiul din 1994-1996), și de al doilea

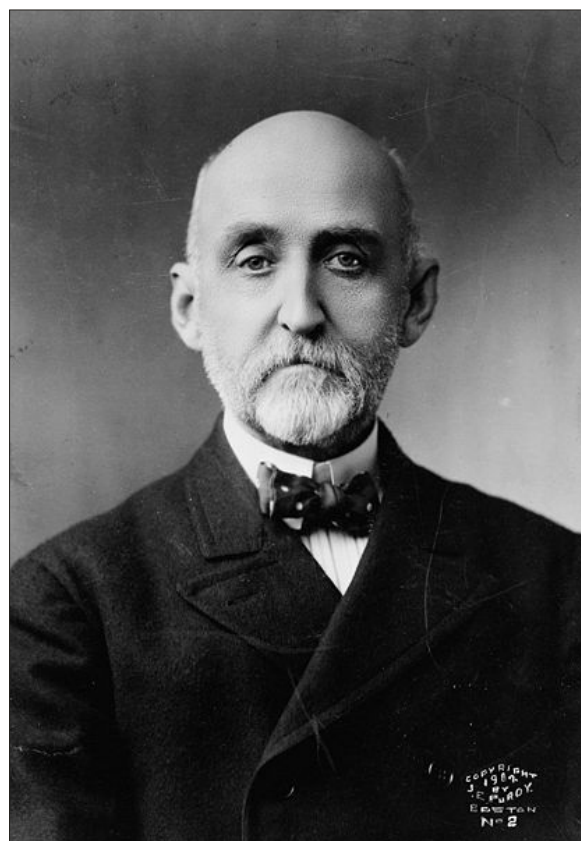
război contra Ceceniei din 1999. Miza geopoliticii Rusiei este aceeași: realizarea „statului-continent”, iar instrumentele de expansiune create în acest scop sunt: „străinătatea apropiată”, Comunitatea Economică Euroasiatică și Organizația Tratatului de Securitate Colectivă. Un raport elaborat de experții americani de la Rand Corporation¹ oferă informații relevante referitoare la aceste instrumente de expansiune:

- „Străinătatea apropiată”. Soarta rușilor din zona de centură este un argument puternic al doctrinei „vecinătății apropiate”. Aviditatea de independență a noilor state din CSI goleşte formula aceasta de un conținut mai substanțial. Moscova se mulțumește cu o CSI cu geometrie variabilă, ne spun autorii Raportului Rand.
- Comunitatea Economică Euroasiatică (CEE) este un alt „instrument de expansiune”, lansat, în octombrie 2000, de 5 republici (Rusia, Belarus, Kazahstan, Tadjikistan, Kârgâzstan) cărora li se alătură, în 2006, Uzbekistan.
- Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC), creată în 1992, cuprinde 7 membri: Rusia, Belarus, Armenia, Kazahstan, Tadjikistan, Kârgâzstan. „SUA și UE au închis ochii la războiul cecen, dar instalarea bazelor militare americane în Uzbekistan și Kârgâzstan, pentru a purta războiul contra talibanilor, a provocat grimase militarilor ruși. În 2004, Rusia aderă la Organizația de Cooperare a țărilor Asiei Centrale (Kazahstan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kârgâzstan)”.
- Rețelele de oleoducte și gazoducte induc propriile lor modelări marelui spațiu eurasiatic: Kazahstan furnizează petrol Chinei, Turkmenistan oferă gaz Rusiei.

Problema punerii în funcțiune a unui sistem de rețele de oleoducte și gazoducte este, iată, o chestiune geopolitică, nu pur și simplu una economică. Ea vine în atingere cu sistemul oceanic al comerțului, mai precis, cu stăpânirea acestui sistem (de fapt, cu stăpânitorii lui). A distribui petrol și gaze ori a controla valorificarea acestor două resurse înseamnă, evident, a face geopolitică, iar lucrul acesta presupune un tip de putere asupra marilor spații și un tip de competență geostrategică. Mai dramatic, a distribui petrol și gaze, înseamnă a participa la controlul a ceea ce

A. T. Mahan² numea *marele spațiu maritim*, a avea deci „*putere maritimă*” peste puterea continentalistă (controlul uscatului). Să ne reamintim ideea lui Mackinder că sistemul comercial bazat pe *metoda oceanică* conferă spațiului unitatea unui proces în *patru faze*: fabrica, depozitul de export, depozitul de import, desfacerea.

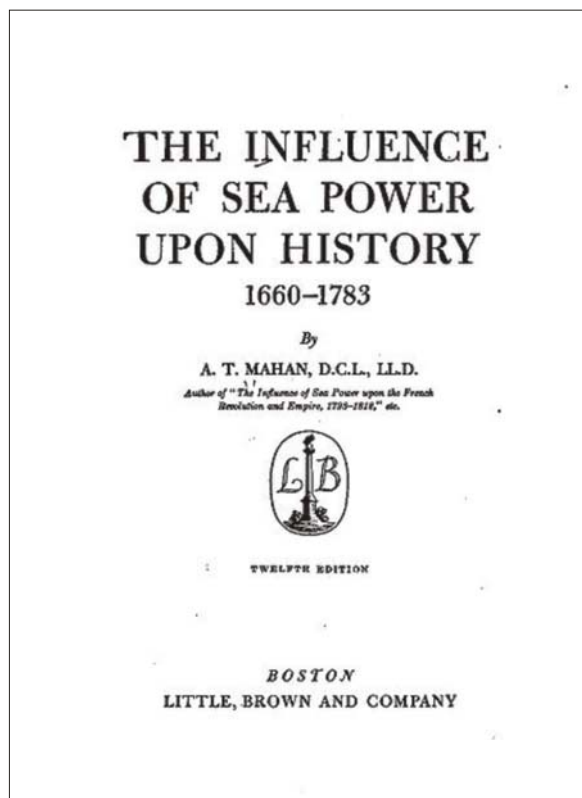
Alfred T. Mahan



În cazul gazelor, chestiunea se complică în condițiile în care sistemul presupune două faze: **fabrica și transportul** la utilizator, care înseamnă *traderi* și mai multe țări (de tranzit). Dacă cele două sisteme sunt echivalente, înseamnă că diferența o face „*tranzitul*”. Conducele înseamnă geopolitică, geoeconomie, geocultură, identitate strategică. Prin aceste particularități înțelegem că gestionarea unei rețele de tranzit pentru gaze și petrol nu este o chestiune economică, ci esențialmente una geopolitică. Aceasta complică enorm *gestionarea sistemului energetic rusesc*

¹ Olga Oliker et. al., *Russian Foreign Policy. Sources and Implications*, Rand Corporation, Washington D. C., 2009.

² Alfred T. Mahan (1840-1914), unul din fondatorii geopoliticii americane, a fost amiral al marinei americane și profesor la Naval War College din Newport. În lucrarea *The Influence of Sea Power upon History* (1890), Mahan a subliniat influența puterii maritime în istoria diverselor state (n.red.).



atât pentru guvernele Rusiei, cât și pentru sistemul economiei mondiale. Tranzitul, în acest caz, nu este o chestiune de simplă rută comercială, ci o *chestiune geopolitică* de traversare a unor spații naționale diverse, aflate într-un *display* extrem de diferențiat. În aceasta constă dificultatea monogestionării resurselor și acest aspect face slăbiciunea unui sistem așa de puternic precum este sistemul energetic rusesc. Ceea ce procură *putere sistemică*, deopotrivă stăpânului resurselor și rețelei, induce și slăbiciunea lor, conferind o bruscă însemnătate și relevanță geopolitică unor state de mărime mijlocie aflate în zona de tranzit. Rusia n-are nevoie de nimeni când e privită din perspectiva independenței energetice (este *sigura* țară care nu depinde energetic de nimeni). Pe de altă parte, prin chiar acest fapt, care-i conferă o așa de extraordinară putere, Rusia se poate regăsi în fața unui sistem fragil exact în clipa în care se pune problema funcționării sistemului, deci al actualizării acestui extraordinar potențial geoeconomic și geopolitic. În momentul acela, momentul doi al sistemului, Rusia are nevoie de consimțământul unui stat mijlociu sau mic pentru *tranzit* și uneori chiar pentru depozitul de la destinație, stat al cărui consimțământ trebuie

să-l „cumpere”, fie prin mijloace economice de plată, fie prin costuri militare alternative, în cazul în care ar opta pentru o politică de forță.

Pentru cel ce-ar dori să afle ce-ar putea oferi o țară ca România unui colos ca Rusia, pentru ca acest colos să fie cointerestat într-o bună cooperare cu România, în dezvoltarea de bune relații cu un asemenea stat de mărime mijlocie din Europa de sud-est (care cu cei 238.391 km², la care se adaugă 23.700 km² din platforma Mării Negre, reprezintă cam a 80-a parte din teritoriul Rusiei actuale, altfel spus, în teritoriul Rusiei se cuprind circa 80 de Români), îi putem răspunde că România este tocmai una dintre rotițele care pot gripa întregul mecanism funcțional al mașinii rusești (chiar de-ar fi să ne referim doar la depozitele pentru gaze de care Rusia are nevoie pe țărmul pontic al României, dată fiind temperatura scăzută din Siberia, care nu îngăduie depozitarea gazului). Soluția militară privind repararea unei eventuale defecțiuni românești ar crea atâtea complicații încât nici o administrație inteligentă n-ar recurge la o atare variantă. Chestiunea merită o analiză de sine stătătoare și nu vom insista mai mult aici. Să reținem doar faptul acesta oarecum „*paradoxal*” că „*resursele energetice*” (care compun forța de percucie și puterea de lovire a armei energetice rusești) reprezintă un alt factor non-ideologic al analizei Rusiei. Vom stăruia mai încolo asupra chestiunii resurselor energetice care pot fi utilizate și ca armă energetică dacă echipa de la conducerea Rusiei va dori și va dovedi destulă abilitate să facă lucrul acesta. Echipa lui Elțin n-a știut s-o facă, în schimb echipa lui Putin a dovedit o specială măiestrie geostrategică în această direcție. Un al treilea factor al analizei non-ideologice a Rusiei se referă la *etnosistemul rusesc*. Analiza etnosistemului este la rândul său marcată de riscul ideologizării unei atari analize și o atare variantă ar bloca buna cunoaștere a chestiunii rusești, motiv pentru care consider că analiza inteligentă trebuie să evite din toate puterile riscul ideologizării.

Etno-sistemul și diagnoza imperiului ca „formațiune superpusă”

Dacă luăm în seamă perspectiva oferită de științele cu prefixul „etno” putem spune că etno-demografia, etno-geografia și etno-politica Rusiei au fost elementele de bază ale marelui proces eurasiatic antrenat de căderea URSS. Statul sovietic avea 293 milioane locuitori, fiind compus din

126 naționalități, dintre care 22 cu peste un milion de etnici, o populație tipică pentru imperii care sunt politico-militar unificate și etnic eteroclite. Ne dăm seama că niciodată un imperiu eurasiatic nu va putea să scape de spectrul etnodiversității. A gestiona un etno-sistem de o așa mare diversitate etnică este o chestiune cu totul specială și probabil că una dintre cauzele colapsului URSS-ului își are rădăcinile în etno-sistem.

În viziunea geopoliticienilor ruși, etno-sistemul este o temă pivot pentru înțelegerea Rusiei și reprezintă o constantă a preocupărilor științei ruse. În viziunea lui Alexander Dughin, de pildă, „realitatea etnică se va consolida în limitele poporului, iar misiunea supraetnică se va exprima în *limitele Imperiului*”¹. „Modelul țarist s-a bazat pe principiul *rusificării*, iar cel sovietic a neglijat calitatea etnică a poporului rus”². Potrivit aceluiași geopolitician „în Noul Imperiu, rușii se afirmă în două roluri: 1. ca unul din popoarele mari care sunt subiecte politice ale Imperiului Federativ al Națiunilor; 2. ca inițiator al integrării continentale în acest Imperiu Federativ, al Națiunilor”. Rusia a inițiat un proiect de Imperiu Federativ, pe care, ar trebui să-l actualizeze împreună cu alte popoare.

În viziunea lui Dughin³, există două categorii de popoare: „popoare care sunt subiecte politice ale Imperiului Federativ” (rușii, nemții, japonezii, iranienii) și „popoare aliate”.

La polul opus față de un atare megaproces geopolitic stau:

- ordinea comercială a lumii;
- persoane colective și individuale în cadrul sistemului.

Nici celelalte elemente ale sistemului nu sunt ocolite de criza dezagregării. Primul este sub-sistemul tehnologic. În 1986, catastrofa de la Cernobil atesta deficiențele tehnologiei electro-nucleare sovietice. La dificultatea indusă de factorul decalajului tehnologic se adaugă sfidarea strategică lansată de Reagan (1983). Dificultățile complexului militar industrial sovietic cresc în ultima fază a etno-sistemului sovietic, ceea ce a adus după sine al doilea factor dezintegrator al sistemului (pe lângă cel de ordin politic care a intrat în faza crizei endemice sub Gorbaciov, cel ce-a deschis cutia Pandorei prin doctrina sa de

„glasnost” și prin utopia numită „perestroika”). Glasnost-ul a devoalat bolile unui tip de sistem monocentric bazat pe *constrângere politică* și pe *integrare militară* și *ideologică atee*, care nu avea cum să prindă rădăcini în sufletul creștin al poporului rus. Defectul cel dintâi al unui atare sistem este tocmai deficitul său spiritual ca să nu spunem de-a dreptul: religios.

Periferia sistemului - organul centrului.

Nici marginile etno-sistemului nu mai erau gestionate într-o concepție pro-sistemică în faza finală a istoricului URSS. Antisistemul a căpătat aici forma cea mai radicală. Țările din Europa Centrală și de Răsărit au experimentat, în același timp (o incredibilă unitate de ritm), *căderea megasistemului*. Acestea, toate și fiecare în parte, s-au mișcat și se mișcă spre modelul vest-european, în timp ce Rusia rămâne la modelul propriu.

În anul 1990, se petrec cele două procese antisistemice radicale: disoluția Pactului de la Varșovia (25 februarie) și dezintegrarea CAER (26 iunie). URSS-ul însuși se transformă, prin acordul de la Belovejia (în decembrie 1991) al președinților republicilor sovietice, în Comunitatea Statelor Independente, compusă din 15 republici independente. Pe de altă parte, în zona Rimlandului extins se înfăptuiește, pe 30 octombrie 1990, reunificarea Germaniei.

Noul Realism este, se pare, cel mai mare avantaj geostrategic al Rusiei actuale. Iată doar câteva dintre trăsăturile noului realism rusesc, sintetizate de Stanislav Secieru⁴: „fuziunea dintre geopolitică și geoeconomie în diplomația lui Putin”, „naționalizarea politicii externe ruse” și „grupul de elită strategică al lui Putin compus din trei subgrupuri: liberalii, tehnocrații și Siloviki”⁵.

Constanța interesului rus pentru istmul ponto-baltic derivă din doctrina „vecinătății apropiate”. Pentru România, chestiunea implică realizarea unor punți culturale cu Rusia. O chestiune sensibilă pentru Rusia este *majoritatea musulmană din Rusia* și primejdia „radicalismului islamic”, ceea ce reprezintă un motiv în plus pentru o sensibilitate

¹ Aleksandr Dughin, *Osnovy geopolitiki, Geopoliticheskoe budushee Rossii*, Moscow, Arktogeya, 1997.

² *Ibidem*.

³ Aleksandr Dughin, *op.cit.*

⁴ Stanislav Secieru, *Rusia după Imperiu. Între putere regională și custode global*, Editura Institutului European, Iași, 2008.

⁵ Termen general care se referă la rețeaua foștilor și actualilor ofițeri din cadrul serviciilor de securitate a statului care au avut relații personale cu fostul serviciu KGB din perioada sovietică și cu agențiile ulterioare acestuia.

sporită a Rusiei la politicile punților sau a coridoarelor culturale. De altminteri, România a practicat în toată lunga sa perioadă de 1000 de ani de consolidare etnopolitică, diplomația coridoarelor culturale, care i-a creat pe Sf. Voievozi Neagoe Basarab și Ștefan cel Mare și, deopotrivă, pe Sf. sfinți martiri mărturisitori Brâncoveni, Constantin, Constantin, Ștefan, Radu, Matei și sfetnicul Ianache.

Evoluțiile geopolitice ale Rusiei în ochii occidentalilor. Raymond Aron subliniază că „Rusia a reușit aproape să atingă calitatea de Insulă Mondială pe care Mackinder o considera condiția suficientă pentru realizarea Imperiului Universal”¹. Este, probabil, una dintre evoluțiile cele mai spectaculoase ale Rusiei în ultimii 500 de ani de istorie universală.

Nicholas Spykman obișnuia să spună (ca un ecou al celebrei reflecții a lui Mackinder): „Cine controlează Rimlandul controlează Eurasia, cine controlează Eurasia controlează destinele lumii”². El numește zona de țărm a Eurasiei *Eurasian Rimland*. Rusia a reușit să atingă această condiție în timpul imperiului sovietic când, practic, Rusia controla toată Europa de dincoace de linia care leagă Stettin de Trieste. Bătălia pentru controlul lumii implică, iată, războiul geopolitic pentru controlul *heartlandului*, al cărui deznodământ depinde de capacitatea folosirii *Rimland*-ului ca armă de succes.

James Burnham a sugerat tipurile de politici destinate câștigării a ceea ce a numit, printr-o sintagmă memorabilă, „al treilea Război Mondial”³. Burnham avertizase: „Comunismul sovietic, ca politică și ideologie revoluționară, nu poate fi încercuit (contained) de margini geografice tradiționale, deoarece sovieticii se vor extinde prin războaie politice purtate (waged) de forțele obediente (surrogate forces) din alte țări”⁴. În plus, cuceririle sovietice (incluzând China) i-au adus controlul vastei majorități a Eurasiei, încât „dacă [rușii] vor reuși să consolideze ceea ce au cucerit, atunci victoria lor mondială finală este sigură...”. „De aceea, politica de containment, chiar dacă este 100% de succes, este o formulă pentru victoria

sovietică”⁵. Iată că, încă din anii '50, Occidentul, în frunte cu strategiștii americani, renunțase la promovarea politicii de *containment* (încercuire și descurajare) în chestiunea raporturilor cu Rusia. Este adevărat că Burnham optează pentru confruntare, dar aceasta nu exclude politicile dialogului, astfel că marile confinii militare și ideologice pot lăsa locul competiției economice și confluențelor geostrategice, cum arată tendințele actuale. Variantele lui Burnham pentru spațiul eurasiatic, deci politicile posibile ale SUA față de Eurasia și, deci, față de Rusia, se distribuie între: a) varianta „continentului euroasiatic sub control (dominație unică)”; b) varianta „retragerii influenței SUA din Eurasia”; c) „în acest caz, fără de confruntare, națiunile eurasiatice, care însă sunt exterioare Imperiului Sovietic, vor trebui să se supună controlului sovietic”⁶. „Harta referențială” e tot a lui Mackinder, cum vedem, și în analizele lui Burnham.

În fine, Burnham arată că geopolitica expansiunii sovietice s-a bazat, în vremea lui Brejnev, pe dihotomia „zone de pace - zone de război”, concepute ca o rețea mondială și folosite ca *tehnici de expansiune*. Burnham a previzionat „doctrina Brejnev” și, totodată, „strategia conflictuală sovietică” în lumea a treia⁷.

Teoria competiției pentru putere. Conform teoriei competiției pentru putere a lui Nicholas Spykman⁸, „marginea de securitate pentru o națiune este margine a amenințării (primejdiei) pentru alta (...); deci alianța trebuie acompaniată de contra-alianțe și armamentul de contra-înarmare, totul încadrându-se într-o competiție permanentă pentru putere”. În această lumină, „prima linie de apărare a SUA constă în prezervarea balanței de putere în Europa și Asia”⁹.

În viziunea celor trei experți americani în strategie, cei trei factori geopolitici ai Războiului Rece sunt: a) „sfidarea superputerii americane: securitatea Americii va fi grav amenințată dacă Eurasia va fi politic dominată de o putere ostilă”

¹ Raymond Aron, *The century of Total War*, Boston, 1955.

² Nicholas J. Spykman, *The Geography of Peace*, New York, Harcourt, Brace&Co, 1944, p. 43.

³ James Burnham, *The Struggle for the World*, New York, John Day Co., 1947.

⁴ James Burnham, *The coming Defeat of Communism*, New York, John Day Co., 1950, p. 14.

⁵ James Burnham, *Containment or Liberation*, New York, John Day Co., 1953, apud Francis Sempa, *op.cit.*

⁶ *Ibidem*, p. 114.

⁷ *Ibidem*, p.74; cf. James Burnham, *Suicide of the West*, Chicago, 1985, p. 227-228.

⁸ Nicholas J. Spykman, *America's Strategy in World Politics*, New York, Harcourt, Brace&Co, 1942, p. 24, apud Francis Sempa, *op.cit.*

⁹ *Ibidem*, p. 4.

(Mackinder, Spykman); b) „balanța de putere în Eurasia” (dominația asupra zonei-pivot); aceasta va fi influențată de puterea care va controla heartlandul Eurasiei - pe atunci URSS amenința să domine toată Eurasia (Mackinder); c) „forțele-surogat”: URSS, ghidată de ideologia revoluționară, ori o altă formațiune sistemică a puterii în Eurasia, va căuta să-și extindă puterea globală prin „forțe-surogat” (Burnham) sau, cu limbajul epocii, prin „sateliți”.

Ne dăm seama că principalul proces regional în zona răsăriteană a continentului european, după război, a fost tocmai satelizarea țărilor de la est de Elba. Căderea sistemului a adus pe urmele sale nu o simplă desatelizare a regiunii, ci o perioadă de interregnum cu foarte multă dezordine, cu haos și capitalism sălbatic, ceea ce obligă la o regândire a strategiei de securitate în regiune în raport cu o asemenea conjunctură. Desatelizarea a fost un proces secundar și a cuprins țările din lagăr, dar haosul și turbulențele în lanț au lovit și spațiul rusesc propriu-zis (controlat de Rusia). Aceasta reclamă o reconsiderare a tipului de capitalism instaurat în toată regiunea, în frunte cu Rusia.

Rusia lui Elțin evoluase spre modelul „sistemului fragil”. Reacția lui Putin: noua politică. Capitalismul rusesc se identifica, în prima lui fază, ca peste tot în Europa de Răsărit, cu un sistem alternativ, pe care unii specialiști îl numesc

afacerism, îndepărtându-se astfel de modelul occidental al *capitalismului auto-centrat*. În viziunea noastră, afacerismul este, de fapt, un *capitalism oligarhic* în și prin care un cerc relativ restrâns de afaceriști se folosesc de aparatul reformei și al statului în interes propriu, adoptând, în numele reformei, al privatizării etc., legi antisistemice, deopotrivă anticapitaliste (căci nu servesc criteriilor de rentabilizare a sistemului) și antipopulare. Unul dintre procesele definitorii pentru „afacerism”, ca sistem alternativ la capitalismul autocentrat, este concepția și modelul privatizării. În sistemul afacerismului, privatizarea nu a condus și nu conduce la constituirea de firme capitaliste puternice, ci la emergența *conglomeratelor oligarhice*. Să examinăm cifrele. După Curtea de Conturi rusă, de pildă: 90% dintre privatizările făcute între 1994-2000 au fost ilegale. *Concepția oligarhică* a condus, peste tot, la constituirea unor *imperii economice* în jurul celor patru poli: băncile, industria, comerțul, media. Faza aceasta, în Rusia, s-a întins pe intervalul guvernării lui Elțin. Sub B. Elțin, Rusia pierde 50% din PIB și ajunge la un PIB / locuitor egal cu 40-60% din cel de la 1860. Hiperinflația, umflarea datoriei externe, tutela FMI, speculații, crah financiar, fuga capitalurilor, prăbușirea monedei (1998), sărăcia masei și averile ostentative, rețele mafioate, iată fenomenele care, în viziunea lui Stanislav



Secrieru, descriu starea Rusiei acestei perioade. Între consecințele evidente ale epocii se disting apatia și votul *protestatar*¹.

Cu toate acestea, Rusia rămâne un mare exportator de grâu: 10 milioane tone de grâu pe an (al 4-lea loc în lume). Agricultură familială reprezintă 60% în producția agricolă din 2006 (restul este colectivism). Față de perioada *domniei afacerismului*, se produce o transformare axială, odată cu venirea lui Vladimir Putin, care, începând cu anul 2000, decide „să închidă paranteza haotică a anilor 1990”². Redăm, în continuare, câteva evoluții petrecute în Rusia ultimilor 10 ani, în și prin care se pot zări zguduirile provocate de ciocnirea dintre sistemul afacerismului și sistemul capitalist auto-centrat.

Prin reforma instituțiilor și a finanțelor publice se restabilește „*verticala puterii*”. Prezentăm, în acest sens, câteva date elocvente¹³ care ne demonstrează accentuarea, după anul 2005, a tendinței, începute deja de Boris Elțin, de păstrare a controlului asupra *sectoarelor strategice* - bănci, producerea și exportarea armamentului, energie, transport feroviar -, prin *renașionalizarea unor mari întreprinderi* care înseamnă 35% din PIB. Astfel, evoluția grupului petrolier Jukos este mai mult decât grăitoare în ceea ce privește noua politică. Acest grup gigantic era controlat de Mihail Hodorkovski, care anunțase (2003) fuziunea cu grupul *Sibneft* și cu o posibilă participare a lui Exxon Mobile. Hodorkovski este arestat (2003) și condamnat la 9 ani închisoare (2005). Compania *Jukos* a fost cumpărată (decembrie 2004) de Rosneft, companie petrolieră de stat și primul producător din 2007.

De asemenea, statul redevine majoritar la

Gazprom (2005). Gigantul gazolifer (88% din producția Rusiei, 20% din rezervele mondiale) realizează 38% din cifra sa de afaceri în afara „gazului”, adică în construcția de centrale atomoelectrice nucleare în afară, este implicat în media etc. În 2001, se relansează „parteneriatul strategic” SUA - Rusia. Dar, din nou, Putin decide să reia controlul hidrocarburilor: *întreprinderile de stat* dețin, de atunci, 30% din rezervele de petrol, 87% din rezervele de gaz. Intră pe scenă „*oligarhii statului*”.

„În toamna lui 2006, Gazprom îndepărtează candidații occidentali de la exploatarea zăcământului de gaze din Marea Barents. Proiectul lansat în 1996 de Shell pentru zăcământul de la Sahalin 2 era cea mai mare investiție postsovietică în Rusia și singurul proiect de anvergură fără asociat rus. Sub amenințarea suspendării permisului pentru non-respectarea normelor ecologice, consorțiul a acceptat, în decembrie 2006, partajul cu Gazprom (50%), Shell (25% în loc de 55), Mitsui și Mitsubishi. La fel în cazul Sahalin 1, inițiat de Exxon Mobile și Khariaga în extremul Nord, în urma unor acorduri foarte favorabile companiilor occidentale. În 2003, societatea a cedat Gazprom-ului 63% din părțile zăcământului de la Kovitka în Siberia Orientală”⁴.

Puterea ideologiei asupra geografiei încetează după 2001. Comunismul a „situat Cuba la Est și Japonia la Vest”. „Revanșa geografiei asupra ideologiei a determinat revenirea frontierelor trecutului”⁵. Despre această nouă Rusie vom vorbi, într-un număr viitor, pe temeiul analizelor geopolitice ale lui A. Dughin, profesor de geopolitică la Universitatea Lomonosov din Moscova.

¹ Stanislav Secrieru, *op.cit.*

² *Le Monde. Manuel de géopolitique et de géoéconomie*, coord. Pascal Gauchon, PUF, 2008, p. 782.

³ Olga Oliker et. al., *op.cit.*

⁴ *Le Monde. Manuel de géopolitique et de géoéconomie*, coord. Pascal Gauchon, PUF, 2008, p. 782.

⁵ *Ibidem.*

EUROPA ȘI CONFLICTELE ÎNTR-O LUME POSTMODERNĂ ÎN CURS DE GLOBALIZARE*

*Julian CHIFU***

Uniunea Europeană - Crize recente*

În ultimii ani, Uniunea Europeană s-a confruntat cu situația de a face față mai multor crize, cu unele dintre ele chiar simultan: criza capacității de absorbție a UE invocată pentru blocarea extinderii (*enlargement fatigue*); respingerea Tratatului Constituțional (de către Franța - „NON” și Olanda - „NET”), primul val al crizei economice (criza *sub-prime* și a derivatelor)¹; criza Tratatului de la Lisabona (negocierea, ratificarea și, mai nou, criza de implementare a condițiilor tratatului, echilibrul între instituții); criza datoriilor naționale (a doua etapă a unei crize de tip “W”, care pare a fi fost provocată de către abordarea ultra-ortodoxă de a plăti datoriile în timpul crizei și de a amâna investițiile pentru relansarea economiei).



Pe de altă parte, se impune să amintim atitudinile adoptate de Germania și Franța, care încearcă să-și asume „poziția Uniunii” prin extinderea unei demersuri proprii, care se îndepărtează de normele instituționale ale UE care le oferă deja suficiente motive și argumente pentru influență.



Germania pare să-și fi modificat poziția în cadrul Uniunii, de la o abordare în care interesele sale se mulau pe cele ale UE către o abordare care pune Germania pe primul loc, transformând UE într-un simplu instrument al politicii germane. Dificultatea de a convinge Germania să respecte clauza de solidaritate în susținerea Greciei, dar și unele înțelegeri bilaterale (în special cele privind energia, în relație cu Rusia, concurente cu integrarea energetică în UE și regulile în ceea ce privește concurența și competiția pe piața din UE) sunt reprezentative pentru politica promovată de statul german în cadrul Uniunii.

Din perspectiva autorităților de la Paris, UE ar trebui să devină o federație condusă de Germania și Franța, partea militară, de securitate și de afaceri externe urmând să fie asigurată de capacitățile NATO. Acest lucru ar putea să nu fie obținut prin implicarea unei forțe militare unionale și prin implementare PESA² sau prin

* Acest studiu este rezultatul conferinței susținute de autor (05.08.2010) la sediul CSIS din Washington D.C.

** *Dr. Julian CHIFU este profesor la Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București și director al Centrului pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning, București, specialist pe analiza conflictelor, decizia în criză și spațiul post-sovietic.*

¹ Percepută inițial drept o criză pornită din SUA, s-a dovedit că Deutsch Bank și alte bănci europene și firme de securitate au fost implicate în bula imobiliară și produsele derivate achiziționate și tranzacționate.

² Politica Europeană de Securitate și Apărare.

investiții și achiziții în domeniul apărării, ci prin utilizarea capacității nord-atlantice de către un pilon al UE în interiorul NATO, care ar deveni astfel o organizație transatlantică bazată pe doi piloni.

Ambele țări și-au asumat rolul de a reprezenta UE în lipsa unui mandat din partea organismelor Uniunii Europene. Vorbim despre intervenția Franței în războiul ruso-georgian, atunci când, deși a avut un efect pozitiv prin oprirea unei confruntări la scară, a invocat în cadrul înțelegerii un sprijin european, și despre memorandumul semnat de către Angela Merkel și Dmitri Medvedev care cita angajamentul UE pentru un comitet de securitate UE - Rusia, în ciuda faptului că UE a decis că propunerea de securitate Medvedev va fi discutată în cadrul OSCE, nu în cadrul mecanismelor NATO și UE.

Este Uniunea Europeană un actor global?

Putem afirma că *UE este un actor post-modern regional*, nu un actor global. Acest fapt se explică prin confuzia instituțională a sarcinilor și rolurilor și prevalența birocratică în raport cu factorul politic și reprezentanții aleși, datorită modului în care Comisia este aleasă, dar și prin gradul de ambiție al Uniunii ca atare - atunci când nu sunt transferate de fapt inițiativele unui stat sau altul. Dovada cea mai clară a confuziei instituționale este oferită de cei patru președinți pe care UE îi are acum: președinția Consiliului / președinte al UE, ales pentru un mandat de doi ani și jumătate de către șefii de state, președintele Comisiei - șeful Guvernului European, președinție rotativă semestrială, deținută pe rând de fiecare stat membru și Președinția Parlamentului European, singurul organ ales de cetățenii Europei care a primit mai multe atribuții după adoptarea Tratatului de la Lisabona.

Procesul de negociere a atribuțiilor, care are loc între diferiți actori și președinți, este încă neclar și imprevizibil datorită fazei de tranziție și ambiguității tratatului ratificat. Putem vorbi, de asemenea, despre un nivel scăzut de adaptabilitate al UE la provocările existente și la rolurile globalizării, în general, și ale organelor sale executive, în special.

Uniunea încă refuză operațiuni cu acoperire globală, atunci când nu există nici un interes clar al vreunui stat membru important sau unde costurile sunt mult deasupra capacităților unionale. Modalitatea de abordare a responsabilităților la

nivel mondial este foarte selectivă și UE preferă să elaboreze o acțiune complexă și cuprinzătoare pe hârtie pentru a realiza că nu dispune de resursele financiare necesare pentru a o realiza, în loc să aleagă să se implice cu obiective mici și limitate, dar să-și apere rolul său ca actor global.

Un alt argument îl reprezintă faptul că UE nu este implicată în marele joc strategico-economic din Pacific. Singurii actori care doresc să se implice, din când în când, sunt câteva state cu diverse interese limitate în timp. Mai mult, direcția implicării în problemele globale pare să se mute dinspre curentul original de transatlanticism (asocierea UE cu SUA și Canada) către o abordare euro-asiatică (asocierea cu Rusia), care poate oferi UE sau unor state membre resurse contra investițiilor în modernizarea Rusiei și care induce respectarea „dreptului Moscovei de preempțiune” asupra securității, apărării, afacerilor externe, politicii energetice și asupra marilor companii din spațiul fostei Uniuni Sovietice, reunite într-o zonă de *interese privilegiate*, (cu refacerea compoziției vechiului imperiu sovietic și a sferei sale de influență).



Deși UE s-a descurcat remarcabil într-o perioadă de creștere economică și în timpul procesului de extindere, ne referim aici la politica de succes implementată de UE în Europa Centrală și de Est, în prezent Uniunea se confruntă cu

dificultățile cauzate de provocările globalizării și cu greu își gestionează propriile crize. Prima criză majoră care a zguduit Europa amenință fundamentele UE, respectiv **moneda unică** (afectată de intervenția tardivă pe piață în susținerea Greciei de către Germania, în special), **piața comună** (am asistat la solicitări naționale de *opt-out* de la anumite reglementări și de aplicare a măsurilor protecționiste, renunțarea la principiul solidarității) și **economia** (prin zdruncinarea acordurilor originare ale Uniunii și punerea sub semnul întrebării a Politicii Agricole Comune).

UE și conflictele contemporane

Perioada contemporană - după Primul Război Mondial - a produs mai multe generații de conflicte (așa numitele conflicte multi-generaționale), unele dintre acestea supraviețuind până astăzi. Am moștenit conflictele de „**generația a doua**”, din perioada Războiului Rece, fostele „crize fierbinți” sau războaiele de decolonizare. De exemplu, ne putem referi aici la conflictul din Orientul Mijlociu, la cel dintre India și Pakistan și la multe altele din Africa. Unele au o istorie lungă și rădăcini vechi în spatele lor și sunt așa-numitele „conflicte greu de rezolvat”.

Există apoi conflictele din **generația „a doua și jumătate”**, de la căderea zidului Berlinului, în 1989, până la atacul de pe 11 septembrie 2001. Perioada este caracterizată de războaie interetnice, interreligioase și inter-confesionale. Cele mai cunoscute sunt așa numitele „*conflicte înghețate*”, rezultate în urma destrămării URSS, precum și cele din Balcani, rezultat al dezmembrării Iugoslaviei. Amintim, de asemenea, conflictele de la periferie, cauzate de declinul unei superputeri și, totodată, de apariția lumii „uni-multi-polare” cu periferie anarhică, creată în urma dispariției uneia dintre superputeri și a lipsei de control asupra părții sale de lume (ar fi aici exemplul conflictelor *ascunse* de către fosta Uniune Sovietică și conservate, datorită obiectivului declarat de a combate celălalt sistem).

După 11 septembrie 2001, avem războaie de „**generația a treia**”, războaiele cu jucători și cu actori la nivel global, războiul împotriva terorismului, ca actor global, folosind instrumente post-moderne, cum ar fi finanțele și investițiile, armele procurate peste tot în lume și mass-media cu impact planetar, cu o capacitate globală de planificare și executare a operațiunilor folosind mijloace, unelte și instrumente situate

peste tot, la distanțe mari de executant sau de instituțiile și persoanele care comandă atacul.

Principala caracteristică în cazul acestor conflicte este aceea că ele nu mai sunt pure, fiind suprapuse, interdependente, influențându-se reciproc, aspecte care conduc la o **complexitate de conflicte multigeneraționale**. Acestea ar trebui să fie urmărite și analizate în funcție de cauzele individuale de generare, pe de o parte, dar și într-o abordare integrată (pentru a le înțelege evoluția, mijloacele, instrumentele și gradul de influențare de către alte conflicte), pe de altă parte. Conflictul din Orientul Mijlociu din anii '80 nu arată ca cel de după acordul de la Oslo (1993) și nici ca cel de astăzi, din cauza conflictului inter-palestinian și a actorilor regionali și globali implicați.

Din perspectivă geografică, Uniunea Europeană trebuie să se implice în gestionarea a trei tipuri de conflicte:

- **conflictele din Regiunea Extinsă a Mării Negre** (fostele conflicte înghețate din regiunile georgiene Abkhazia și Osetia de Sud, ocupate și recunoscute unilateral de către Rusia după războiul ruso-georgian din 2008, conflictele din Transnistria și Nagorno-Karabakh, dar și conflictele din Caucazul de Nord și posibilul conflict din Crimeea);
- **conflictele din Balcanii de Vest** (lipsa coeziunii societale, eșecul procesului de construire a statului de drept, stagnarea reformelor în Bosnia și Herțegovina și în Kosovo, influențele opiniei formulate de către Curtea Internațională de Justiție asupra evoluțiilor din Sandjak din Serbia, Muntenegru și Macedonia de Nord);
- **conflictul din Orientul Mijlociu** (mai ales schimbările care au urmat reorientării politicii externe a Turciei, care pare că nu mai este legată atât de leadershipul AKP¹, cât de o modificare a balanței de putere din regiune).

De asemenea, într-un fel sau altul, UE este implicată și în conflictele globale din Afganistan și Irak, prin participarea directă a multora dintre țările membre, dar și prin operațiunile UE ca atare, inclusiv misiunile de instruire a forțelor de securitate sau de ajutor umanitar. Problema este că, având o implicare redusă sau impunând retragerea unei țări sau a alteia din motive economice - inclusiv a celor legate de criza datoriilor naționale -

¹ AKP – Partidul Justiției și Dezvoltării.

UE se înlătură pe sine din perspectiva globală. Pe de altă parte, forțele UE prezente pe teren s-au dovedit a fi mai puțin pregătite să se confrunte cu dușmanul (este cazul trupelor germane), iar nivelul scăzut al investițiilor în domeniul apărării a arătat lipsa capacității Uniunii de a face față amenințărilor la adresa propriei securități. Investind mult mai puțin decât procentul informal de 2% din PIB cerut de către NATO, UE și țările occidentale membre și-au arătat vulnerabilitățile în domeniul apărării.

Mai mult decât atât, dacă misiunile din Irak și Afganistan se vor termina în curând, comunitatea internațională va trebui să facă față unor noi provocări. În cazul în care Iranul nu va deveni teatru de război clasic, va fi mai degrabă vorba de un război dus de la distanță, prin bombardarea instalațiilor nucleare - există condiții care ar aduce Somalia, mai mult decât Yemen, un alt candidat - în situația de a deveni al treilea Afganistan sau al doilea Irak. În cazul în care se va dovedi că pirații somalezi sprijină financiar operațiunile Al Shabab ale Islamului radical sau Al Shabab devine o organizație teroristă cu acoperire globală sau dacă talibanii sau lideri Al Qaeda se vor muta în Somalia sub protecția oferită de Al Shabab, *o viitoare intervenție în Somalia ar putea fi de așteptat*. Au fost documentate operații de capturare a armelor de

către pirați în strâmtoarea Hormuz, menite să ajute Al Shabab, dar grupările aparțin unor triburi diferite și nu se știe cu siguranță dacă alianța are ca obiectiv un singur atac. În plus, atacurile teroriste din Uganda, una dintre țările care oferă trupe internaționale pentru misiunea comună ONU - Uniunea Africană în Somalia, au demonstrat că Al Shahab ar putea ajunge un actor terorist cu impact și alonjă globală.

Dacă într-un astfel de caz vor interveni doar SUA și partenerii „globali” (Australia, Noua Zeelandă, Coreea de Sud, Japonia, Canada, unele țări europene din Europa Centrală și de Est, Marea Britanie și câteva state din Europa de Vest), dar nu și UE, va apare un semn de întrebare privind capacitatea reală și rolul Uniunii ca actor global.

O altă problemă a conflictelor cu care se va confrunta UE o reprezintă aceea legată de *fenomenul de imigrare și acceptare a refugiaților*, ceea ce conduce la importul de conflicte în interiorul societăților occidentale. De exemplu, chiar dacă există aproximativ 300 de familii de somalezi în Salt Lake City - Utah, acestea sunt organizate în două organizații somaleze Bantu și 7 organizații tribale. Practic, chiar dacă este vorba despre tineri care nu-și amintesc țara de origine (Somalia - unde au locuit cu familiile lor când aveau între 2-10 ani - și apoi s-au mutat timp de 14 ani în tabere de refugiați din



Kenya), aceștia au refăcut același model de societate când au sosit în Statele Unite.

Această situație ne arată că aceste conflicte sunt importate și, dacă nu există o strategie integrată și cuprinzătoare pentru a face față reconcilierii post-conflict în interiorul acestor comunități, în unele cazuri va avea loc, peste 10-12 ani, în cadrul unui oraș american, un conflict între un somalez și o somaleză Bantu sau doi reprezentanți ai unor triburi din Somalia, care va escalada la un conflict intercomunitar de scară largă, reconstruind conflictul original. În plus, serviciile pentru refugiați din Utah și, în general, cele la nivel de stat nu au parte de sprijin și asistență din partea Departamentului de Stat sau de *know-how*-ul, dobândit de ONG-uri în soluționarea conflictelor internaționale, departe de mediul original. Ei nu au un sociolog, un psiholog și un expert în soluționarea conflictelor pentru realizarea integrării și reconcilierii post-conflict.



În plus, chiar dacă această situație reprezintă o amenințare evidentă, ea este, de asemenea, o oportunitate care ar putea aduce asistență din partea ONG-urilor internaționale de soluționare a conflictelor. Practic, comunitatea refugiaților somalezi din Utah, de exemplu, reconstituie societatea de acasă, fără arme și grupări insurgente, precum Al Shabab și grupurile de pirați. Această situație oferă un teren fertil pentru a aplica și a experimenta soluții concepute pentru un conflict real. În cazul în care acest lucru ar putea fi de ajutor în problemele comunității din Salt Lake City, Utah, soluția găsită ar putea avea o șansă de a rezolva lucrurile și în Somalia. Aceasta este o oportunitate

unică pentru organizațiile care au ca obiect de studiu conflictele, de care ar trebui să profite.

Noi nu pledăm pentru respingerea refugiaților, dimpotrivă. Profitând de această situație, dar soluționând conflicte mai vechi și ajutând acele comunități, vom ajuta la prevenirea acestor conflicte importate, cum ar putea fi cazul celor ce implică imigranții ilegali și lucrătorii legali din SUA și din întreaga Europă. Acest lucru va ajuta societatea, iar bunele practici și lecțiile învățate ar putea fi folosite în conflictele originare, de asemenea.

În concluzie, putem afirma că UE trebuie să facă față provocărilor lumii post-moderne globalizate luând în considerare o serie de realități, precum:

- **existența actorilor post-moderni** - actorii non-statali, entitățile post-moderne și influențele mixte și haotice se vor găsi peste tot, și mai ales în statele slabe sau în regiuni care nu sunt controlate de nici un guvern;
- **trendurile din UE și din vecinătatea sa** aduc în discuție probleme cu privire la evoluția Uniunii și activitatea sa în regiune. Existența sa nu este încă pusă în discuție, dar tendința de a pune la îndoială bazele pe care s-a creat UE și caracterul egocentric de care dau dovadă unele state accentuează temerile legate de eficiența și utilitatea acestui actor;
- **instabilitatea, evenimente de genul „lebedă neagră”** - evenimentele neprevăzute și surprizele strategice vor deveni regula de bază în evoluția lumii viitorului datorită influențelor și complexității actorilor. Prin urmare, planificarea deciziilor trebuie să ia în calcul faptul că, pe viitor, crizele vor apărea în mod neașteptat, fără motive aparente sau cauze clare, fapt ce ar duce la imposibilitatea de a declanșa sistemele de prevenire convenționale.

Viitorul ne oferă o eră a incertitudinii, a societăților de risc, motiv pentru care trebuie să ne adaptăm, împreună cu decidenții, pentru a modela viitorul lumii. Din acest motiv, pledăm pentru puncte de referință stabile în sistemul internațional precum stabilitatea regulilor și normelor în relațiile internaționale, stabilitatea instituțională și adaptabilitatea la noile provocări și implicarea în procesul instituțional și decizional a unei multitudini de actori (cetățeni, grupuri, societate civilă, actori naționali, subnaționali și supra-naționali post-moderni).

INTEGRAREA EUROPEANĂ ȘI ȚĂRILE FOSTE IUGOSLAVE

*Ambasador dr. Vasile LECA**

Pentru statele din spațiul balcanic care nu sunt membre ale UE, perspectiva europeană a devenit un obiectiv de o mare importanță, în contextul crizei economice mondiale. Este tot mai evident faptul că dificultățile financiare nu pot fi soluționate decât printr-o abordare globală a evoluției economice, care să permită coordonarea acestor economii fragmentare către realizări durabile.



Din acest punct de vedere, atenția unor țări din spațiul balcanic este îndreptată cu precădere spre UE, care poate oferi posibilități de reșezare

economică după criterii funcționale și verificate de practica europeană. Dar distanța de la dorință la integrarea propriu-zisă este marcată de o serie de exigențe extrem de complexe. Aprecierile anuale ale experților UE au creat, nu de puține ori, dezamăgiri în țările aspirante, în condițiile în care acestea au impus reevaluări ale transformărilor și strategiilor guvernamentale, cu impact negativ asupra populației și aspirațiilor acestora către mai bine.

În momentul de față, statele din fostul spațiu iugoslav, cu excepția Sloveniei, au ca obiectiv principal aderarea la UE. Stadiul la care se găsesc acestea este diferit de la țară la țară.

Croația este cea mai apropiată de atingerea acestui obiectiv, care după părerea experților croați poate avea loc în anul 2012. Perioada de aderare a fost marcată, îndubitabil, de disputa cu Slovenia privind reglementarea traseului frontierei comune. Eforturile celor două părți au făcut posibilă o anumită reconciliere, concretizată într-o înțelegere care, chiar dacă nu oferă trănicie soluționării conflictului, deschide totuși ușa dialogului, aspect care bucură comunitatea europeană și îi dă încredere că asemenea dispute pot fi soluționate pe cale pașnică. Convingerea croaților că aderarea poate fi aproape este bazată pe șansele unei economii structurate pe „darul lui Dumnezeu”, adică pe un turism dezvoltat pe litoralul adriatic. Cu o populație în jur de 4 milioane și o infrastructură în plin proces de modernizare după criterii internaționale, aprecierea analiștilor croați nu este departe de adevăr.

Serbia este, fără îndoială, statul care își dorește cel mai tare aderarea la UE dintre țările aspirante la acest statut. Din păcate, problemele Serbiei sunt mari și cu influență deloc neglijabilă în rândul comunității europene. Principala problemă este provincia Kosovo. Disputa s-a complicat după proclamarea independenței Kosovo. În luna iulie a.c., după ce Curtea Internațională de

* *Dr. Vasile LECA este diplomat de carieră și a îndeplinit funcțiile de ambasador al României în Slovenia, Croația, Bosnia și Herțegovina și de șef de misiune diplomatică în Muntenegru și Macedonia.*

Justiție a decis că provincia Kosovo nu a încălcat legea internațională atunci când s-a declarat națiune suverană, strategia diplomației sârbe a încercat să domolească elanul kosovarilor prin încercarea de a supune la ONU o rezoluție care să ducă la reluarea negocierilor, cu o agendă care să cuprindă și statutul provinciei. În contextul opoziției internaționale, Serbia a fost obligată să renunțe la poziția sa, precum și la paragrafele prin care se opunea secesiunii. Un compromis de ultim moment a permis Serbiei să își prezinte rezoluția cu sprijinul UE. Prin aceasta, UE și-a afirmat încă o dată - dacă mai era nevoie - influența, iar prin emisarii de la Bruxelles a reamintit țărilor aspirante că printre criteriile de aderare se află și rezolvarea pe cale bilaterală a disputelor dintre țările vecine. În fața acestei situații, la Belgrad se vorbește tot mai intens, în unele cercuri, că Serbia trebuie să introducă un „nou realism în politica sa externă și să facă din integrarea euro-atlantică obiectivul său principal”. Comentariile jurnaliștilor de la postul B92 subliniază că „aparentele mulțumiri ale Europei față de modul în care a început să

coopereze Belgradul ar trebui exploatate cât mai mult posibil pentru statutul zonelor sârbești din Kosovo”; în plus, se consideră că dacă Italia are pe teritoriul său Vaticanul și San Marino, în Serbia ar trebui să se gândească la fel în ceea ce privește Kosovo. Optimismul unora a mers puțin chiar mai departe, aceștia prevăzând, în viitor, o poziție a Serbiei în UE de „lider în Europa de Sud-Est”.

Bosnia și Herțegovina reprezintă, în momentul de față, problema cea mai delicată din spațiul fost iugoslav. Deși aspirațiile sunt identice cu cele ale statelor din jur, aici lipsește elementul esențial al unui stat - respectiv unitatea teritorială, acceptată de cele trei părți componente. Bosnia și Herțegovina dorește să adere la UE, dar modalitățile celor din Republica Srpska sunt nuanțate față de cele ale croaților și musulmanilor. Aici încep eforturile reprezentanților internaționali de la Sarajevo, care nu dau semne încurajatoare. Un lucru rămâne clar: aderarea țărilor din jur va crea o presiune prea puternică pentru ca radicalii de la Banja Luka sau de la Sarajevo să mai poată ține țara în izolare. Aceasta este o remarcă





generală, situația fiind acum mult mai profundă și, în caz de nevoie, putem asista la o altă formă de asigurare a păcii decât cea din 1995.

Muntenegrul este un stat care a știut până în prezent să „navigheze” destul de abil printre interesele regionale. Practic, își pregătește cu atenție aderarea la UE și numai situația de criză economico-financiară mondială mai prelungește momentul startului pentru a accede.

Ultimul stat aspirant la UE are o situație deosebită. Macedonia anticipează o toamnă politică fierbinte în contextul eforturilor depuse pentru a întruni criteriile de aderare la UE. Este așteptat cu interes raportul de țară, din noiembrie 2010, care evaluează progresul implementării diferitelor reforme. Macedonia a primit statutul de țară candidată încă din 2005, dar deși s-au făcut progrese remarcabile, disputa cu Grecia, legată de numele țării, a rămas un obstacol major. Opinia publică macedoneană este divizată nu doar la nivelul partidelor politice, ci și în cadrul comunităților etnice. În opinia unora, schimbarea numelui pentru aderarea la NATO

sau UE este exclusă. Puțin peste 73% din etnicii albanezi au declarat, în cadrul unui sondaj, că ar vota pentru schimbarea numelui dacă aceasta ar însemna o cale mai lină către aderare. A avut loc și o scădere a celor care cred că aderarea este bună pentru țară. „*Cred că a venit timpul pentru soluționarea disputei* - declara premierul Gruesvski - *dar din păcate cererile Greciei sunt maximaliste*”. Această situație a provocat noi tensiuni între guvern și opoziția condusă de social-democrați, care dorește atingerea unui compromis. În opinia experților, apropierea de poziția Greciei este probabilă la preluarea președinției UE, în anul 2011, de către Ungaria. Belgia, actuala deținătoare, este condusă de un guvern interimar care nu poate să se implice prea mult în problema macedoneană.

În concluzie, se poate spune că, din cauza crizei economice, aderarea unor țări balcanice la UE s-a prelungit, creând sentimente de frustrare, neîncredere în efectele aderării, precum și evaluări ale situației regionale cu accente ce încurajează un naționalism neadaptat la noile schimbări.

DIPLOMAȚIA APĂRĂRII ȘI PROMOVAREA INTERESELOR DE SECURITATE NAȚIONALĂ

Prof. univ. dr. **Adrieana PÂRLOG**
Ionel BICA
Ștefan ARNĂUTU*

1. Diplomație. Diplomația apărării. Diplomația militară.

Diplomația a existat indiferent de forma de organizare și de evoluția istorică a omenirii, reprezentând cel mai important instrument de promovare a politicii externe a statelor. Toate statele lumii și liderii lor politici au utilizat instrumentele diplomatice în scopul cunoașterii obiectivelor politice oficiale sau secrete ale dușmanilor și aliaților, care să le permită adoptarea deciziilor adecvate în scopul apărării intereselor de securitate națională.

De-a lungul timpului, numeroși specialiști în domeniu, și nu numai, au încercat să identifice formulări care să definească, într-o accepțiune cât mai largă, conceptul de „diplomație”. Majoritatea cercetătorilor în domeniu au căzut de acord că originea termenului „diplomație” se află în cuvântul grecesc *diploo* - *dublu*, care desemna inițial acțiunea de editare a unor acte oficiale (*diplome*) în două exemplare, dintre care unul era înmănat ca scrisoare de împuternicire sau recomandare trimișilor, iar celălalt era păstrat în arhivă. Purtătorul unui asemenea document a fost numit *diplomat*,



iar activitatea desfășurată de acesta *diplomație*.

Ulterior, sensul etimologic a fost extins pentru a acoperi și aria altor documente oficiale, cum ar fi tratatele cu națiuni străine. În anii 1700, francezii și-au numit corpul lor de oficiali atașați unei legații străine *corps diplomatique*. Cuvântul „diplomație” a fost introdus pentru prima oară în limba engleză în anul 1796, de Edmund Burke, având la bază cuvântul de sorginte franceză „diplomatie”.

Mai târziu, termenul a fost convertit, fiind aplicabil tuturor actelor solemne publicate de cancelarii, în special celor ce duceau la continuarea unor acorduri deja încheiate între diferiți conducători.

„Diplomația” a devenit, după un timp, identificabilă cu relațiile internaționale. În secolul al XVIII-lea, termenul de origine franceză „diplomat” se referea, pentru prima dată, la persoana autorizată să negocieze în numele unui stat.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române din 1998, termenul „diplomație” desemnează „activitatea desfășurată de un stat prin reprezentanții săi diplomati, în scopul realizării



* Autorii sunt experți în managementul informațiilor pentru apărare.

politicii externe preconizate; comportare șireată, abilă, subtil 2. carieră, profesiune de diplomat 3. totalitatea reprezentanților diplomatici constituiți în corp - din francezul „diplomatie”¹.

În dicționarele anglo-saxone, conceptul „diplomacy” este mai amplu explicat, acesta incluzând unele elemente noi, cum ar fi „abilitățile diplomatice” sau „arta diplomatică”².



Deși termenii nu sunt sinonimi, diplomația este de cele mai multe ori confundată cu politica externă sau cu relațiile externe. Diplomația este principalul, dar nu unicul instrument al politicii externe. Politica externă stabilește obiective, prescrie strategii și impune măsurile ce trebuiesc urmate pentru îndeplinirea lor. În realizarea obiectivelor de politică externă, liderii politici pot folosi agenți secreți, acțiuni subversive, pot declara război sau își pot impune punctul de vedere prin alte acțiuni violente, dar în același timp pot folosi diplomația, singurul instrument non-violent care poate duce la atingerea acestor obiective.

Diplomația reprezintă, așadar, principalul substitut al folosirii violenței, forței sau tacticilor subversive și este modul pașnic și pacificator prin care două sau mai multe state negociază o politică externă comună. Principalele pârgii ale diplomației sunt dialogul internațional și negocierea, conduse, în special, de ambasadori acreditați și alți lideri politici cu abilități de negociatori.

Utilizarea diplomaților este una din cheile spre o politică externă de succes. Aceștia, dar nu numai, sunt însărcinați cu activitatea de a practica diplomația. Ei duc și transmit mesaje și negociază

modificări în relațiile cu alte state, în aplanarea conflictelor dintre state și popoare beligerante. Armele lor sunt cuvintele, întărite de puterea statului sau a organizației pe care o reprezintă. Diplomații ajută liderii să înțeleagă atitudinea și acțiunile adversarilor și prietenilor, contribuind, de asemenea, la elaborarea strategiilor și tacticilor prin care acțiunile acestora să fie modificate sau contracarate, în funcție de interesele statului pe care îl reprezintă.

În ultimele decenii ale mileniului doi și începutul celui de-al treilea, în plan internațional au avut loc mutații deosebite, cu repercusiuni directe în domeniul relațiilor externe dintre state, fapt ce a impus îmbunătățirea și diversificarea activității diplomatice. Acest aspect a condus la o abordare a diplomației și pe alte planuri decât în forma sa clasică cunoscută, abordare datorată obiectivelor, scopurilor sau metodelor folosite, astfel că, în prezent, se operează destul de frecvent cu noțiuni noi precum „diplomație parlamentară”, „diplomație economică”, „diplomație a apărării” sau „diplomație militară”.

Conceptul de „diplomație a apărării” și-a căpătat consacrarea pe plan internațional odată cu implicarea din ce în ce mai activă a factorilor militari în monitorizarea și soluționarea conflictelor apărute după Războiul Rece.

În cadrul diplomației, „diplomația apărării” ocupă un loc aparte, reprezentând „totalitatea acțiunilor desfășurate de un guvern și de personalul implicat de acesta, menite să diminueze climatul de tensiune sau de ostilitate, să implementeze noi măsuri de creștere a încrederii între state, să contribuie la dezvoltarea relațiilor de colaborare și cooperare între armate și să asigure condițiile de creare sau de funcționare a alianțelor și coalițiilor”³.

Conceptul de „diplomație a apărării” a fost preluat de aproape toate statele lumii, interpretarea acestuia urmărind întotdeauna aceleași scopuri, dar în maniere adaptate strategiei de securitate națională a fiecărui stat în parte. Instituțional, „diplomația apărării” se exercită prin intermediul atașatilor apărării, militari, aero și navali, însă anumite componente ale acesteia se pot derula și prin intermediul reprezentanților armatei în diferite organizații, alianțe, coaliții, exerciții comune sau

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, 1998, <http://dexonline.ro/search.php?cuv=diplomație>.

² *Oxford English Dictionary*, online edition, http://www.askoxford.com/concise_oed/diplomacy?view=uk.

³ Sergiu Medar, *Diplomația apărării*, Editura ECTA, București, 2006, p. 4.

alte activități la care participă militari străini. Evaluarea eficienței „diplomației apărării” este aproape imposibil de realizat, însă, în general, se consideră că atât timp cât se reușește păstrarea unui climat de pace și încredere reciprocă, diplomația apărării și-a îndeplinit misiunea.

Diplomația militară reprezintă o parte componentă a diplomației apărării care se referă numai la fenomenul militar și, parțial, la cel politico-militar¹. În cadrul diplomației militare, un rol deosebit revine instituțiilor specializate care, în activitatea lor oficială, desfășurată prin negocieri și tratative pașnice, au în vedere realizarea scopurilor de politică externă, pentru apărarea drepturilor și intereselor statului în relațiile sale cu ceilalți subiecți de drept internațional. Astfel, devine intrinsecă deducția potrivit căreia politica promovată prin intermediul diplomației militare nu diferă de cea a guvernului statului respectiv, „ea fiind nuanțată de specificitatea organelor abilitate să desfășoare o asemenea activitate, mijloacele și căile oficiale utilizate, domeniul particular de acțiune, natura acordurilor și a tratatelor negociate, specificul obiectivelor politice la realizarea cărora participă și relaționarea directă cu structurile militare ale statelor sau ale organismelor internaționale”².

Ca multe alte concepte moderne, „diplomația militară” abordează un domeniu de graniță și anume acela al interferenței aspectelor militare în diplomație.

2. Interesele de securitate națională ale României

Noțiunea de „interes național” a generat de-a lungul timpului ample dezbateri. Pornind de la teoria că statul-națiune este principalul actor în relațiile internaționale, au fost formulate mai multe definiții ale „interesului național”. Astfel, interesul național a fost conceput ca:

- finalitate generală și continuă pentru care acționează fiecare națiune;
- ansamblul nevoilor și dezideratelor unui stat suveran, percepute în relațiile cu celelalte state care constituie mediul extern;
- suma scopurilor politice privite ca preocupări speciale ale unei națiuni;
- nevoile și năzuințele vitale și mobilurile

hotărâtoare ce călăuzesc și animă acțiunea națiunii și a statului în viața internațională.

Spre sfârșitul secolului al XX-lea și începutul celui de-al XXI-lea, sintagma „**interese de securitate națională**” a fost tot mai frecvent utilizată în texte juridice, dezbateri politice și discursuri academice, atât cu referire la problemele de ordin internațional, cât și la cele de ordin intern. Invocând necesitatea asigurării intereselor de securitate națională, unele state își concertează eforturile în instaurarea și consolidarea păcii, în timp ce altele se angajează în acțiuni de agresiune sau războaie. Sub pretextul apărării intereselor de securitate națională, statele pot să își întărească frontierele și să se autoizoleze, să consolideze relații de cooperare cu vecinii sau, din contră, să caute să-i învingă în războaie de cucerire. Invocând „interesele de securitate națională”, statele aderă sau renunță la alianțe, leagă prietenii cu foștii adversari sau luptă cu foștii aliați, iau partea uneia sau alteia dintre părțile beligerante, se implică în proliferarea armamentelor și dezvoltă noi sisteme de distrugere sau subscriu în favoarea măsurilor restrictive și stopării cursei înarmărilor.

Tot prin recurgerea la sintagma „interese de securitate națională” pot fi explicate și rădăcinile politicilor dublitate, ale așa-numitelor „standarde duble”, în care principiile și normele de comportament și atitudine, promovate de un stat oarecare într-un caz concret, sunt ignorate sau violate de același stat în raport cu alt caz, la prima vedere, similar. Pornind de la „interese de securitate națională”, statele își stabilesc obiectivele politicilor interne și ale strategiilor de dezvoltare, lansează reforme economice, militare, juridice, sociale etc. Toate aceste acțiuni pot fi modificate pe parcurs, căpătând forme și sensuri diametral opuse, în funcție de modificările survenite în peisajul politic intern sau extern.

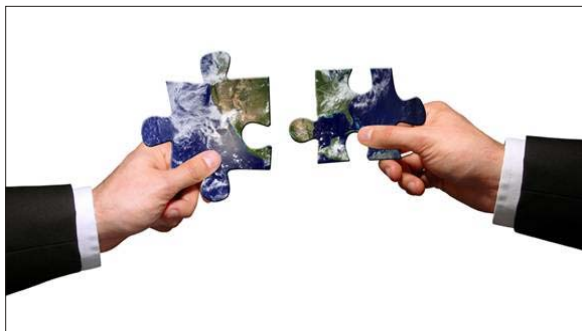
Toate aceste exemple, deloc exhaustive, denotă faptul că sub simplitatea aparentă a acestei sintagme se află ascunsă o noțiune extrem de complexă și ambiguă, pentru care încercarea de a-i determina conținutul și esența se dovedește a fi o sarcină extrem de dificilă.

Pe de o parte, ambiguitatea noțiunii de „interes de securitate națională” poate fi explicată prin faptul că reprezintă subiectul unei multitudini de concepții, care variază substanțial în timp și spațiu, în dependență de circumstanțe politice și

¹ Ibidem, p. 1.

² Gheorghe Tinca, *Revista Colegiului Național de Apărare*, nr. 1/1995, p. 9-12.

istorice, de ambiții statale, de natura regimurilor și elitelor politice aflate la guvernare, de ideologiile dominante în interior și de politica internațională.



Concomitent, această multitudine de concepții vizează o serie de obiective, pentru a căror realizare se apelează la o gamă și mai largă de strategii. Astfel, obiective de interes național pot fi: securitatea, expansiunea, bogăția, bunăstarea, propagarea unei ideologii, gloria, supraviețuirea etc. Atingerea acestora se poate realiza prin aplicarea a diferite strategii cu caracter general ofensiv sau defensiv, pacifist sau de neutralitate, prin atitudini și acțiuni extrem de diverse în raport cu state puternice și slabe. Din aceste motive, există destul de rar guverne care dau o definiție univocă și stabilă politicii lor, mai ales celei externe.

Un aspect important al problemei îl constituie raportul dintre interesele de securitate națională ale diferiților actori de pe arena internațională și caracterul de concurență a acestora. Diversitatea

proiectelor statale și opoziția acestora în raport cu interesele altor state reprezintă una dintre cele mai importante surse de conflicte internaționale. Datoria principală a fiecărui guvern este considerată a fi păstrarea intereselor naționale, a intereselor poporului pe care îl reprezintă în raport cu interesele concurente ale altor popoare.

Încercând să-și întărească securitatea proprie, urmărind apărarea intereselor naționale, statele riscă să provoace reacții negative din partea statelor vecine și nu numai. Este vorba de acel cerc vicios ce poate fi definit drept „dilema securității”, care explică parțial și cursa înarmărilor. În asemenea situații de incertitudine permanentă, guvernele sunt nevoite să-și mobilizeze resurse militare, economice sau politice pentru a pregăti propria apărare și a constitui așa-numitul „potențial de descurajare” sau pentru a asigura satisfacerea ambițiilor naționale prin recurgerea la amenințarea cu intervenția armată sau chiar război.

Pe de altă parte, ambiguitatea noțiunilor, definițiilor, obiectivelor și strategiilor ce țin de interesele de securitate națională reprezintă consecința directă a incapacității statelor de a se adapta la mutațiile și schimbările profunde, vertiginoase și permanente, pe plan intern și extern. Astfel, evoluția spectaculoasă a lumii moderne legată de prăbușirea *lumii bipolare*, cu un grad relativ ridicat de stabilitate și emergența *lumii multipolare*, proces în curs de desfășurare, cu



rezultate greu de prognozat și legat de reidentificarea rolurilor pe arena internațională, a generat o stare de incertitudine și mai mare, precum și modificări continue în ceea ce privește definirea intereselor de securitate națională.

Potrivit Strategiei de Securitate Națională a României, interesele naționale reflectă percepția dominantă, relativ constantă și instituționalizată cu privire la valorile naționale. Acestea vizează promovarea, protejarea și apărarea, prin mijloace legitime, a valorilor prin care națiunea română își garantează existența și identitatea, pe baza cărora își construiește viitorul și în temeiul cărora se integrează în comunitatea europeană și euroatlantică și participă la procesul de globalizare. Prin aria lor de manifestare, acestea se adresează în primul rând cetățenilor care trăiesc pe teritoriul național, dar, în egală măsură, tuturor celorlalți oameni aflați în România, precum și românilor care trăiesc sau își desfășoară activitatea în afara granițelor țării.

În condițiile în care, în lumea modernă, securitatea și prosperitatea sunt termeni inseparabili ai aceleiași ecuații, progresul, prosperitatea și securitatea națională ale României nu pot fi decât rezultanta majoră a unui proces complex de promovare și garantare a valorilor și intereselor naționale. Acest proces vizează, în esență: integrarea reală și deplină în Uniunea Europeană; asumarea responsabilă a calității de membru al Alianței Nord-Atlantice; menținerea integrității, unității, suveranității, independenței și indivizibilității statului român, în condițiile specifice ale participării la construcția europeană; dezvoltarea unei economii de piață competitive, dinamice și performante; modernizarea radicală a sistemului de educație și valorificarea eficientă a potențialului uman, științific și tehnologic; creșterea bunăstării cetățenilor, a nivelului de trai și de sănătate ale populației; afirmarea și protejarea culturii, identității naționale și vieții spirituale ale românilor, în condițiile create de cadrul unional european¹.

În contextul în care, în cadrul relațiilor internaționale, tendințele majore sunt extinderea democrației și cooperarea instituționalizată, pentru România este esențială promovarea intereselor de securitate națională prin mijloace pașnice - politice, diplomatice, economice și culturale. În

același timp însă, pentru protejarea și apărarea intereselor sale legitime, România trebuie să fie pregătită ca, împreună cu aliații și partenerii, să folosească toate mijloacele legale - inclusiv cele care privesc întrebuințarea elementelor de forță ale capacității naționale - ca soluție de ultimă instanță.

Conform documentelor programatice de politică internă și externă ale statului român, protejarea și promovarea valorilor și intereselor naționale au în vedere: transformarea profundă și creșterea capacității de acțiune a instituțiilor care au responsabilități în domeniul securității naționale; consolidarea rolului României în cadrul NATO și UE, concomitent cu întărirea capacității de acțiune ca vector dinamic al politicilor vizând securitatea euroatlantică; dezvoltarea economică susținută și garantarea accesului la resurse vitale; prevenirea și contracararea terorismului internațional, a proliferării armelor de distrugere în masă și a criminalității transfrontaliere; participarea activă, în spiritul legalității internaționale și al multilateralismului efectiv, la operațiuni de pace și la alte acțiuni vizând soluționarea crizelor internaționale; reconfigurarea Strategiei de securitate energetică a României în consonanță cu Strategia energetică a UE².

În esență, căile prin care se asigură promovarea, protejarea și apărarea valorilor și intereselor considerate ca fiind de importanță vitală pentru realizarea obiectivelor naționale sunt următoarele: participarea activă la înfăptuirea securității internaționale; construcția noii identități europene și euroatlantice a României; securitatea și stabilitatea regională în contextul unei noi paradigme; asumarea rolului de vector dinamic al securității în regiunea Mării Negre; abordarea cuprinzătoare și adecvată a problematicei securității interne; buna guvernare - instrument esențial în construcția securității naționale; economia competitivă și performantă - pilon al securității naționale; transformarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale; dezvoltarea și protecția activă a infrastructurii strategice.

Aceste căi trebuie privite ca direcții prioritare de acțiune ale instituțiilor statului român, ale organizațiilor civice și ale cetățenilor. Materializarea lor impune atât necesitatea adoptării unor măsuri de operaționalizare adecvate pentru realizarea securității naționale în cadru unional, consolidarea puterii

¹ *Strategia de Securitate Națională a României*, București, 2007, p. 9.

² *Idem*, p. 19.

naționale, integrarea ei adecvată în noua configurație a UE și multiplicarea avantajelor competitive ale României, cât și transformarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale.

3. Promovarea intereselor de securitate națională prin intermediul diplomației apărării

Așa cum am arătat, diplomația apărării este parte componentă a diplomației unui stat. În consecință, unul dintre principalele sale obiective îl reprezintă promovarea intereselor naționale ale statului respectiv.

Căile și mijloacele prin care diplomația apărării își îndeplinește rolul sunt variate și își modifică forma și conținutul de la caz la caz, având în același timp o evoluție istorică, în funcție de progresul societății și riscurile și amenințările la adresa acesteia. Diplomația apărării își exercită funcțiile instituțional și operațional, în primul rând, prin intermediul diplomaților militari.

Pentru diplomatul militar este esențială înțelegerea faptului că, întrucât politica externă a statului nu se identifică cu diplomația, activitatea sa nu trebuie asimilată cu cea a omului de stat sau a omului politic care definește și decide acțiunile politice în relațiile cu alte state. Diplomatul militar este executantul componentei de apărare a politicii externe a statului, iar creativitatea și inițiativa sa se manifestă prin identificarea și aplicarea soluțiilor care să ducă la îndeplinirea eficientă a mandatului primit și, prin aceasta, a politicii externe a statului.

Mutațiile survenite în mediul de securitate mondial, în situația strategică și de securitate a României, impun o permanentă revizuire, redimensionare, adaptare și flexibilitate a misiunilor diplomaților militari. O atenție deosebită trebuie acordată diferențierii profilului de activitate și a pregătirii diplomatului militar, în funcție de caracteristicile statului și regiunii în care își va desfășura activitatea, stabilindu-se proporții adecvate între componenta de diplomație militară și cea pe linie de informare.

Caracterul difuz, multidirecțional și greu previzibil al amenințărilor și riscurilor militare și non-militare la adresa intereselor politice, economice, militare și generale de securitate ale României, precum și caracterul rapid al evoluției fenomenelor militare în plan global, au impus necesitatea adaptării misiunilor diplomaților militari în anumite state și zone, cu accent pe:

- creșterea ponderii activității de culegere de informații prin mijloace licite, din surse deschise;
- intensificarea sarcinilor în domeniul contracarării amenințărilor asimetrice;
- diversificarea mijloacelor și metodelor de muncă;
- alocarea de resurse umane și financiare suplimentare.

Pornind de la interesele naționale ale României, fundamentate în Strategia de Securitate Națională din 2007, se pot formula câteva din obiectivele militare naționale care conduc la realizarea dezideratelor stabilite. În asigurarea unui rol sporit al diplomației apărării pentru realizarea acestor obiective, trebuie să se aibă în vedere angajarea consistentă și oportună, în cadrul unei concepții unitare, a diplomaților militari pentru:

- participarea la identificarea, definirea și contracararea oportună a riscurilor și amenințărilor la adresa României;
- participarea la prevenirea surprinderii strategice;
- promovarea și dezvoltarea colaborării militare bilaterale și multilaterale în vederea:
 - sporirii contribuției Armatei României la stabilitatea regională prin participarea la prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor și apărarea colectivă, precum și la acțiuni cu caracter militar;
 - definitivării realizării compatibilității structurilor MAPN cu cele ale armatelor din statele membre ale NATO și UE;
 - formării unui sistem compatibil de comunicare cu partenerii din NATO și UE, pentru o participare eficientă în cadrul misiunilor de menținere și impunere a păcii.
- identificarea oportunităților în vederea sprijinirii procesului de integrare deplină în structurile militare ale NATO și UE;
- furnizarea de date și informații care să vină în sprijinul eforturilor de prevenire și combatere a terorismului zonal și internațional;
- participarea reprezentanților militari ai României, din cadrul diferitelor foruri de decizie ale NATO și UE, la elaborarea unor strategii și doctrine care vizează întărirea securității statelor membre;
- participarea la negocieri menite să ducă la încheierea unor tratate și acorduri internaționale de natură militară și politico-militară, care au drept finalitate creșterea gradului de stabilitate și asigurarea unor condiții optime de dezvoltare și bunăstare pentru cetățenii României;
- contribuția la dezvoltarea unei componente a

economiei naționale, respectiv industria de apărare, prin promovarea și derularea activităților de colaborare și comerț în acest sector, cu statele interesate.

Diplomația militară s-a afirmat, în ultima perioadă, ca o componentă permanentă și activă a diplomației românești, pentru promovarea cu succes a obiectivelor politicii de securitate națională a României. Misiunile fundamentale ale diplomației militare pe linia asigurării securității naționale sunt: promovarea și dezvoltarea colaborării militare bilaterale și multilaterale; sporirea contribuției Armatei României la stabilitatea regională și globală; semnalarea oportună a evenimentelor și evoluțiilor internaționale care ar putea afecta interesele României; realizarea interoperabilității Armatei României cu armatele statelor membre ale NATO și ale UE; îndeplinirea obligațiilor asumate ca urmare a aderării la NATO și UE.

Vectorii diplomației apărării, în ordinea nivelului la care aceasta este promovată în plan internațional, sunt următorii:

- vectorul politico-militar, derulat de către conducerea politico-militară superioară;
- atașatura apărării;
- reprezentanțele militare la diferite organizații internaționale (NATO, UE, ONU, OSCE);
- diplomația militară desfășurată de personalul militar aflat în teatrele de operații externe.

În esență, rolul diplomației apărării se poate exprima prin folosirea tuturor căilor și mijloacelor avute la dispoziție în vederea evitării confruntării¹. Cuprinzând toate componentele sistemului național de securitate națională și modul în care acestea se reflectă sau sunt interpretate în relațiile internaționale, diplomația apărării are rolul de a crește încrederea între state, de a asigura activitățile de derulare a controlului armamentelor, de a preveni proliferarea armelor convenționale, a armelor de nimicire în masă, a tehnologiilor nucleare și a tehnologiilor duale, de a preveni surpriza diplomatică, economică, tehnologică și militară, de a preveni sau reduce riscul de izbucnire a conflictelor, de a limita evoluția și efectele conflictelor, de a propune și implementa căi de încetare a conflictelor,

de a asigura condițiile de revenire la situația de pace, de a impune, menține și consolida pacea, de a asigura aplicarea principiilor dreptului internațional și umanitar în toate acțiunile militare.

Dacă luăm în considerare faptul că „în lumea de astăzi, diplomația apărării nu mai este un atribut exclusiv al atașatilor apărării, militari, aero și navali, orice militar aflat pe teritoriul unui alt stat și care desfășoară o activitate îndreptată către evitarea conflictelor și a confruntării, deci către cooperarea militară dintre cele două state, este un diplomat militar”², atunci putem afirma fără teama de a greși că rolul diplomației apărării în promovarea intereselor de securitate națională este unul destul de important și diversificat.

Practic, orice participare militară românească la acțiuni cu caracter internațional reprezintă o oportunitate și o obligație de a promova interesele de securitate națională ale statului român.

Desigur, ar fi o greșeală să abordăm promovarea intereselor de securitate națională doar prin prisma diplomației apărării, fără a face o conexiune cu latura civilă implicată în acest proces. Este de la sine înțeles că orice acțiune care vizează promovarea intereselor de securitate națională reprezintă o acțiune concertată a celor două segmente ale societății, a cărei finalitate o reprezintă atingerea scopului propus.

Practic, în contextul complex și diversificat al lumii contemporane, mai ales atunci când vorbim de promovarea intereselor de securitate națională, nu se poate face o distincție sau o delimitare a sarcinilor ce îi revin fiecareia dintre părți pentru realizarea acestui obiectiv.

Așa cum amenințările sunt globale, sarcinile pe linie de politică de securitate și apărare sunt strâns legate între ele și se contopesc din ce în ce mai mult. Astfel, de la atașatul apărării se așteaptă competențe tot mai mari, acesta trebuind să-și dovedească profesionalismul nu numai în domeniul militar, ci și în cel al criminalității, tehnologiilor speciale, finanțelor etc. În aceste condiții, nu ar surprinde ca, în viitor, termenul de atașat al apărării să se transforme în cel de „atașat al securității” (*Security Attaché*).

¹ Col. dr. ing. Cristian Eremia, „Informația militară în contextul de securitate actual. Competența profesională a atașatilor apărării în Armata română”, *Gândirea Militară Românească*, nr. 6, 2006.

² Sergiu Medar, *op. cit.*, p. 15.

ROLUL SERVICIILOR DE INFORMAȚII ÎN COMBATEREA DISPOZITIVELOR EXPLOZIVE IMPROVIZATE

Sorin BUTIRI*



Dispozitivele explozive improvizate (DEI) au o lungă istorie, acestea fiind utilizate atât în timpul celui de al Doilea Război Mondial, cât și pe timpul acțiunilor militare desfășurate în Vietnam sau în Afganistan (în timpul fostei URSS). Recent, acest tip de dispozitive a fost folosit de diverse structuri teroriste, insurgente sau separatiste. În acest context, pot fi enumerate atacurile teroriste de la World Trade Center - 1993, Oklahoma - 1995 și Bali - 2000.

După 11.09.2001, frecvența utilizării DEI a crescut exponențial. În același timp, grupările

teroriste au îmbunătățit caracteristicile constructive ale acestei arme și au diversificat tacticile de utilizare ale acesteia. Din punct de vedere al numărului victimelor provocate, se poate aprecia că DEI continuă să reprezinte cea mai semnificativă amenințare la adresa forțelor militare, dar și a populației din teatrele de operații.

Printre obiectivele strategice ale unui atac cu DEI se pot număra: exercitarea puterii și influenței politice; demonstrarea capacităților operaționale ale structurii executante; atragerea atenției asupra solicitărilor atentatorilor; asigurarea unui impact mediatic semnificativ care, pe de o parte, are ca scop realizarea propagandei pentru atragerea de fonduri

* *Sorin BUTIRI este analist politico-militar în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

și resurse umane și materiale, iar pe de altă parte, urmărește producerea de panică în rândul populației.

Nu în ultimul rând, un atac cu DEI vizează generarea unei reacții disproporționate din partea autorităților, în acest spectru fiind incluse și adoptarea unor măsuri severe de securitate, în special în marile aglomerări urbane, în cadrul sistemelor de transport (public de suprafață sau subteran, în aeroporturi, porturi și stații de cale ferată). La aceste efecte mai pot fi adăugate și cele secundare (politice, sociale, economice) care, în

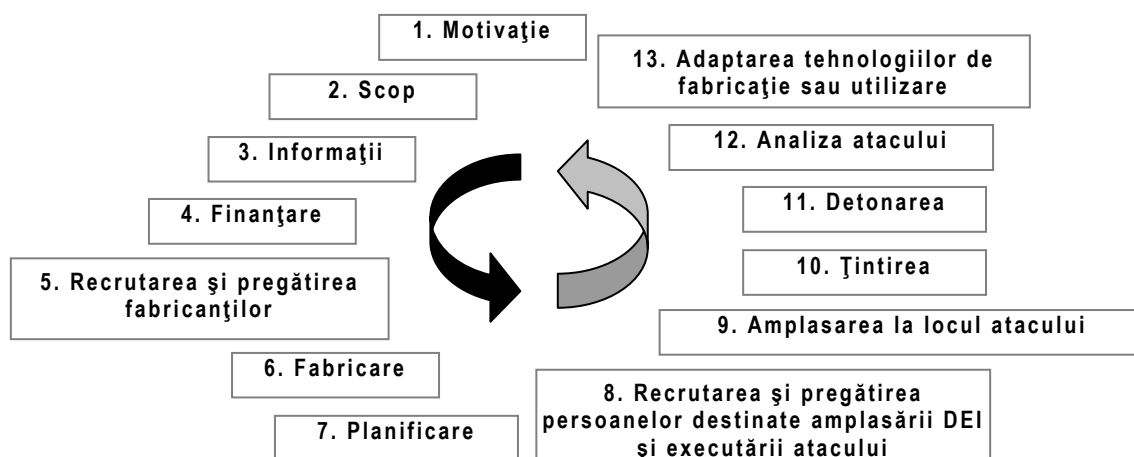
unele cazuri, pot avea consecințe mult mai mari.

La nivel tactic, un atac cu DEI urmărește, în principal, producerea unui număr cât mai mare de victime, dar și capacitatea executanților de a duce la bun sfârșit misiunea primită.

Ciclul unui atac cu DEI

Pentru a putea preveni și combate în mod eficient un atac cu DEI este necesară cunoașterea ciclului de planificare și execuție a atacurilor de acest tip.

Fig 1. Fazele ciclului de planificare și execuție a unui atac cu DEI



Sursa: Thomas H. Magness, IED Defeat: Observations from the National Training Center

Analiza ciclului scoate în evidență trei etape:

- activități desfășurate înainte de atac fazele 1-9;
- atacul propriu-zis (fazele 10-11);
- activități post-atac (fazele 12 și 13).

În funcție de dimensiunea, structura și susținerea logistică specifică fiecărei structuri teroriste / insurgente, unele faze ale ciclului de planificare pot lipsi. Spre exemplu, dacă structura care planifică și execută atacul are specialiști care pot fabrica DEI, faza 5 (recrutarea și pregătirea fabricanților) poate fi sărită.

Sistemul logistic

Ciclul descris mai sus este susținut cu *componente umane și materiale*. Sistemul logistic care cuprinde echipamentele/materialele, antrenamentul, organizarea, recrutarea, propaganda și planificarea, este asigurat din surse locale sau externe. Pentru întrunirea tuturor condițiilor necesare executării unui atentat, orice grupare trebuie să aibă planificate cu minuțiozitate toate etapele atât înainte, cât și după atentat. Pentru a susține logistic un atac, membrii grupărilor folosesc sistemele de comunicații, în mod special sistemele comerciale, pentru că acestea sunt ușor de procurat și folosit.

Componenta umană a unui atac cu DEI

cuprinde, dar nu este limitată la: finanțatori, planificatori, recrutori, experți în fabricarea dispozitivelor, executanți și observatori (care vor înregistra efectele atacului și activitatea forțelor atacate). Dacă atentatul a fost înregistrat video, înregistrarea poate fi folosită pentru a promova gruparea și pentru a stimula primirea de fonduri și atragerea de noi membri.

Logistica și resursele financiare cuprind muniții și materiale explozibile, facilități pentru fabricarea bombelor, alte elemente necesare fabricării DEI-urilor, ajutorul financiar sub orice formă, cazare, transport și zone pentru antrenament.

Pentru întreținerea celor două componente ale unui atentat cu DEI, gruparea folosește propriile canale sau stabilește/folosește relațiile cu grupările de crimă organizată (traficanti de armament, ființe umane și droguri).

Combaterea DEI

Lupta împotriva acestei arme presupune eforturi susținute și continue pentru stabilirea și implementarea unui întreg ciclu de măsuri de contracarare și combatere, necesare atât pentru descoperirea și neutralizarea DEI-urilor amplasate la locul atacului, cât și pentru identificarea și

anihilarea rețelelor de sprijin și, nu în ultimul rând, a persoanelor care confecționează și amplasează aceste arme. Dacă ne gândim la forțele dislocate în Irak și Afganistan, constatăm că DEI-urile s-au dovedit a fi cea mai eficientă armă folosită de insurgenți. Totodată, incidentele din Marea Britanie, Spania sau Turcia relevă faptul că DEI-urile reprezintă o armă foarte utilizată și eficientă.

Inițial, în încercarea de a contracara acțiunile cu DEI, studiile specialiștilor în explozivi și combaterea terorismului s-au concentrat asupra anihilării celulelor insurgente, înainte ca acestea să confecționeze și să planteze dispozitivele. Rezultate acestei abordări s-au dovedit a fi limitate, fapt ce a condus la abordarea unor măsuri de protecție, precum utilizarea de vehicule blindate, sisteme electronice de bruij și îmbunătățirea tratamentelor post-traumatice.

Putem concluziona că eforturile inițiale de combatere a DEI-urilor au fost preponderent defensive, potrivit ideii că acestea reprezintă doar un aspect problematic temporar, într-un conflict de scurtă durată, care poate fi soluționat prin metode tehnice.

Atunci când ne referim la DEI-uri, este necesar să acordăm atenție nu doar dispozitivelor propriu-zise, ci și lanțului de aprovizionare care implică materiale, tehnologii și resurse umane.

Confecționarea, amplasarea și detonarea DEI-urilor presupun un proces complex, în cadrul căruia sunt implicate materiale genistice și resurse umane, într-un anumit orizont de timp și spațiu. Pentru detectarea și prevenirea unor astfel de acte este necesară înțelegerea tuturor componentelor acestei configurații. În acest sens, experții în psihologie, antropologie culturală, comunicații, sociologie, științe politice sau geografie au un rol la fel de critic în detectarea și prevenirea atentatelor cu DEI, precum cel al forțelor armate, al structurilor de informații și de impunere a legii. Spre exemplu, cercetările privind detectarea activităților dublitate din domeniul psihologiei sau comunicațiilor pot fi folosite pentru instruirea agenților civili sau militari, cu misiuni de detectare a comportamentelor suspecte care pot precede unui atac cu DEI. Există o serie de alte domenii de cercetare socială și comportamentală care pot fi la fel de valoroase pentru un astfel de demers.

Strategia de combatere a DEI-urilor are la bază trei direcții de acțiune:

- **înteruperea ciclului** de planificare și executare a atacurilor cu DEI - vizează în special fazele

1-9 (fig. 1) și reprezintă o abordare proactivă, desfășurată la nivel strategic, operațional și tactic, care are ca scop întreruperea ciclului de atacuri cu DEI; principala țintă este lanțul logistic, pornind de la recrutare și achiziționarea de materiale și terminând cu momentul amplasării DEI-ului în locația vizată pentru atac.

- **identificarea și distrugerea DEI-urilor** - această direcție de acțiune presupune acțiuni tactice, concentrate asupra fazelor finale (10 și 11, fig. 1); procesul de identificare și de distrugere a DEI-urilor presupune dezvoltarea de tehnologii, tactici, metode și proceduri eficiente pentru protecția forțelor aliate. Acțiunile întreprinse în acest scop sunt în principal de nivel tactic și sunt concentrate pe prevenirea amplasării, detectarea și neutralizarea DEI-urilor, precum și pe limitarea efectelor de distrugere ale acestora.
- **instruirea și educarea** forțelor, în scopul promovării unor proceduri de acțiune eficiente în timpul unui atentat cu DEI.

Aceste trei direcții de acțiune sunt transpuse în practică prin predicție, prevenție, detectare, neutralizare, protecție și exploatare. (fig. 2)

Rolul activității de informații. Cooperarea internațională.

Metodele convenționale de cercetare și culegere a informațiilor, folosite pentru prevenirea și combaterea atacurilor cu DEI-uri se vor dovedi eficiente în măsura în care sunt sincronizate.

Sincronizarea presupune ca toate informațiile disponibile să fie adunate într-un singur „coș”, pentru a obține o imagine cât mai completă. „Coșul” de informații nu poate fi umplut decât prin integrarea informațiilor culese cu ajutorul tuturor senzorilor și capacităților, cât și prin schimbul rapid de informații cu forțele aliate.

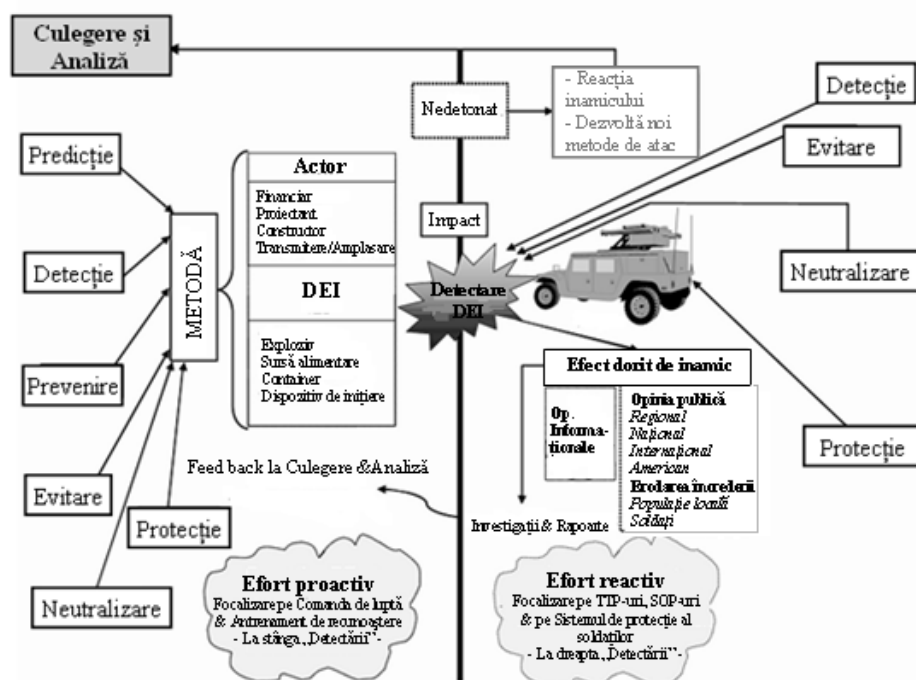
Previziunea urmărește identificarea efectivelor și a echipamentului de care dispune inamicul, precum și înțelegerea infrastructurii, tacticilor, metodelor și procedurilor utilizate de acesta. Previziunea este, în mare parte, determinată de capacitatea și eficiența muncii compartimentelor de analiză multisursă. Rezultatul final al previziunii constă în avertizarea referitoare la posibile atacuri cu DEI îndreptate împotriva trupelor aliate și identificarea elementelor critice ale ciclului unui atac cu DEI. Altfel spus, urmărește / ajută la:

- identificarea caracteristicilor de comportament ale inamicului;
- identificarea apariției amenințărilor;

- formularea unor scenarii privind posibilele acțiuni viitoare ale inamicului;
- prioritizarea informațiilor și orientarea culegerii spre elementele cheie ale ciclului unui atac cu DEI;
- identificarea vulnerabilităților elementelor

- componente ale ciclului unui atac DEI;
- identificarea modului de construcție a DEI-urilor;
- identificarea tacticilor, tehnicilor și procedurilor de operare ale inamicului;
- diseminarea informațiilor de alertă către beneficiarii specifici.

Fig. 2 Strategia de combatere a DEI-urilor



Sursa: FMI 3-34.119/MCIP 3-17.01

Prevenirea are un caracter ofensiv și este planificată și controlată la toate nivelurile, în scopul combaterii posibilității de confecționare și amplasare de DEI-uri. Prevenirea este utilă în identificarea și stabilirea locației personalului inamic (planificatori, executanți etc.), a dispozitivelor explozive deja amplasate sau a părților componente ale acestora și a infrastructurii utilizate, cu scopul de a furniza informații oportune beneficiarilor (forțelor speciale). Aceste acțiuni ajută la destructurarea rețelilor de sprijin sau la stoparea temporară sau definitivă a atacurilor cu DEI.

În această fază, serviciile de informații urmăresc:

- identificarea rețelei de sprijin (persoane și infrastructură) logistice și financiare;
- identificarea executanților.

Principalii senzori de culegere specifici acestei etape sunt cei umani și cei tehnici. După analiza primară a informațiilor multisursă, compartimentele de analiză orientează structurile de culegere către punctele critice, în scopul obținerii de informații punctuale care să permită acțiunea

forțelor speciale. În acest moment este crucială diseminarea cât mai rapidă a informațiilor culese către structurile operaționale. Forțele speciale vor desfășura acțiuni specifice care să conducă la blocarea accesului inamicului către „depozitele” sale (de explozivi, muniții, fertilizatori etc.) sau la arestarea persoanelor implicate în planificarea, executarea și susținerea financiară sau materială a atacurilor cu DEI.

Detectarea include toate activitățile desfășurate pentru identificarea locației de amplasare a DEI-urilor, după ce fazele de previziune și prevenire au eșuat. Detectarea vizează fazele 9-11 ale ciclului (fig. 1).

Rolul serviciilor de informații în această etapă se materializează prin culegerea de informații prin surse umane, dar în special prin mijloace tehnice (avioane de cercetare fără pilot, sisteme / aerostate de detecție a amenințărilor permanente, sisteme/aerostate de supraveghere a activităților terestre, sisteme de interceptare a convorbirilor radio sau a celor prin telefonie mobilă).

Trebuie menționat faptul că de o reală utilitate

sunt sistemele / aerostatele de supraveghere, care, pe lângă rolul de avertizare a trupelor proprii, au și rolul de descurajare, atacatorii fiind mai puțin dispuși să amplaseze un DEI în raza vizuală a camerelor video din dotarea aerostatului. În această fază, informațiile primare sunt diseminate direct beneficiarilor, în special echipelor de dominare.

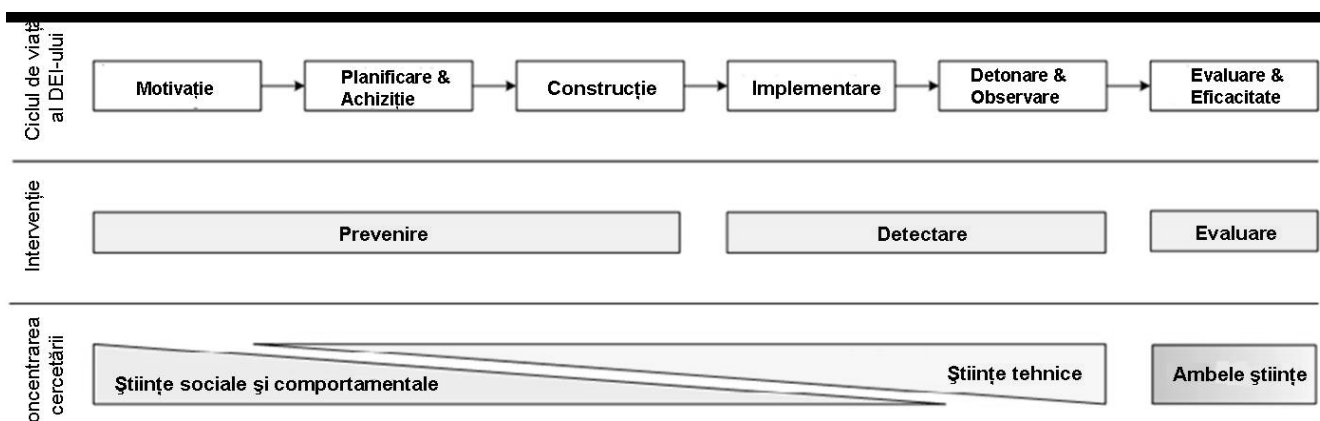
În faza post-atac, rolul compartimentelor de analiză crește. Analiza post-atac incumbă atât o analiză tehnică a dispozitivului exploziv folosit, cât și analiza tehnicilor, tacticilor și a procedurilor folosite de inamic. Având în vedere că, în general, bazele de date (referitoare la incidentele cu DEI) ale unei singure națiuni nu sunt suficiente, un rol important îl joacă schimbul de informații.

Rezultatele analizei post-atac au ca scop final îmbunătățirea activității de previziune.

Concluzionând, se poate afirma că majoritatea proiectelor destinate prevenirii și combaterii DEI-urilor au fost concentrate asupra detectării și detonării DEI-urilor din perspectivă genetică. Chiar dacă tehnologia a ajutat la prevenirea a numeroase incidente, este evident că eforturile trebuie orientate și către alte domenii.

Concluziile unui atelier de lucru destinat acestui aspect (fig. 3) au scos în evidență necesitatea înțelegerii și monitorizării factorilor sociali și comportamentali ai populației din zonele în care utilizarea acestor arme este frecventă.

Fig. 3 Ponderea domeniilor de cercetare în combaterea DEI-urilor



Sursa: Workshop Report on Detecting and Countering IEDs and Related Threats

DEI-urile necesită expertiză, materiale, organizare și un mediu înconjurător permisiv. Cercetările efectuate din perspectivă socială și comportamentală pot fi folosite pentru întreruperea ciclului unui atac cu DEI, cu mult înainte ca dispozitivul exploziv să fie amplasat. Acest lucru se poate realiza prin înțelegerea modului în care atentatorii sunt recrutați, prin detectarea activităților premergătoare unui atac și prin înțelegerea mediului social care permite sau încurajează astfel de mijloace. Astfel, cercetările în domeniul social și comporta-

mental pot ajuta serviciile de informații în înțelegerea motivației și scopului simpatizanților care facilitează atacurile cu DEI. Acestea sunt utile și pentru dezvoltarea instrumentelor și tehnicilor de culegere a informațiilor, în special din surse umane.

De asemenea controlul explozivilor, al muniției și al folosirii duale a tehnologiei și intensificarea schimbului de informații cu structurile locale de protecție, impunere a legii și cu companiile private de securitate contribuie la prevenirea și combaterea atacurilor cu DEI.

Bibliografie

1. ATKINSON, Rick, *Left of Boom, The Struggle to Defeat Roadside Bombs*, <http://www.amazon.com/Left-Boom-Struggle-Roadside-Afghanistan/dp/B000WYZ7VQ>
2. BURGOON, Judee, Vasundara V. Varadan, *Workshop report on detecting and countering IEDs and related threats*, June 2006, http://www.nsf.gov/eng/cbet/exp/NSF_IED_Workshop_Report.pdf
3. MAGNESS, H. Thomas, „IED Defeat: Observations From the National Training Center”, *Engineer Professional Bulletin*, January-March 2005, <http://www.wood.army.mil/engrmag/PDFs%20for%20Jan-Mar%202005/Magness.pdf>
4. MOULTON, John, „Rethinking IED Strategies”, *Military Review*, Kansas, July-August 2009, http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archive%20English/MilitaryReview_20090831_art007.pdf
5. *** *FMI 3-34.119* <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fmi3-34-119-excerpt.pdf>
6. *** *IED Metrics for Afghanistan - January 2004-May 2010*, Centre for Strategic & International Studies, 21.07.2010, http://csis.org/files/publication/100722_ied_iraq_afghan.pdf
7. *** Joint IED Defeat Organization, official website, <https://www.jieddo.dod.mil/attack.aspx>

PROVOCĂRI PENTRU ACTIVITATEA DE CONTRAINFORMAȚII ÎN TEATRELE DE OPERAȚII MILITARE

*Daniel POPA**



Profunde transformări ale societății umane de la începutul acestui mileniu evidențiază tot mai clar faptul că, în actualul context internațional, nu se mai poate beneficia de garanțiile oferite de organismele colective de securitate, fără a participa efectiv la crearea și menținerea acestora. Statele lumii, indiferent de statutul politic, nivelul de dezvoltare și mărimea lor, trebuie să fie în egală măsură consumatoare și producătoare de securitate și să-și respecte obligațiile

asumate în acest domeniu prin tratatele și convențiile internaționale.

Actuala ordine internațională, creată după încetarea Războiului Rece, a modificat fundamental relațiile între statele lumii, amplificând și consolidând caracterul sistemic al acestora, oferind națiunilor și forțelor armate șansa unei cooperări de neimaginat până atunci. Încercând să reducă sau să elimine actualele pericole la adresa propriei securități, nicio țară nu-și mai poate permite să nu se implice, în timp ce pe mapamond se înmulțesc actele de terorism, izbucnesc conflicte interstatale, naționale, etnice, rasiale, aparent fără rezolvare.

* *Daniel POPA este analist politico-militar în cadrul Ministerului Apărării Naționale.*

Una din direcțiile în care s-a concretizat această șansă o constituie participarea, în diferite forme și modalități, la operațiunile de menținere a păcii - efort colectiv al țărilor democratice. În acest scop, statul român a elaborat un vast program politico-militar menit să exprime cât mai realist maniera de angajare activă la eforturile comunității internaționale pentru edificarea noii arhitecturi de stabilitate și securitate în lume. Potrivit „Legii privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român”¹, misiunile pe care Armata României le poate îndeplini, sunt: de apărare colectivă, în sprijinul păcii, de asistență umanitară, de tip coalție, exerciții comune, individuale, ceremoniale.

Participarea Armatei României la operații în sprijinul păcii și operații umanitare constituie una din modalitățile de bază ale integrării României în efortul comunității internaționale de edificare a păcii și securității la nivel mondial. Prezența României în activități multinaționale de acest gen reprezintă o opțiune politică liber consimțită, ea fiind determinată atât de angajamentele asumate prin acordurile la care țara noastră este parte, cât și de statutul de partener în cadrul structurilor euro-atlantice.

În zilele noastre, *informația* a căpătat nu numai valoare de principal mijloc de producție, dar și de produs esențial al societății moderne, societate a cărei funcționare și dezvoltare se bazează pe știință și cunoaștere, pe elaborarea și confruntarea ideilor. Informația a devenit o veritabilă resursă în plan politic, diplomatic, economic, social și, nu în ultimul rând, în plan militar.

Siguranța națională în domeniul militar presupune activitățile de contrainformații militare (respectiv identificarea și contracararea amenințărilor generate de spionaj, sabotaj, subversiune, terorism și crimă organizată) și de securitate militară (care vizează protecția personalului, a informațiilor, bunurilor, activităților și structurilor militare naționale și ale statelor membre NATO).

Riscurile și amenințările de tip nou, fără precedent, la adresa organismelor militare, au determinat creșterea importanței sistemului de contrainformații și securitate militară. Contrainformațiile și securitatea militară sunt două componente distincte, dar conexe ale activității de

siguranță națională în domeniul militar. Contrainformațiile reprezintă componenta ofensivă prin care se obțin, verifică, documentează și diseminează informațiile destinate contracarării amenințărilor de securitate. Securitatea este componenta defensivă și cuprinde măsurile de protecție și securitate menite să realizeze și să mențină starea de legalitate, echilibru și stabilitate în Ministerul Apărării Naționale.

Succesul participării la misiunile internaționale este determinat de eficiența propriilor acțiuni informative și de nivelul integrării acestora în operațiile specifice ale partenerului de bază și / sau în cadrul Alianței. În acest sens, este necesar ca toate structurile care execută misiuni internaționale să aibă în componență elemente sau structuri contrainformative, capabile să gestioneze eficient aspectele informative care există în teatrele de operații.

În prezent, ca membru al Alianței Nord-Atlantice, România acționează în domeniul militar în conformitate cu Doctrina de Informații, Contrainformații și Securitate a NATO². Această doctrină oferă baza conceptuală a colaborării sistematice cu serviciile militare de siguranță națională ale statelor membre, respectiv stabilirea de comun acord a informațiilor, valorilor și resurselor care necesită protecție, precum și a standardelor comune de apărare.



Doctrina de Informații, Contrainformații și Securitate a NATO constituie, de asemenea, suportul teoretic al siguranței naționale în domeniul militar, realizat prin culegerea și valorificarea informațiilor, respectiv informarea

¹ Legea nr. 42, 15.03.2004.

² Allied Joint Intelligence, Counter Intelligence and Security Doctrine (NATO AJP 2), 01.07.2003.

guvernului asupra naturii amenințărilor și mijloacelor de protecție împotriva acestora.

Activitatea de contrainformații militare în operații multinaționale presupune o abordare diferită de cea realizată în condiții de normalitate. Datorită particularităților din teatrele de operații, elementele de contrainformații militare trebuie să facă față unor veritabile provocări:

- lucrul într-o echipă multinațională în care există diversitate culturală, dificultăți de comunicare, precum și dublu control: național și internațional;
- climat local neprietenos, caracterizat de neîncredere și instabilitate;
- caracteristicile geo-spațiale ale teatrului de operații;
- existența permanentă a amenințărilor de tip TESSO (terorism, spionaj, sabotaj, subversiune, crimă organizată);
- lucrul cu angajații locali, numeroase surse ocazionale, contacte cu oficialități locale;
- dificultățile muncii cu interpreți;
- legături oficiale cu numeroase structuri aflate în teatrul de operații (contrainformații, HUMINT, poliție locală și servicii speciale, organizații neguvernamentale, CIMIC etc.);
- amenințări specifice mediului local (vreme, animale, insecte, viruși, droguri);
- conducere auto (inexistența regulilor de trafic, prezența minelor, a supravegherii, a dispozitivelor explozive improvizate);
- obiceiuri locale, inexistența adreselor, numele persoanelor, religie.

Contribuția Armatei Române la misiuni internaționale cuprinde un spectru larg de forțe constituite în unități sau subunități de infanterie, geniu, poliție militară, transport aerian, spitale de campanie, ofițeri de stat major, observatori militari și, nu în ultimul rând, structuri informative asigurând interoperabilitatea forțelor armate. În cadrul acestora este necesară prezența structurilor de contrainformații care dețin un rol important în îndeplinirea misiunilor și în protecția forțelor dislocate în teatrele de operații. Cu prilejul participării la aceste misiuni internaționale, limitele apărării informative au fost extinse, îmbunătățindu-se procedeele de acțiune specifică.

Într-un asemenea cadru, pe timpul desfășurării forțelor, structura de contrainformații militare este responsabilă în mod direct de

aspectele de contrainformații și securitate militară și este principalul consilier al comandantului pe aceste probleme.

Direcțiile prioritare ale structurii de contrainformații militare în teatrele de operații vizează obținerea de informații referitoare la disfuncții, vulnerabilități, amenințări, factori de risc și stări de pericol la adresa structurii militare asigurate, a structurilor Ministerului Apărării Naționale dislocate în străinătate, precum și a armatelor NATO partenere.

Odată cu desfășurarea trupelor în teatrul de operații, în afara conducerii misiunii în sine, trebuie pus accentul pe protecția personalului, a bunurilor, a echipamentelor și a resurselor importante ale forței, precum și a susținătorilor locali.

Activitatea desfășurată de structura de contrainformații militare în teatrele de operații are următoarele obiective majore:

- obținerea de date și informații necesare optimizării actului de comandă;
- identificarea riscurilor și vulnerabilităților contingentului asigurat;
- punerea la dispoziția comandantului a datelor necesare pentru elaborarea măsurilor destinate protecției forței și operațiilor acesteia.

Consilierea comandantului forței se realizează prin derularea următoarelor activități:

- furnizarea informațiilor necesare comandantului pentru elaborarea și punerea în practică a măsurilor de securitate menite să asigure protecția forței;
- furnizarea informațiilor necesare comandantului în procesul elaborării deciziilor și stabilirii corecțiilor necesare pentru protecția forței și derularea operațiilor în condițiile unui nivel de risc cunoscut, asumat și acceptabil pentru obiectivele operațiilor forței;
- pregătirea contrainformativă periodică a personalului, având în vedere nivelul factorilor de risc și preponderența tipurilor de amenințări din teatrul de operații;
- cooperarea cu structurile din cadrul Statului Major al Forței care planifică și desfășoară operații psihologice și informative, furnizând acestora, datele și informațiile necesare realizării unor astfel de operații.

Una dintre sarcinile importante ale structurii de contrainformații militare este monitorizarea continuă a situației de securitate din zona de



dislocare și raportarea oportună. În analiza situației existente se au în vedere elementele de amenințare (serviciile de informații ostile, structurile de crimă organizată, grupările teroriste etc.) la adresa securității personalului militar, securitatea informațiilor, securitatea fizică și INFOSEC. Analiza este efectuată în urma exploatării tuturor surselor de informații, precum și a rezultatelor acțiunilor specifice întreprinse.

Pe baza analizei elementelor de amenințare se determină intențiile inamicului și, implicit, evoluția probabilă a stării de securitate în zona de responsabilitate.

Principală sarcină a statelor dintr-o coaliție militară este de a monitoriza situația militară din teatrul de operații. Elementele contrainformative

trebuie să acorde o atenție deosebită breșelor informative apărute în zona de operații și să folosească echipe speciale de culegere de informații din mediu.

Îmbunătățirea schimbului de informații în cadrul eșaloanelor de comandă ale coaliției și participarea elementelor de contrainformații ale partenerilor de coaliție sunt, de asemenea, elemente esențiale pentru îndeplinirea misiunii.

Transformarea capacităților contrainformative la nivelul misiunilor internaționale presupune trecerea de la activitatea de contrainformații bazată pe monitorizarea capacităților militare la activitatea de contrainformații care să furnizeze informații curente și care să aibă un caracter de prognoză despre amenințările și riscurile existente într-un teatru de operații.

Cerințele informative în misiuni internaționale pot fi diferite în funcție de fazele operațiunii. Pentru aceasta este necesar ca personalul participant la activitatea informativă în teatrele de operații să aibă experiență în aprecierea informațiilor din domeniul militar, politic, cultural, economic.

Principalele responsabilități ale elementelor de contrainformații din cadrul detașamentelor multinaționale sunt:



- respectarea restricțiilor, interdicțiilor și limitărilor generale legale și informative ale NATO, forțelor multinaționale și statelor membre NATO, pe timpul planificării și conducerii misiunilor desemnate de contrainformații și de securitate;
- asigurarea coordonării totale cu Comandamentul Aliat în probleme, activități și misiuni de contrainformații neplanificate, probleme informative generale și aspecte legislative în care sunt implicate conducerea, unitățile și personalul;
- asigurarea în totalitate a efortului de culegere propriu și colectiv, coordonat la nivelul teatrului, prin abordări și ajustări specifice fiecărui subiect, după cerințe;
- coordonarea, urmărirea și integrarea cerințelor informative de contrainformații și de securitate externe, în concordanță cu coordonarea culegerii și managementul cerințelor de informații ale comandantului forțelor și efortul de conducere a culegerii HUMINT;
- asigurarea legăturii cu personalul de informații din teatru, cu organizațiile și serviciile de informații, contrainformații, ordine publică și de securitate ale națiunii-gazdă (dacă există);
- corelarea cerințelor tehnice, operaționale și procedurale de contrainformații, HUMINT, securitate și a lecțiilor învățate, pentru a le aplica în misiunile viitoare;
- contribuția la Protecția Forței, Operații de Securitate (OPSEC), Război Electronic (EW), Operațiuni Psihologice (PSYOPS) și Operațiuni Informative (INFO OPS).

Sistemul militar de contrainformații centrat pe posibilitățile de procesare specializată a informațiilor și pe colaborarea cu structuri similare ale armatelor aliate are ca rezultat final creșterea abilității de a furniza decidenților informații și evaluări cu un grad ridicat de acuratețe și precizie și de a genera cele mai potrivite acțiuni în teatrul de operații.

Elementele de contrainformații participante la misiuni internaționale trebuie să cunoască dispunerea și activitatea tuturor forțelor din zona de responsabilitate, posibilitățile inamicului sau ale unor terțe persoane de culegere a informațiilor referitoare la forțele proprii, trebuie să identifice modalitățile de contracarare a eforturilor inamicului de colectare a informațiilor și să aibă acces la informații care să-i permită realizarea unor analize de risc pertinente.

Participarea elementelor de contrainformații militare la misiunile internaționale sporește eficiența procesului decizional prin creșterea vitezei de circulație a informațiilor bazate pe un grad ridicat de cunoaștere a riscurilor și amenințărilor forțelor aflate în operații multinaționale și accesul la noi zone de informații, caracterizate printr-un nivel înalt de complexitate.

IMAGINEA STRATEGICĂ INTEGRATĂ ÎN RĂZBOIUL VIITORULUI

Col. ing. Marin ALNIȚEI*

1. Imagine Strategică Integrată - aspecte conceptuale

Conceptul de Imagine Strategică Integrată (COP - *Common Operational Picture*) este o reprezentare unică a unei informații relevante¹ folosită în comun de mai multe structuri de comandă în scopul eficientizării procesului de planificare și al asigurării sprijinului cu informații *asupra situației din teren*, la nivelul tuturor eșaloanelor. Comandanții au nevoie să cunoască dispunerea propriilor trupe și a celor inamice și alte multe asemenea informații despre câmpul de luptă terestru (sau aerian). Aceste informații sunt descrise ca *informare asupra situației din teren*. Statul major al unui comandant este responsabil de prezentarea informațiilor adecvate comandantului, astfel încât acesta să ia cea mai bună decizie. În mod tradițional, statul major trebuie să pregătească hărți cu diverse simboluri pentru localizarea trupelor proprii sau inamice, precum și alte informații relevante.

Atunci când comandanți diferiți au reprezentări diferite ale situației din teren, mai ales în ceea ce privește focul trupelor aliate, există riscul apariției unor neînțelegeri. Imaginea Strategică Integrată reprezintă instrumentul care oferă o reprezentare unică a informațiilor (de exemplu: poziția trupelor proprii, poziția și starea elementelor de infrastructură precum podurile, străzile etc.), diminuând sau chiar eliminând riscul unor eventuale neînțelegeri.

O adevărată revoluție în afaceri militare implică trei caracteristici: saltul tehnologic, schimbarea structurii organizaționale care exploatează acea tehnologie și reformularea semnificativă a doctrinei militare care le acceptă pe primele două.

În prezent, Imaginea Strategică Integrată

se definește ca un mod unic și, implicit, identic, de afișare a informațiilor relevante pentru mai mult de o comandă, care facilitează planificarea și asistența unitară pentru toate eșaloanele, în vederea gestionării situațiilor de criză. Această definiție oferă cadrul pentru Imaginea Strategică Integrată care doar transferă într-un mod facil informații între toți jucătorii într-un sistem de informații.

Noua cale decizie-execuție trebuie să ofere persoanei indicate, la momentul potrivit, informațiile corecte. Depinde în mare măsură de comandant să transfere informațiile între el și forțele sale, într-un mare spațiu geografic, într-un timp cvasi-real. De aceea, conform Joint Vision 2020, aplicarea conceptului de Imagine Strategică Integrată presupune eliminarea unei mari părți a structurilor de comandă tip Joint Task Force (JTF)².

Datorită structurii JTF, militarii vor lupta și conduce toate misiunile lor pe un formular al Imaginii Strategice Integrate pentru planificarea, execuția, comanda și controlul forțelor. Pentru a continua discuția despre necesitatea modificărilor, trebuie mai întâi să înțelegem că a crescut viteza de desfășurare a evenimentelor pe câmpul de luptă și de ce este importantă creșterea rapidității în decizii. De asemenea, revoluția în tehnologie ne permite gândirea unui nou mod de a conduce un război, la nivel întrunit, și deci există oportunitatea afectării tuturor celor trei caracteristici ale revoluției în afaceri militare.

Pentru a veni în întâmpinarea Joint Vision 2020, definiția Imaginii Strategice Integrate trebuie să fie extinsă de la doar un instrument de planificare și monitorizare la includerea execuției întrunită și, poate, chiar la a deveni un mijloc de execuție.

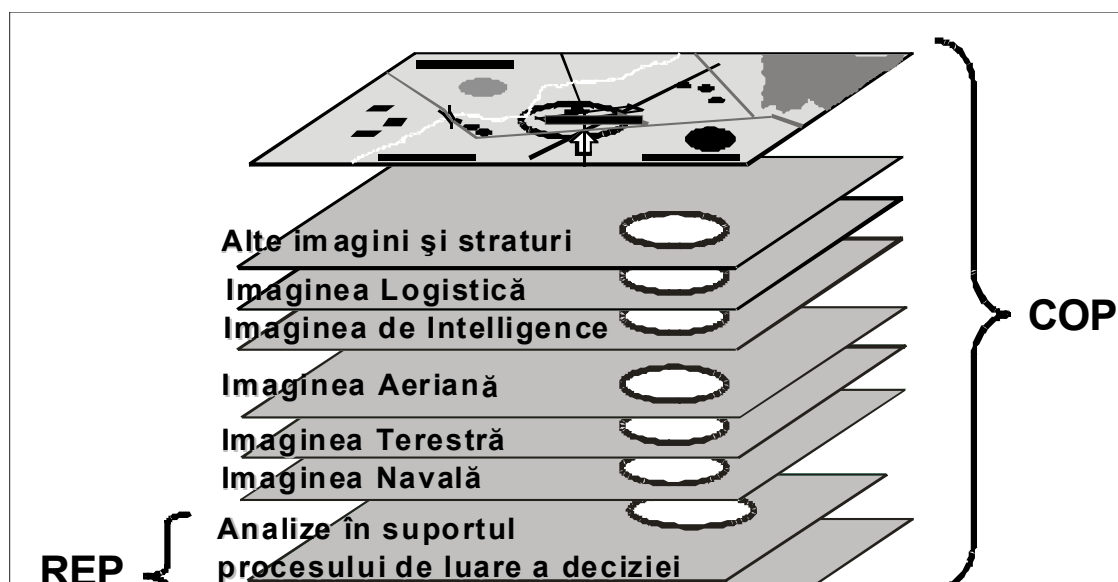
* Col. ing. Marin ALNIȚEI este șeful Direcției Topografice Militare.

¹ *Dictionary of Military and Associated Terms*, US Department of Defense, 2005 și www.wikipedia.org

² Daniel T. „Tex” Keuhlen, Oliver L. Bryant, USAF, Kenneth K. Young, *The Common Operational Picture in Joint Vision 2020: A Less Layered Cake*, Joint Forces Staff College Joint and Combined Warfare School, Class 02-2S, USAF, 28 May 2002.

Un general ar trebui să nu lupte la nivel tactic. Totuși, o Imagine Strategică Integrată potrivită oferă comandantului viziunea lui Napoleon, aflat pe o înălțime dominantă. Ca proces, Imaginea

Strategică Integrată permite integrarea informațiilor primite de la toate sursele ISR și prelucrarea acestor informații pentru a permite staff-ului său să execute operația, nu doar să o planifice.



Schema de bază a Imaginii Strategice Integrate

„Imaginea Strategică Integrată este un sistem care integrează focul, ISR, logistica, manevra pe întregul spațiu de luptă (pământ, mare, aer, spațiu) și informațiile, într-o singură entitate, care prevede simplificarea procesului de comandă și control, capacitatea de a regla forțele în timp real și conducerea procesului decizional bazat pe rețea, schimbul de cunoștințe și de mediu”¹.

Comparând definițiile Imaginii Strategice Integrate, o temă pare să fie predominantă: *importanța critică a vitezei*. În cazul în care creșterea vitezei tehnologiei permite reconsiderarea și redefinirea a ceea ce o Imagine Strategică Integrată ar trebui să fie, atunci la redefinirea conceptului trebuie să se includă și ceea ce nu este posibil să se facă astăzi.

În esență, în prezent, Imaginea Strategică Integrată transferă doar și integrează unele date în mai multe servere (baze de date) într-un timp cvasi-real și apoi le proiectează (folosește) în procesul de luare a deciziei. În plus, din cauza faptului că actualizarea sistemului este lentă, din cauza volumului masiv de informații, utilitatea scade. În astfel de condiții, viteza de prelucrare a informațiilor pare să fie dependentă de transformările tehnologice.

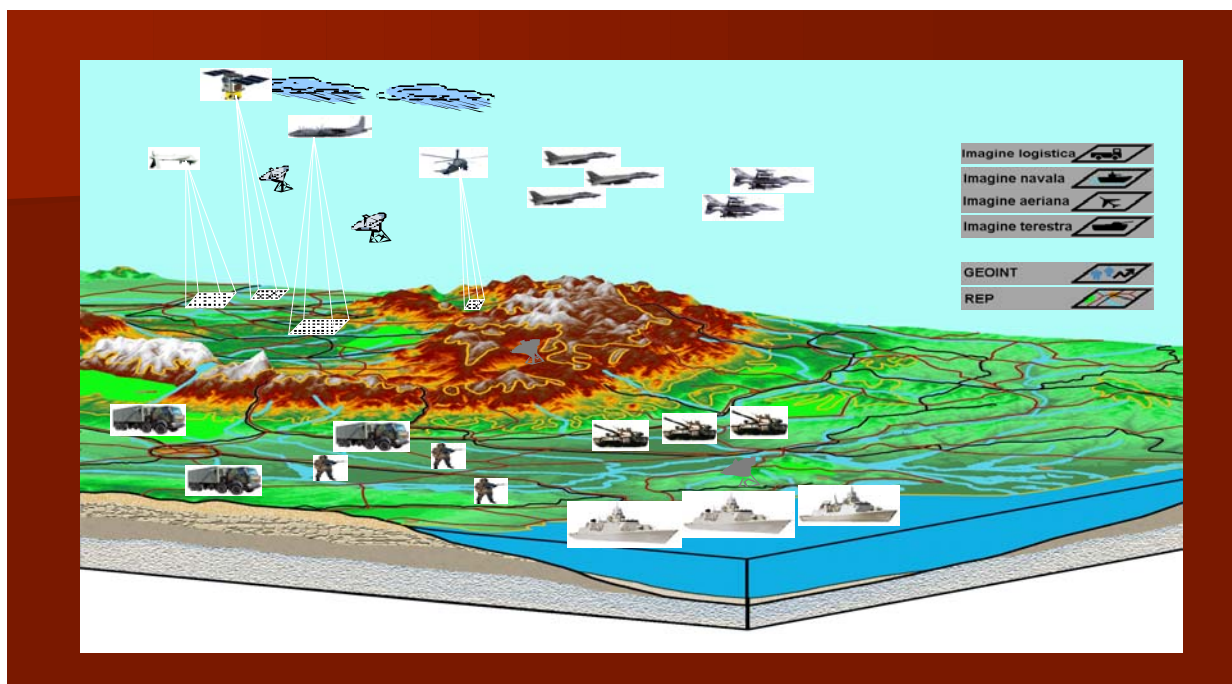
Având în vedere Joint Vision 2020, în cadrul Imaginii Strategice Integrate este de așteptat să crească viteza de procesare a informațiilor și transformarea lor în cunoștințe, revoluția în tehnologia de transformare va avea o structură raționalizată pentru a exploata acest lucru cel mai eficient, astfel încât să se transforme în dominarea spațiului de luptă.

Imaginea Strategică Integrată se referă, generic, la câteva sisteme care „oferă un set de standarde care definesc interfețe, servicii, protocoale, formate, necesare pentru aplicarea profilurilor; integrarea completă imaginii spațiului de luptă (pământ, mare, aer, spațiu) și inter-operabilitatea”². Deși această definiție pare a



¹ Joint Vision 2020, Joint Chiefs of Staff, US Government Printing Office, Washington DC, 2000.

cuprinde



Reprezentarea Imaginii Strategice Integrate pe teritoriul României

toate nevoile comandantului de informare, se greșește într-un domeniu major. O Imagine Strategică Integrată care oferă *informații numai pentru decizii* neglijează *modul în care informația este folosită*.

La ritmul actual de îmbunătățire tehnologică, viteza operațiunii Imaginii Strategice Integrate ar trebui să fie de cel puțin 10^{12} (1 urmat de 12 zerouri), mai rapid în 2020 decât în prezent, bazată pe tehnologia informației. Publicațiile industriale estimează dublarea vitezei de prelucrare a informațiilor la numai 18 luni. Nu se poate presupune că acest lucru va încetini și toți indicatorii arată că, cel mai probabil, va crește în viteză în continuare.

În plus, urmare a faptului că viteza de procesare continuă să crească în mod dramatic, se poate concluziona că viteza deciziilor se va îmbunătăți odată cu aceasta.

2. Imaginea Strategică Integrată - proces și tehnologie

Imaginea Strategică Integrată utilizează un *proces* de transformare a Joint Task Force de sus în jos, pentru a exploata oportunitatea oferită de noile tehnologii și concepte operaționale pentru o proiectare eficientă a forțelor angajate întrunit. Procesul subliniat aici atinge un nivel operațional întrunit la nivel comandă și control (C2), cu o structură ierarhică de comandă care reduce timpul

de începere a operațiilor și elimină serviciile componente. Această transformare implică stabilirea structurilor întrunite operaționale de comandă și control pentru punerea în aplicare a unor structuri tactice, subordonate comenzii unice, pentru a permite desfășurarea operațiilor ofensive / defensive, de menținere a păcii etc.

Imaginea Strategică Integrată trebuie să furnizeze, în timp real, cunoștințe constante și consistente într-o formă care îl ajută pe comandant să recunoască evenimente-cheie, formularea de răspunsuri și transmiterea lor la timp către subordonați pentru punerea în aplicare. Transmiterea informațiilor, prin intermediul senzorilor, în puncte critice și transformarea lor în cunoștințe permit comandanților să deplaseze elementele subordonate și să desfășoare operații, simultan cu analiza gândirii adversarului.

Astfel, pentru a realiza Imaginea Strategică Integrată, aceasta ar trebui să fie codificată în 2020 din punct de vedere tehnologic astfel: *proces în 2020 versus arhitectura de astăzi*¹. Imaginea Strategică Integrată va fi un sistem proiectat și definit în jurul procesului de comandă și control, cu adaptabilitate autonomă și inteligență artificială.

¹ Ibidem.

Imaginea Strategică Integrată trebuie să funcționeze pe cinci dimensiuni: a) subsol, submarin (peșteri, submarine); b) suprafața; c) mediu aerian; d) spațiu; e) spațiul virtual (*cyberspațiu*). Spațiul de luptă al viitorului va fi pe deplin definit în viitoarele doctrine și cerințe. Deși nu există o semnificativă și permanentă prezență în spațiu, subsol și mediul submarin, aceste dimensiuni alternative de război trebuie să fie reprezentate în Imaginea Strategică integrată.

3. Dezvoltarea și implementarea Imaginii Strategice Integrate

Imaginea Strategică Integrată integrează, în opinia noastră, următoarele seturi de date și informații:

- Imaginea Recunoscută a Mediului (REP)¹;
- Imaginea Integrată de Intelligence;
- Imaginea Terestră;
- Imaginea Aeriană;
- Imaginea Navală;
- Imaginea Logistică etc.

Seturile de date și informații trebuie să se refere atât la forțele proprii și mediul în care desfășoară acțiunile militare, cât și la forțele adversarului și mediul în care acesta desfășoară

¹ Pentru mai multe detalii a se vedea și articolul „Imaginea Recunoscută a Mediului în Războiului Viitorului” în *INFOSFERA*, nr. 3, Ed. Top Form, 2010.

acțiunile militare.

Imaginea Strategică Integrată reprezintă un instrument de sprijin al procesului decizional, asigurând nivelul optim de cunoaștere a parametrilor de stare ai organismului militar și a caracteristicilor mediului de securitate din zonele de interes, în scopul pregătirii, fundamentării și implementării deciziei acestuia, precum și pentru coordonarea punerii în aplicare a măsurilor destinate prevenirii, limitării și soluționării crizelor. Prin implementarea unui astfel de concept se urmărește eficientizarea capacității informațional-decizionale a comandamentelor și factorilor de decizie politico-militară, prin trecerea de la simpla cunoaștere a caracteristicilor unei crize la conștientizarea interrelaționată și multidimensională² a contextului de apariție și de evoluție a crizei respective. Această formă superioară de cunoaștere comună, contribuie la creșterea coerenței și a gradului de certitudine a procesului de analiză și evaluare a situației și, implicit la îmbunătățirea calității deciziilor.

² Conștientizarea interrelaționată și multidimensională a situației reprezintă acea stare care se realizează atunci când două sau mai multe structuri dezvoltă o imagine identică și ating un nivel optim de cunoaștere a parametrilor de stare ai organismului militar și caracteristicilor mediului de securitate din zonele de interes, în toate domeniile care pot influența evoluția acestora.

CULTURA DE INTELLIGENCE ÎN DOMENIUL MILITAR

Nuță DRAGOMIR*

Sintagma *Military Intelligence* se circumscrie sferei de activitate a serviciilor de informații, adică activități incluse în domeniul informațiilor, al contra-informațiilor și al protecției. În sens tradițional, termenul *intelligence* cuprinde sfera informațiilor de securitate, prin urmare a celor care sunt utilizate în deciziile privind securitatea unei națiuni.

În acest context se regăsește și constatarea că, de la sfârșitul Războiului Rece, agresiunile clasice (de pildă cele militare) sunt tot mai mult înlocuite cu cele asimetrice: din spațiul virtual, din sfera resurselor energetice etc. Astfel, statelor-națiuni, care nu mai sunt dominate și cucerite prin acțiuni militare în forță, la vedere, le sunt acaparate resursele naturale, capacitățile economice și financiare, educația, sistemul sanitar și, nu în ultimul rând, puterea politică și mass-media. Într-un astfel de cadru este promovat, printre altele, consumul de bunuri și servicii, cu precădere din import, dincolo de puterea de cumpărare a populației, calculul creșterii economice având la bază acest consum și nu producția internă și exporturile. Cu alte cuvinte, un stat-națiune din această categorie este „sprijinit” pentru a deveni simplă piață de desfacere, i se impun restricții în ceea ce privește categoriile de bunuri și produse pe care le-ar putea dezvolta și, eventual, exporta, iar creativitatea, cercetarea științifică și plusvaloarea sunt minimalizate prin manipulări mediatice și prin coruperea și influențarea factorilor de decizie. Valorile umane, chiar istoria și cultura statului-națiune, sunt „împinse” în planuri cât mai îndepărtate, fiind promovate „personaje” slab pregătite din punct de vedere educațional și moral, îmbogățite peste noapte prin mijloace mult dincolo de sfera legalității, ușor astfel de controlat și manevrat. Ținând cont și de faptul că fenomenul globalizării atrage după sine tendința

„estompării” frontierelor, agresiunile asimetrice capătă și un caracter transnațional. Serviciile de informații trebuie să țină cont de astfel de provocări și să fie permanent pregătite pentru a le răspunde în mod eficient.



Aceste evoluții impun regândirea termenului și a activității de *intelligence*, care, totodată, a devenit și un important sprijin decizional pentru managerii moderni, putându-se astfel identifica atât un management al informațiilor de securitate, cât și unul al informațiilor economice. Apariția unor concepte noi sau actualizarea altora mai vechi obligă la schimbări și în domeniul intelligence atât la nivel organizatoric, cât și la nivel de proces. „Războiul centrat pe rețea”, „operațiile bazate pe efecte” reprezintă unele dintre aceste concepte.

Lumea se află într-un amplu proces de transformare și remodelare, caracterizat, pe de o parte, de extinderea valorilor occidentale, reprezentate de afirmarea democrației, a drepturilor omului și a principiilor economiei de piață, iar pe de altă parte, de cristalizarea unor ideologii fundamentaliste și extremiste, de promovare a terorismului și amenințării cu forța. În paralel, se constată, menținerea și diversificarea riscurilor de natură militară și nonmilitară, în primul rând a terorismului, precum și creșterea vulnerabilităților instituțiilor internaționale și naționale în fața acestora.

Realitatea noului mediu de securitate, orientat

* Nuță DRAGOMIR este analist politico-militar în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

cu precădere spre dimensiuni economico-financiare, impune identificarea unor noi modele de abordare, dar și de acțiune a ofițerilor de informații. Comunitatea de informații a fiecărui stat-națiune este tot mai mult solicitată pentru a-și asuma roluri de „sistem de avertizare timpurie”, pe de o parte, prin identificarea și implementarea unor noi concepte privind activitatea de intelligence și, pe de altă parte, de configurare a unor structuri instituționale și de dezvoltare a unor noi capacități de analiză și estimare (prognoză).

În prezent, un serviciu de informații este solicitat, tot mai mult, să ofere nu doar produse rezultate din procesarea informațiilor, ci și soluții acționale, în baza unor modele de proiectare a deciziilor, capabile să simuleze posibile variante de adoptat și consecințele deciziilor de nivel strategic. Se poate astfel afirma că activitatea de *intelligence* devine tot mai mult o activitate bazată atât pe analiza informațiilor deschise, cât și pe redefinirea pregătirii profesionale a ofițerilor de informații.

Noua abordare a activității de informații trebuie să fie cuprinzătoare, flexibilă și relevantă în raport cu provocările tuturor formelor de amenințare și, în special, cu formele netradiționale. În acest context, noile cerințe ale activității de *intelligence* impun reconsiderări fundamentale pornind de la educația și pregătirea profesională a ofițerilor de informații, la definirea noilor atribuții și, implicit, a competențelor asumate, la o nouă matrice legală și instituțională, la educația cetățenilor ca factori activi în managementul securității naționale și, în final, la reconfigurarea relației public-privat în sfera securității.

Pentru mai bine de jumătate de secol, perioadă în care inamicul era, în general, de tip statal, analizele de informații au fost bazate pe procese decizionale ierarhizate care, de multe ori, au împiedicat interacțiunea analiștilor cu beneficiarii produselor lor. Mediul actual de securitate, focalizat pe amenințări asimetrice și pe inamici non-statali, demonstrează ineficiența modelelor actuale din sfera informațiilor. Modalitățile de abordare și aparatul conceptual trebuie reconsiderate întrucât cerințele impuse comunității de informații devin multiple și diverse.

Pe acest fond, în toate țările membre NATO și/sau UE, dezvoltarea și implementarea *culturii de intelligence*, devine tot mai acută, cu precădere în domeniul militar.

Cultura de intelligence în domeniul militar reprezintă un complex de idei, concepte și norme prin intermediul căruia personalul armatei, cu precădere cel al serviciului/serviciilor militare de informații, este pregătit pentru a fi capabil să asigure, atât la pace, cât și în situații conflictuale, protecția valorilor naționale și militare în fața unui potențial adversar, precum și pentru a furniza beneficiarilor informații și analize informative utile în luarea deciziilor.

Pentru a putea identifica mai bine utilitatea și căile de implementare a *culturii de intelligence* în domeniul militar, considerăm că ar trebui insistat foarte mult pe *cultura de securitate* (concept ce include *cultura de intelligence*), iar pentru completarea acestui cadru, s-ar putea discuta despre *cultura de securitate la nivel european*.

Astfel, ar putea fi util un răspuns la întrebarea dacă există o cultură de securitate la nivelul Uniunii Europene lărgite. Creșterea numărului de operațiuni în afara granițelor țării, a misiunilor desfășurate în contextul *Politicii Europene de Securitate și Apărare*, a măsurilor antiteroriste luate de Europa, ca și întărirea angajamentelor de a atinge cerințele de prevenire a conflictelor și de management al crizelor evidențiază clar rolul Uniunii, în problematica securității și, prin urmare, nevoia ei de acceptare și legitimare. Instituționalizarea domeniului de securitate a evoluat, atât în discursul european, cât și în răspunsul UE la provocările globale, în raport direct cu evoluția culturii europene de securitate.

Acest lucru identifică, pe de o parte, amenințările la adresa Europei și, pe de altă parte, reiterează principiile ce trebuie să călăuzească acțiunile „bătrânului continent”. Într-un astfel de context, *Strategia Europeană de Securitate* s-a dovedit a fi un important punct de referință. Cu toate acestea, se manifestă încă multe discrepanțe în încercările de a se ajunge la o concepție unitară europeană, existând puncte divergente de opinii, chiar în interiorul aceluiași stat. Există diferențe de abordare a orientării euroatlantice între Franța, Germania și Marea Britanie, dar și între Olanda, Danemarca și Portugalia sau între alte țări membre NATO și cele neutre sau nealiniat (Suedia, Irlanda). Concepția de apărare strategică a Greciei, spre exemplu, diferă de concepțiile tuturor celorlalte state europene, date fiind preocupările sale în relația “specială” cu Turcia. La toate acestea se adaugă, de câțiva ani, culturile naționale de securitate ale statelor

din Europa Centrală și de Est, precum și cele ale Ciprului și Maltei. Iar pentru a întregi cadrul de față, trebuie adăugată influența, de cele mai multe ori determinantă, a SUA în NATO.



Cultura de intelligence, ca parte componentă a *culturii de securitate*, reprezintă o preocupare pentru toate statele (sunt vizate aici, cu deosebire țările membre NATO și/sau UE), având, printre altele, și motivația că astăzi serviciile de informații pentru apărare nu se mai concentrează aproape exclusiv pe domeniul militar, alte domenii ca cel economic, social, educațional, precum și terorism, crimă organizată, trafic de armament, persoane și substanțe interzise etc., captând atenția acestor servicii.

Formarea și implementarea *culturii de intelligence* reprezintă un proces complex și de durată, care nu se desfășoară fără dificultăți. Astfel, în unele țări occidentale, s-a constatat că studiile de *intelligence*, ca disciplină a învățământului academic, au fost dezvoltate cu dificultate la nivelul universităților, posibil și din cauza faptului că o mare parte din lucrări erau clasificate și, de asemenea, din cauza reținerilor manifestate de instituțiile de învățământ în a conlucra cu serviciile secrete.

În timpul Războiului Rece, doar câteva universități din SUA, Marea Britanie, Canada, Germania și Israel aveau oferte de cursuri de *intelligence* și acestea erau mai mult de istorie a informațiilor, în timp ce majoritatea programelor academice de relații internaționale, științe politice și chiar de studii ale conflictelor evitau să facă orice referire la *intelligence*. Revelator este faptul că la sfârșitul anilor '90, un raport întocmit de conducerea Asociației Școlilor de Relații Internaționale din Canada acorda o importanță redusă studiilor de securitate, neglijând complet

studiile de *intelligence*, care, mai târziu, au fost catalogate drept „dimensiunea lipsă” a studiilor de relații internaționale.

În anii care au urmat încheierii confruntărilor ideologice, s-a constatat dezvoltarea programelor universitare de studii internaționale și de istorie a diplomației în mai multe instituții de învățământ superior din America de Nord și din state occidentale. Cu toate acestea, programele în cauză nu includeau teme de *intelligence*. O schimbare de direcție a fost însă dată de sporirea preocupărilor publicului, în anii '70, pentru evenimentele din Chile și Iran, scandalurile politice de amploare (Watergate) sau chiar seria de filme spectaculoase avându-l ca erou pe James Bond. În acest fel a fost „trezit” interesul mediului academic pentru domeniul complex al „*intelligence*”.

Mai mult decât atât, foști ofițeri de informații, cu experiență în domeniul informațiilor, au fost solicitați să ocupe funcții didactice în colegiile și universitățile americane, unde au introdus cursuri care fac referire la activitatea de *intelligence*. Urmând acest exemplu, CIA a lansat, încă din anul 1985, un program de pregătire în domeniu, sprijinind angajarea în învățământul superior a unor rezerviști cu experiență în *intelligence*. În paralel, inițiative similare în domeniu au avut loc și în Marea Britanie, Canada, Germania și apoi în multe alte state vest-europene. Concomitent cu instituționalizarea studiilor de *intelligence* în învățământul superior, s-au dezvoltat exponențial cercetarea științifică academică, precum și elaborarea de către studenți a unor materiale pe tematica *intelligence*.



În același an, la inițiativa CIA, a fost creată Asociația Studiilor de Securitate și Informații din Canada (CASIS) ca forum de dialog între guvern, cadre didactice, (foști) ofițeri de informații și.a. pentru conștientizarea importanței domeniului

informațiilor.

Analiza unor lucrări din alte țări în domeniul *culturii de intelligence* evidențiază patru tipuri de abordare a tematicilor: *istoric*, unde accentul este pus pe experiențele anterioare și pe studiul „personalităților” în domeniu; *funcțional*, axat pe activitățile și procesele operaționale; *structural*, prin studierea rolului serviciilor de informații din perspectiva relațiilor internaționale; *politic*, care se adresează factorilor politici de decizie.

Studiile de *intelligence* de genul celor menționate mai sus nu își propun să pregătească personal care să activeze în domeniul *intelligence*, acest lucru ținând strict de resortul comunității de informații. Rolul studiilor în cauză, indiferent

că se adresează personalului din structurile forțelor armate sau mediului civil, se consideră a fi de inițiere/dezvoltare a cunoștințelor și de construire a încrederii privind strategiile, structurile și funcționarea serviciilor de informații și organismelor de securitate, atât în plan contemporan, cât și din perspectivă istorică.

Totodată, aceste studii sunt menite să ofere participanților o viziune asupra problematicii *securității* și domeniului *intelligence* și o înțelegere a importanței sistemului național de informații, a domeniului securității pe multiple planuri (intern, internațional, de grup etc.), precum și a interdependenței dintre factorii politici, militari, economici, sociali ș.a. și domeniul *intelligence*.

Bibliografie

1. AKERS, Tyler, „Taking Joint Intelligence Operations to the Next Level”, *Joint Force Quarterly* issue 47, 4th quarter, 2007, p. 69-71
2. EDWARDS, Geoffrey, „Europe Forum, Is There a Security Culture in the Enlarged European Union?”, *The International Spectator*, 3/2006, p. 7-23
3. MĂRGĂRIT, Mihaiu, „Democrația și cultura de securitate”, *Spirit militar modern*, anul XV, nr.6-7, 2005, p. 38-44
4. RUDNER, Martin, Canada: Intelligence studies in higher education, issue 0059, 18.01.2009, www.universityworldnews.com/article.php?story=2009011717424810
5. STEELE, Robert David, *The New Craft of Intelligence: Personal, Public, & Political*-Chapter 15, OSS International Press, 2002
6. “What a Military Intelligence Education Can Teach You”, *Joint Force Quarterly*, issue 36, 3rd quarter 2008

NICOLAE CONDEESCU, ȘEFUL SECȚIEI INFORMAȚII DIN MARELE CARTIER GENERAL ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

*Dr. Alin SPÂNU**

Personalitate marcantă în timpul Primului Război Mondial, precum și în perioada interbelică, Nicolae Condeescu a fost, dacă ar fi să-l numim cu un termen actual preluat din analiza organizațională, un *manager de succes*, dovadă în acest sens fiind calitățile sale, morale și militare, care i-au deschis calea spre cele mai înalte funcții ale vremii¹.

Nicolae Condeescu s-a evidențiat în perioada războiului de întregire (1916-1918), unde și-a desfășurat activitatea într-un domeniu pe cât de sensibil, pe atât de periculos - cel de „intelligence”, adică culegerea de date utile și anticipative în favoarea propriilor trupe, respectiv identificarea și anihilarea spionilor inamici.

Absolvent al Școlii de Ofițeri (1894) și al Școlii Superioare de Război (1905), Nicolae Condeescu s-a remarcat, în cadrul unităților în care și-a desfășurat activitatea², prin înalte calități organizatorice, ceea ce i-a determinat pe șefii săi să-l trimită la un stagiu în armata austro-ungară³



Nicolae Condeescu

(1908). Intrarea României în Primul Război Mondial de partea Antantei⁴ l-a găsit avansat la gradul de locotenent-colonel⁵ și mutat la Marele Cartier General.

După război, a urcat treptele ierarhiei militare⁶

* **Dr. Alin SPÂNU** este cercetător în cadrul Centrului de Studii Euro-Atlantice, București.

¹ Despre Nicolae Condeescu au mai publicat: *Revista Bibliotecii Naționale a României* (redactor-șef Victoria Stoian), an V, nr. 1-2/1999, p. 13; *idem*, an VI, nr. 1/2000, p. 30; prof. dr. Ștefan Grigorescu, „Personalități ialomițene: Nicolae Condeescu”, în bisăptămânalul de informație și atitudine *Ialomița*, an IV, nr. 307/21 decembrie 2007.

² După absolvirea Școlii Militare, a fost repartizat, prin Întăit Decret nr. 3254, la Regimentul Argeș nr. 4, după care a trecut, la 30 octombrie 1898, în Regimentul „Mircea” nr. 32. Avansat locotenent (7 aprilie 1899), prin Întăit Decret nr. 1963, a fost atașat Brigăzii 9 Infanterie pentru un an, după care a revenit la Regimentul „Mircea” nr. 32 (29 octombrie 1900). A urmat Școala Superioară de Război (1 noiembrie 1903 - 1 noiembrie 1905), după care s-a reîntors la unitatea de bază. Detașat la Marele Stat Major (1 aprilie 1906), a fost avansat la gradul de căpitan (Întăit Decret nr. 2298) în aceeași zi, 10 mai 1907, în care a fost mutat în Regimentul III Dâmbovița nr. 22.

³ În cadrul Regimentului de Infanterie Imperial și Regal nr. 73 Albert de Wurtemberg.

⁴ Antanta reprezenta alianța politico-militară dintre Anglia, Franța și Rusia, bazată, în principal, pe tratatele anglo-francez (1904) și anglo-rus (1907). Pe larg despre evoluția raporturilor dintre guvernul de la București și această alianță în: Dumitru Preda, *România și Antanta*, Institutul European, Iași, 1998.

⁵ Prin Întăit Decret nr. 832.

⁶ La 1 aprilie 1917 a fost avansat la gradul de colonel. Din iunie 1918, a preluat comanda Regimentului 61 Infanterie, iar după o lună a fost trecut în fruntea Regimentului nr. 6 „Mihai Viteazu”, pentru ca, la 1 noiembrie 1918, să fie

și politice ajungând să dețină funcții importante precum cea de Șef al Casei Militare Regale sau cea de ministru de război în mai multe guverne ale timpului¹. Ulterior, a devenit inspector general al Comandamentelor Teritoriale (1931), membru în Consiliul Superior al Armatei (1931, 1932-1934) și membru cu vot deliberat în Consiliul Superior al Armatei (1934). În întreaga sa carieră a fost decorat pentru meritele sale cu mai multe ordine și medalii². A decedat la puțin timp după împlinirea vârstei de 60 de ani, în ziua de 11 iulie 1936, la moșia sa din Urlați - Prahova, lăsând în urmă amintirea unui om corect, dârz și care nu a făcut compromisuri în cariera pe care a ales s-o urmeze³.

Puțini au știut atunci că generalul Condeescu a fost unul din „creierele” de la Marele Cartier General român din Primul Război Mondial, organizatorul serviciului de informații al armatei și autorul succeselor repurtate asupra inamicului pe „frontul invizibil”. Astfel, începând din 1

rechemat în Marele Cartier General și atașat pe lângă principele moștenitor Carol (15 noiembrie 1918), fără însă a fi schimbat din funcția managerială deținută. De la această dată, cariera sa a fost strâns legată de cea a principelui, devenit mai târziu regele Carol II, și Casa Regală. Prin Înalt Decret nr. 2120/920, Nicolae Condeescu a fost avansat la gradul de general de brigadă, a trecut la comanda Corpului 2 Armată (1 aprilie 1926), transferat în Statul Major Regal (5 iunie 1927) și numit Șeful Casei Militare Regale (1 aprilie 1928), an în care a fost avansat general de divizie (Înalt Decret nr. 810/928).

¹ În perioada 14 aprilie 1930- 18 aprilie 1931 a deținut funcția de ministru de război în guvernele conduse de Iuliu Maniu, George G. Mironescu, din nou Iuliu Maniu și, din nou, George G. Mironescu.

² Medalia jubiliară „Carol I” (Decret Regal nr. 5384/28 decembrie 1905), medalia jubiliară „Franz Josef” (Decret Regal nr. 4259/7, martie 1909), medalia „Avântul Țării” (Înalt Decret nr. 6247), ordinul „Coroana României” cl. a V-a (8 mai 1913), ordinul „Coroana României” cl. a III-a de război, ordinul „Regina Maria” cl. a II-a, ordinul Bării în grad de comandor (Marea Britanie), ordinul Sf. Ana (Rusia), ordinul Sf. Vladimir (Rusia), Semnul Onorific pentru serviciul militar - 25 ani și Legiunea de Onoare în grad de ofițer (Franța).

³ Semnificativ în acest sens este portretul creionat de Constantin Argetoianu la aflarea decesului său: „A murit generalul Condeescu, fostul ministru de război care a urmat lui Cihoski, sub Maniu. Om cumsecade și simpatic, era tare bolnav de câțva timp. Șef al Casei Militare a Regelui Mihai, sub Regentă, s-a purtat foarte frumos cu Principesa Elena și la începutul Domniei Regelui Carol a făcut ce a putut ca să împace pe cei doi disperați. De aceea a și fost îndepărtat de rege și dat la o parte”, în Constantin Argetoianu, *Însemnări zilnice*, vol. I (2 februarie 1935 - 31 decembrie 1936), ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1998, p. 398.



aprilie 1915, maiorul Condeescu a fost numit șeful Biroului 2 Informații din Marele Stat Major, activitate în care a adus „servicii neprețuite Secției III Operații”⁴, ținând la curent mersul operațiunilor de război pe diferitele teatre de operații și, mai ales, „prin priceperea deosebită ce depune în a clasă, centraliza și verifica diferitele informații ce sosesc din multe izvoare, pentru a stabili adevărul asupra evenimentelor militare ce se desfășoară pe diferitele fronturi operative”⁵. Activitatea sa a fost apreciată de șeful Secției III Operații, locotenent-colonel Ioan Râșcanu⁶ ca având „roade neprețuite”⁷ și l-a propus la avansare, în mod excepțional, la gradul următor și decorarea cu ordinul „Steaua României” cl. a II-a.

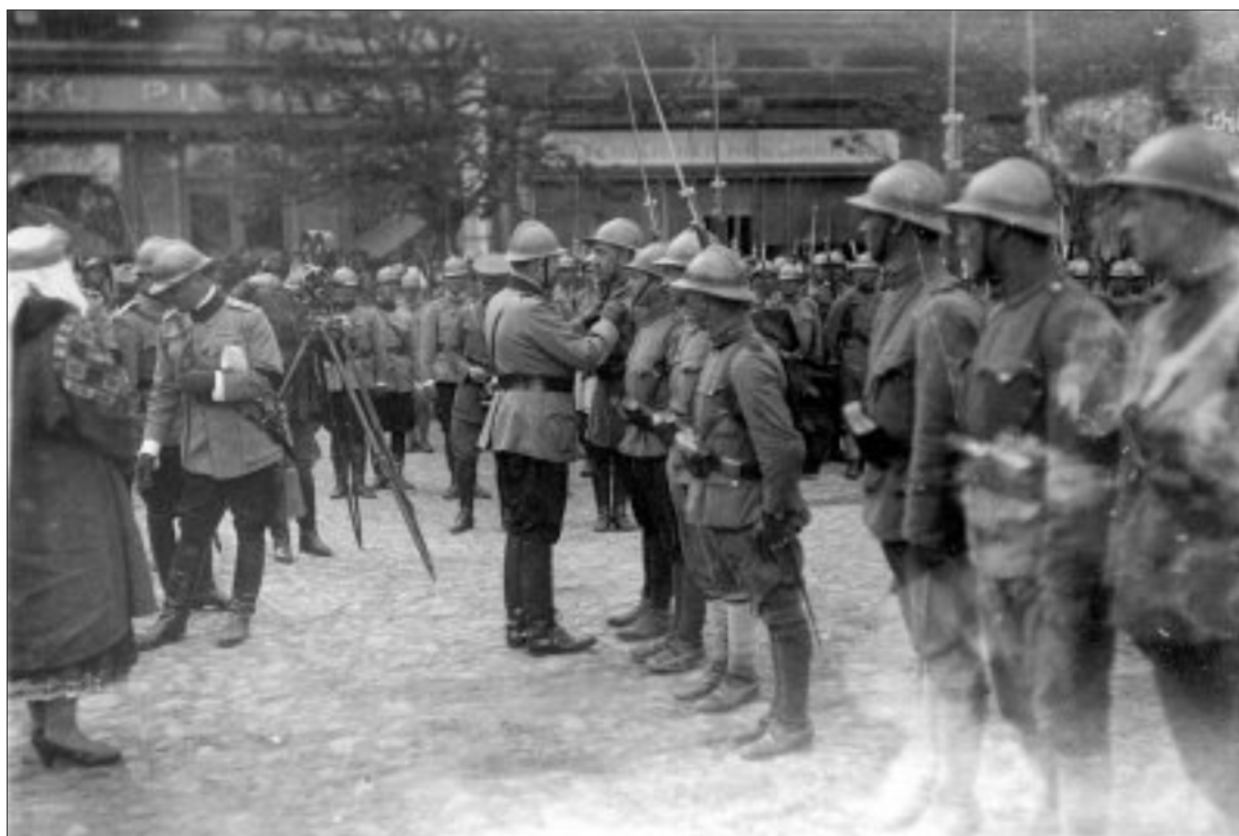
Odată cu mobilizarea armatei române (15 august 1916), locotenent-colonel Condeescu a fost numit ajutor al șefului Serviciului de Informații din Marele Cartier General, având ca sarcini centralizarea știrilor, studiul armatelor dușmane,

⁴ Arhivele Militare Române (în continuare se va cita AMR), fond 3042, dosar 12, f. 123.

⁵ *Ibidem*, f. 123.

⁶ General Ioan Râșcanu (n. 4 ianuarie 1874, Cahul - d. 1952, închisoarea Sighet) a absolvit Școala Militară de Ofițeri (1893), Școala Specială de Artilerie și Geniu din București (1897) și Școala Superioară de Război (1900). A devenit cadru didactic militar (1903-1907), după care a fost trimis atașat militar la Berlin (1907-1911). Șef de cabinet al ministrului de război (1911-1912), șef de secție în Marele Stat Major, secretar general al Ministerului de Război (1 decembrie 1918-27 septembrie 1919) și ministru de război în guvernele general Arthur Văitoianu (27 septembrie - 30 noiembrie 1919), Alexandru Vaida-Voevod (1 decembrie 1919-2 martie 1920) și general Alexandru Averescu (13 martie 1920-16 decembrie 1921). După război a devenit deputat (1920), a ocupat diverse funcții guvernamentale și a fost numit primar general al Capitalei (14 noiembrie 1942-23 august 1944).

⁷ AMR, fond 3042, dosar 12, f. 123.



redactarea ordinelor și buletinelor de știri, organizarea și desfășurarea unor misiuni informative pe front. De la 12 decembrie 1916 și până în iunie 1918, Nicolae Condeescu a fost șeful Serviciului de Informații al armatei române, legându-și numele „în mod elogios”¹ de toate succesele din campania militară: o nouă organizare a serviciului de informații, care „aproape nu exista”² și transformarea acestuia într-unul „din cele mai complete și rodnice servicii din Marele Cartier General”³. Sub îndrumarea sa, au fost organizate structuri informative și contrainformative la comandamente și în rândul trupelor, au fost elaborate, cu sprijinul Misiunii Militare franceze în România, instrucțiuni de organizare și funcționare⁴, iar el

personal a organizat și condus o școală pentru ofițerii destinați a încadra serviciile de informații la marile unități. Bătăliile de la Mărăști și Mărășești „au consfințit valoarea muncii inteligente și spornice”⁵, prin care a fost cunoscută anticipat „cu claritate”⁶ situația inamicului, ceea ce a permis obținerea rezultatelor pozitive cunoscute.

Din punct de vedere contrainformativ, colonelul Condeescu a dobândit „un mare succes”⁷, atât față de inamic, prin cunoașterea detaliată a organizării trupelor și planului strategic de acțiune în vara anului 1917, cât și față de mișcarea bolșevică rusă, care a amenințat ordinea statului român, ceea ce a permis luarea la timp a contramăsurilor cele mai eficiente.

Pe un alt plan, colaborarea cu structurile similare aliate s-a dovedit intensă, iar șeful Serviciului de Informații a amplificat acest schimb „și mai mult, și mai bine”⁸, astfel că Marele Cartier General a primit „mulțumirile Cartierului

¹ *Ibidem*, f. 124.

² *Ibidem*, f. 124.

³ *Ibidem*, f. 124.

⁴ Pe larg despre activitatea serviciului de informații și contrainformații al armatei române în Primul Război Mondial, a se consulta: Alin Spănu, *Activitatea informativă și contrainformativă în campania anului 1916. Studiu de caz: Grupul „Cerna”*, în volumul 1916 - *Un an hotărâtor pentru istoria românilor* (coord. conf. univ. dr. Gavriil Preda), Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2006, p. 172-193; Alin Spănu, *Organizarea și activitatea structurilor informative și contrainformative ale Armatei Române (1917)*, în volumul 1917- *Glorie și deznădejde* (coord.

conf. univ. dr. Gavriil Preda), Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2007, p. 60-90.

⁵ AMR, fond 3042, dosar 12, f. 124.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

general englez”¹, iar colonelul Condeescu și alți ofițeri au fost decorați „cu multe insigne”² de guvernul britanic. Chiar în condițiile vitrege a încheierii armistițiului cu Puterile Centrale, colonelul Condeescu a fost desemnat să participe la negocierile de la Focșani și Brăila, unde a desfășurat o activitate apreciată de superiori, deoarece a obținut „cunoașterea exactă a situației inamicului”³ și intențiile de a impune României condiții extrem de înrobitoare⁴. Subșeful Marelui Cartier General, general Alexandru Lupescu⁵, l-a caracterizat pe Condeescu drept „*unul din principalii factori ai războiului nostru, care concretizează acel element de succes: informații exacte asupra inamicului, apărare contra spionajului inamic*”⁶.

Anticipând problemele de personal în domeniul informativ care vor surveni în urma demobilizării Marelui Cartier General (la 28 aprilie / 11 mai 1918) și a armatei române, colonelul Condeescu a înaintat un raport (**Anexa 1**), prin care a propus ca în organigrama Marelui Stat Major să se acorde o atenție sporită încadrării și organizării Secției Informațiilor, alcătuită din două birouri (Biroul 1 Informații, respectiv Biroul 2 Contrainformații), unde să fie încadrați ofițerii cu experiență și rezultate în domeniu. În plus, una din sarcinile importante ale structurii era cunoașterea cu exactitate a detașării personalului la alte unități sau domiciliul acestora, dacă erau demobilizați, în scopul rechemării, în cel mai scurt timp, la o nouă mobilizare. La 2 mai 1918,

generalul Constantin Christescu⁷, șeful Marelui Cartier General, a aprobat raportul, iar la 12 iunie 1918, prin Ordinul de Zi nr. 191, a luat ființă Secția IV-a Informații.

După demobilizarea armatei și desființarea Marelui Cartier General, șeful Serviciului de Informații a trecut la comanda Regimentului 61 Infanterie și apoi a Regimentului 6 „Mihai Viteazu”.

Prin (re)mobilizarea trupelor române, la 1 noiembrie 1918, și reînființarea Marelui Cartier General, colonelul Condeescu a revenit la funcția de șef al Biroului de Informații, iar din 15 decembrie 1918 a fost numit șeful Secției Informații din



Marele Stat Major. Calitățile de manager au fost evidențiate de generalul Henri Cihoski⁸,

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Pe larg despre activitatea sa în această perioadă în: General Henri Berthelot, *Jurnal și Corespondență 1916-1919* (ediție, studiu introductiv și indice de Gheorghe I. Florescu), Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 239 și 272.

⁵ General Alexandru Lupescu (n. 24 februarie 1867, Botoșani – d. 1952, închisoarea Sighet) a urmat Școala fiilor de militari, Școala de Ofițeri (1882-1884), Școala de artilerie și geniu din București (1884-1886) și Școala Superioară de Război (1895-1897). Avansat general de brigadă (1915), în timpul războiului de întregire a fost șef de stat major al Armatei I (1916), subșef de Stat Major la Marele Cartier General (1916-1918), comandantul Comandamentului Trupelor din Est (1919), ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice în guvernul general Arthur Văitoianu (27 septembrie - 30 noiembrie 1919) și subșef al Statului Major General (1923-1927). După trecerea în rezervă a devenit senator de drept și primar al Sectorului I Galben din București.

⁶ AMR, fond 3042, dosar 12, f. 124.

⁷ General Constantin Christescu (n. 2 decembrie 1866, Catane, Argeș - d. 8/9 mai 1922, București) militar de carieră cu studii în Franța, profesor și comandant la Școala Superioară de Război. În Primul Război Mondial a fost șef de Stat Major al Armatei 3 și 2, comandantul Armatei 4 (decembrie 1916), subșef al Marelui Cartier General, comandantul Armatei 1 și șeful Statului Major al Armatei (1913-1914, 1918, 1920-1923). Pentru mai multe date despre viața și activitatea sa a se consulta: C. Căzănișteanu, V. Zodian, A. Pandea, *Comandanți Militari. Dicționar*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 90-91; *Șefii Statului Major General român (1859-2000)* (coord. Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu), Editura Europa Nova, București, 2001, p. 91-103.

⁸ Generalul de corp de armată (r) Henri Cihoski (n. 4 august 1871 Tecuci - m. 18 mai 1950 închisoarea Sighet) a participat la primul război mondial, fiind rănit în luptele de pe Argeș și Neajlov (1916). După însănătoșire a fost avansat general de brigadă (1917) și a primit comanda Diviziei 10 Infanterie, cu care a luptat la Mărășești. A fost numit subșeful Statului Major General al Armatei (15 decembrie 1918), comandantul Corpului 6 Armată (1921), inspector general al Armatei (1927) și ministru de Război (16 noiembrie 1928 - 5 aprilie 1930), iar din 5 martie 1932, a fost arestat în noaptea de 5/6 mai 1950, ca fost demnitar în regimul burghezo-moșieresc, fiind trimis la închisoarea Sighet, unde a decedat în scurt timp. Pentru mai multe

subșeful Statului Major General, care a apreciat *„darul ce-l are de a ști să organizeze și să conducă însărcinările ce i se încredințează printr-o serioasă discuție, judicioasă raportare a muncii și întrebuițarea fiecărui subaltern al său acolo unde cunoștințele și aptitudinile sale îl pun în măsura de a da cele mai bune rezultate”*¹. Ca un bun analist, colonelul Condeescu a lucrat anticipativ și a elaborat un proiect de organizare a structurii de „intelligence” în noile condiții geopolitice (**Anexa 2**) și, mai ales, în perspectiva unificării Marelui Cartier General cu Marele Stat Major. Tot în 1919, acesta a elaborat o nouă Ordine de Bătăie a Secției Informații (**Anexa 3**), cu organizarea, atribuțiile și încadrarea personalului existent, precum și o notă estimativă privind fondurile necesare desfășurării activității Serviciului Secret (**Anexa 4**). De remarcat că din totalul sumei necesare de 700.000 lei, considerată „minimă”², mai mult de jumătate a fost alocată activităților informative desfășurate pe Frontul de Vest (Ungaria, Austria, Germania și Slovacia),

180.000 lei, respectiv Frontul de Est (Rusia, Ucraina, Polonia), 164.000 lei, de unde rezultă interesul pentru două zone din care puteau proveni atacuri împotriva României.

Din 1919, cariera colonelului Condeescu a intrat pe o altă orbită, una în care, în mod cert, profesionalismul dobândit și dovedit în campania din 1916-1918 l-a ajutat să urce în ierarhia militară. A fost numit adjutant al principelui moștenitor Carol și trimis, împreună cu acesta, într-o călătorie în jurul lumii³.

Prin activitatea desfășurată în timpul Primului Război Mondial, generalul Nicolae Condeescu s-a dovedit unul din artizanii victoriilor obținute în anul 1917, însă numele său nu va apărea niciodată pe un frontispiciu, acolo unde ar merita cu prisosință. Acesta este „prețul” plătit de adevărații profesioniști ai domeniului „intelligence”, mulți și necunoscuți, care acționează în favoarea intereselor statului în momente critice, după care sunt lăsați uitării și se scufundă într-un trist anonim.

detalii despre viața și activitatea sa a se consulta Dumitru Preda, *Generalul Henri Cihoski un erou al României Mari*, Editura Militară, București, 1996.

¹ AMR, fond 3042, dosar 12, f. 130.

² AMR, fond 3831, dosar 315, f. 259.

³ Detalii despre această călătorie, în: Costin Anghel, „Călătoriile lui Carol II”, în *Jurnalul Național* 12.02.2007.

Anexa 1¹

**Marele Cartier General
Biroul Informațiilor**

2 mai 1918

Se aprobă.

*Se va întocmi un proiect de buget pentru Serviciul Informațiilor.
/ss/ general Christescu*

REFERAT nr. 289

Anul 1918, luna Aprilie, ziua 28

Înainte de războiul ce am terminat, în armata noastră nu s-a dat importanța cuvenită serviciului de informații. Se știe că toate eforturile făcute în diverse rânduri de Marele Stat Major pentru organizarea acestui serviciu au rămas fără răspuns, nu ni s-a procurat nici personalul și nici fondurile necesare.

La intrarea în campanie, pentru toată armata acest serviciu era centralizat numai la Biroul Informațiilor din Marele Stat Major, care dispunea în total de 8 ofițeri, dintre care numai 2 de stat-major, ceilalți erau ofițeri tineri de la trupă, fără experiență și traducători.

În ceea ce privește serviciul informațiilor secrete și de contraspionaj, armata nu dispunea de niciun organ, nu avea nici un ofițer, nici un agent pregătit pentru aceasta, totul a fost lăsat în sarcina Serviciului Siguranței Generale, care nu putea avea competență în ceea ce privește chestiunile militare, așa că, pe când adversarii noștri împănaseră țara cu sute de spioni și agenți pe toate fronturile probabile de operații, noi nu am avut nici măcar un singur agent care să ne poată fi util din punct de vedere militar.

Din cauza lipsei de organizare a Biroului de Informații din Marele Stat Major, nici Marele Cartier General nu a avut ceea ce îi trebuia și nici armata, pentru că toate birourile de informații ce au luat naștere la mobilizare, ca cele de la Armate, Corpuri de Armată și Divizii, au fost înființate cu ofițeri de stat-major sau cu ofițeri luați de la trupă care nu aveau, sub acest raport, nicio pregătire. În timp ce inamicul pipăia și știa toate mișcările noastre, noi, deși aveam elementele, nu le puteam însă utiliza, căci cei chemați să lucreze nu corespundeau situației. Se dădea de Biroul Informațiilor din Marele Cartier General ordine, instrucțiuni, toate însă rămăneau fără efect pentru că nu exista doctrină.

După primele 6 luni de campanie, experiența pe deoparte, studiind comparativ mijloacele întrebuințate de inamic, primind relații de la aliații noștri, am fost în stare să facem o școală sub direcția Biroului de Informații din Marele Cartier General, pentru a stabili un fel de a lucra, același în toată armata, iar rezultatele au fost în a doua parte a campaniei foarte frumoase, pentru care Marele Cartier General a primit și felicitări de la Aliați, de modul cum a funcționat acest serviciu.

Prin demobilizarea armatei se vor dizolva toate birourile de informații de la Armate, Corpuri de Armată, Divizii; ofițerii experimentați în această direcție se vor răspândi și experiența căpătată, care ar trebui să formeze un tezaur pentru viitor, va dispărea cu totul dacă, cel puțin, nu se va da dezvoltarea minimă impusă de împrejurări Serviciului Informațiilor din Marele Stat Major. Pentru aceasta, propun ca un minimum și, în mod trecător, până când bugetul și alte timpuri ne vor permite o dezvoltare completă, ca Secția Informațiilor din Marele Stat Major să fie organizată astfel:

Secția: Șef

A) **Biroul I Informații:** Șef

- un ofițer superior sau căpitan, care să cunoască limba germană, însărcinat cu studiul armatelor austro-ungare și germană, ajutat de un traducător de limba germană și unul de limba ungară;
- un ofițer superior, care să cunoască limbile slave pentru studiul armatelor: bulgară, sârbă, turcă și greacă, ajutat de un traducător de limba bulgară și limba sârbă;
- un ofițer superior sau căpitan, însărcinat cu studiul armatelor statelor provenite din dezmembrarea Imperiului rus, plus armata japoneză, ajutat de un traducător de limba rusă;

¹ AMR, fond 3831, dosar 315, f. 25-26

- un ofițer superior sau căpitan, însărcinat cu studiul armatelor occidentale: Franța, Anglia, Italia și, eventual America, ajutat de un translator pentru limba engleză și un translator pentru limba franceză;
- doi desenatori, doi scriitori și un arhivar.

B) **Biroul II Contrainformații:** Șef

- un ofițer superior sau căpitan și agenții necesari pentru teatrul de operații de la Nord;
- un ofițer superior sau căpitan și agenții necesari pentru teatrul de operații de la Sud;
- un ofițer superior sau căpitan și agenții necesari pentru teatrul de operații de la Est;
- doi ofițeri de poliție pentru contraspionaj;
- personal pentru stațiile columbofile, materiale, etc.

Dându-se acest început de organizare Secției Informațiilor, când timpul și mijloacele vor permite, trebuie să se desăvârșească completarea ei pentru a ajunge acolo ca să se poată forma ofițerii care, eventual, ar fi chemați să îndeplinească acest serviciu la Armate și Comandamente, în care scop, în fiecare an, s-ar putea chema la o școală ad-hoc ofițerii care contează în carnetele de mobilizare, ca șefii de birouri la Comandamente etc.

Față de personalul cerut de organizarea arătată mai sus, actualul personal de care dispune Biroul de Informații poate fi întrebuințat astfel:

A) **Biroul I Informații:** Șef locotenent-colonel Bianu Virgil.

- ofițer de legătură pe lângă Comandamentul [Armatei germane condusă de feldmareșalul] Mackensen, maiorul Dumitrescu Alexandru;
- pentru armatele austro-ungare și germane:
 - se propune a fi mutat maiorul Georgescu Florin din Regimentul 33 Artilerie, care se dizolvă;
 - un translator de limba germană;
 - un translator de limba bulgară.
- pentru armatele bulgară, sârbă, greacă și turcă:
 - maiorul Păunescu Gheorghe;
 - un translator de limba bulgară.
- pentru armatele rusă, ucraineană și japoneză:
 - maiorul Ullea Octav;
 - translator: căpitan Berechet Ștefan, care cunoaște bine limba rusă și sârbă.
- pentru armatele franceză, engleză, italiană și, eventual, americană:
 - căpitanul Marinescu Nicolae;
 - un translator de limba engleză;
 - un translator de limba franceză.

În rezumat, este necesar a se aproba menținerea actualului personal și a mai fi mutat maiorul Georgescu Florin, cum și a se admite ca posturile celor 5 traducători ce ne vor lipsi prin demobilizarea ofițerilor de rezervă, să poată fi ocupate de ofițeri de rezervă chemați temporar, ofițeri români proveniți din armata austro-ungară sau civili ce ar urma să primească leafa gradului de locotenent sau căpitan (este necesar a se cere să fie prevăzuți în buget).

B) **Biroul II Contrainformații**

Până vom ajunge să punem bazele acestui birou după cum s-a arătat mai sus, pentru un început este necesar a se destina următorul personal:

- Șef: maiorul Țăranu Ion;
- Ajutor:
 - maiorul Bursan Alexandru, care va fi luat de la stat-majorul Armatei I-a și care a îndeplinit aceeași funcție la acea armată;
 - căpitan Bădescu Constantin (actualmente deja în acest serviciu);
 - doi ofițeri de poliție, pe care îi vom alege de comun acord cu Ministerul de Interne.

Pentru bugetul minim necesar acestui serviciu, voi prezenta un referat aparte.

Șeful Biroului Informațiilor
/ss/ colonel Condeescu

Anexa 2¹

Marele Cartier General
Secret
Secția Informațiilor

Notă

*Această organizare a Secției Informațiilor
a fost înaintată Marelui Stat Major cu nr.60
din 12 Martie 1919*

PROIECT

Pentru organizarea Secției Informațiilor din Marele Stat Major așa cum ar trebui să funcționeze în împrejurări normale (după fuzionarea cu Marele Cartier General).

1. Organizare:

Secția: șef colonel (ofițer de stat-major)

A. Biroul 1 (studiul armatelor străine, informații directe):

- Șef: locotenent-colonel sau maior (ofițer de stat-major);
- șapte maiori sau căpitani, subșefi de birouri;
- 11 traducători (ofițeri subalterni, eventuali funcționari civili asimilați acestor grade);
- doi desenatori, doi scriitori (dactilografi), un arhivar, un secretar.

B. Biroul 2 (informații secrete, contraspionaj):

- Șef: locotenent-colonel sau maior (ofițer de stat-major);
- doi maiori, subșefi de birouri;
- șapte maiori sau căpitani, șefi de servicii;
- doi ofițeri de poliție;
- 10 agenți de poliție;
- trei dactilografi, doi secretari, doi arhivari.

C. Biroul 3 (studiul corespondenței secrete):

- șef: un locotenent-colonel sau maior;
- șase maiori sau căpitani cunoscători de limbi străine;

Se anexează un proiect de buget pentru trebuințele funcționării serviciului secret (informații, studiul corespondenței secrete, propagandă și contrapropagandă), în primul an.

2. Atribuții:

Șeful de secție:

- lucrează sub direcția subșefului de Stat Major General, care coordonează lucrările acestei secții cu cele ale Secției Operații;
- dirijează și coordonează lucrările celor 4 birouri componente;
- întocmește, secondat de șefii de birouri, instrucțiuni pentru funcționarea serviciului în timp de pace și de război;
- pregătește organizarea și mobilizarea secției și a birourilor de informații și contrainformații de la Marele Cartier General și comandamentele de armată;
- dirijează cursurile anuale speciale pentru pregătirea personalului care figurează în carnetele de mobilizare la Serviciul de Informații al comandamentelor și unităților. Pentru aceste cursuri se vor avea în vedere următoarele norme:

1) Pentru șefii birourilor de informații de la armate, corpuri de armată și divizii, precum și pentru agenții secreți, cursul se va ține în lunile ianuarie-februarie (15-20 zile) la Marele Stat Major;

2) Pentru ofițerii informatori de la brigăzi și regimente și pentru interpreți, cursul se va ține pe corp de armată sub direcția șefului de stat-major, în lunile martie-aprilie (20 zile), instructori fiind șefii de birouri care au primit îndrumările necesare în cursul făcut anterior la Marele Stat Major.

Biroul 1 (studiul armatelor străine, informații directe):

- studiul armatelor străine și culegerea informațiilor asupra acestor armate:
 - a) subbiroul balcanic, însărcinat cu studiul armatelor bulgară, turcă, sârbă și greacă, ajutat de câte un traducător de limba bulgară, sârbă, turcă (greacă);
 - b) subbiroul ungar, însărcinat cu studiul armatei ungare, cu traducătorul necesar;

¹ AMR, fond 3831, dosar 315, f. 254 și 256

- c) subbiroul cehoslovac-polon, însărcinat cu studiul armatelor cehoslovacă și polonă, ajutat de câte un translator pentru limba cehoslovacă și polonă;
- d) subbiroul rus, însărcinat cu studiul armatelor rusești, cu translatorul necesar;
- e) subbiroul germano-austriac, însărcinat cu studiul armatelor germană și austriacă, cu doi traducători;
- f) subbiroul armatelor occidentale, însărcinat cu studiul armatelor franceză, engleză, italiană și americană, cu câte un translator de limbă engleză și italiană;
- g) subbiroul adjutanturii secției, însărcinat cu registratura și arhiva secției, cu desenatorii, dactilografii, secretarii și arhivarii indicați mai sus;
- redactarea și tipărirea broșurilor ce se editează asupra studiilor făcute asupra armatelor străine;
- scoaterea buletinelor de informații pentru armată (periodice: relativ la situația militară și politică în general, care cuprind și diverse învățăminte tactică-tehnice; în caz de război, zilnice: asupra informațiilor curente asupra mersului operațiilor);
- prepararea cursului anual de pregătirea personalului, care figurează în carnetele de mobilizare ca șefi ai birourilor de informații la comandamente;
- alcătuirea de instrucțiuni după directiva șefului de secție pentru funcționarea Serviciului de Informații în război.

Biroul 2 (informații secrete, contraspionaj):

- procurarea de informații din țările străine și contraspionaj.
 - 1. Subbiroul informațiilor secrete, însărcinat cu culegerea și adunarea prin agenția informațiilor secrete din țările străine și, în primul rând, din cele cu care am putea fi în război. În acest scop, el se împarte în:
 - h) Serviciul informațiilor secrete pe frontul de est: rus, ucrainean și polon;
 - i) Serviciul informațiilor secrete pe frontul cehoslovac, ungar, austro-german;
 - j) Serviciul informațiilor secrete pe frontul iugoslav, bulgar, grec, turc;
 - k) Serviciul informațiilor secrete pe frontul armatelor occidentale; informațiile se vor obține prin atașatii militari;
 - l) Serviciul columbofil.
 - 2. Subbiroul contrainformații, care cuprinde:
 - a) Serviciul de contraspionaj, care se ocupă cu urmărirea în țară a activității agenților centralizatori de spionaj, care lucrează pentru armatele străine, ține legătura cu Siguranța Generală, studiază măsurile pentru combaterea spionajului în timp de pace, legea contra spionajului etc., studiază și veghează asupra păstrării secretelor militare și corespondenței în timp de pace și prevede măsurile necesare pentru împiedicarea spionajului în timp de război;
 - b) Serviciul stării spiritelor interne, care se ocupă cu studiul cenzurii presei, a corespondenței particulare, cu lansarea de zvonuri false, cu măsurile speciale luate în cazuri de deplasări de trupe în timp de război etc.
- prepararea cursului anual de pregătire a persoanelor care figurează în carnetele de mobilizare al comandamentelor și unităților ca ofițeri și agenți însărcinați cu serviciul de contraspionaj;
- alcătuirea de instrucțiuni după directivele șefului de secție, pentru funcționarea serviciului de contraspionaj în timp de război.

Șeful Secției Informațiilor
/ss/ colonel Condeescu

Anexa 3¹

**Marele Cartier General
Secția Informațiilor**

Ordinea de Bătăie a Secției Informațiilor

Șef: _____

Biroul 1 (studiul armatelor străine, informații directe):

- șef: maior Stoicescu Ioan;
- subbiroul țărilor occidentale, în special Ungaria și Cehoslovacia: maior Georgescu Florin;
- ajutoare:
 - căpitan Bădulescu Horia, pentru Germania, Austria și Italia;
 - căpitan Soutzo Othon, pentru Franța, Anglia și America;
 - sublocotenent Drăghici Iulian, translator de limba maghiară și germană.
- subbiroul țărilor orientale, în special Rusia și Polonia: maior Niculescu Gheorghe;
- ajutoare:
 - căpitan Ichim Ștefan, ofițer legătură la Comandamentul generalului Denikin;
 - căpitan Berechet Ștefan, translator de limbă rusă și polonă;
 - locotenent Nour Pavel, translator limba rusă;
- subbiroul țărilor balcanice și Asia Mică: căpitan Popescu Ioan;
 - locotenent asimilat Popescu Virgil, translator pentru presa străină;
- subbiroul adjutanturii secției, arhiva și registratura Biroului 1: locotenent Aslan C. Gheorghe;
 - sublocotenent Dobrescu Grigore, gestiunea și expediția buletinului periodic.

Biroul 2 (informații secrete, contraspionaj):

- șef: maior Țăranu Ion;
- ajutor: _____;
- subbiroul informațiilor secrete: maior Bursan Alexandru;
- ajutoare:
 - căpitan Nestorescu Constantin;
 - căpitan Rațiu Alexandru.
- subbiroul contrainformații: maior Mihail Victor;
- ajutoare:
 - căpitan Constantinescu Ioan, pentru controlul străinilor;
 - locotenent Turtureanu Gheorghe, pentru circulație și contrapropagandă;
 - _____, pentru starea spiritelor;
 - _____, pentru presa străină și română.
 - sublocotenent asimilat Teconția Valeriu, translator de limba germană și maghiară.

Biroul 3 (studiul corespondenței secrete, cifru):

- șef: maior Cantea Eftimie;
- cunosători a patru limbi străine: _____.

¹ AMR, fond 3831, dosar 315, f. 23-24.

**Marele Cartier General
Secția Informațiilor**

Fondurile necesare funcționării Serviciului Secret

1. Pentru serviciul central:

Chiria unui local discret în oraș, propriu pentru instalarea unui birou și a unui muzeu școală pentru instruirea agenților - 5.000 lei.

Cheltuieli pentru complectarea materialului necesar muzeului școlii pentru întreținerea localului - 1.000 lei.

Cheltuieli pentru întreținere și plata agenților cât fac școală - 20.000 lei.

Recompense pentru agenții informatori ocazionali - 12.000 lei.

Indemnizații pentru agenții informatori și agenții mobili (chiar ofițerii de stat-major) trimiși în misiuni speciale - 40.000 lei.

Indemnizații pentru agenții informatori și recrutori - 12.000 lei.

Indemnizații personalului columbofil, materiale, antrenamente, premii și recompense - 6.000 lei.

Total: 96.000 lei.

2. Frontul de Sud:

Indemnizații pentru serviciul de informații și agenții sedentari permanenți pentru Frontul de Sud (Bulgaria, Serbia, Turcia, Grecia) - 60.000 lei.

Gratificații pentru agenții informatori și ocazionali - 4.000 lei.

Indemnizații pentru agenții curieri și mobili - 6.000 lei.

Diverse - 2.000 lei.

Total: 72.000 lei.

3. Frontul de răsărit:

Serviciul de informații și indemnizații pentru agenții sedentari permanenți pentru Rusia, Ucraina, Polonia - 140.000 lei.

Gratificații pentru agenții informatori și ocazionali - 8.000 lei.

Indemnizații pentru agenții curieri și mobili - 12.000 lei.

Diverse - 4.000 lei.

Total: 164.000 lei.

4. Frontul de Vest:

Serviciul de informații și indemnizații pentru agenții permanenți ficși în Ungaria, Slovacia, Austria și Germania - 180.000 lei.

Gratificații pentru agenții informatori ocazionali - 18.000 lei.

Indemnizații pentru agenții curieri și mobili - 10.000 lei.

Diverse - 4.000 lei.

Total: 212.000 lei.

5. Gratificații personalului inferior de la legațiile și consulatele noastre din străinătate, care se va distinge în serviciul Biroului 2 - 6.000 lei.

6. Organizarea a 12 stații de porumbei călători - 24.000 lei.

7. Pentru serviciul presei și publicațiilor de propagandă - 126.000 lei.

Total general: 700.000 lei.

Această sumă este minimă și ea servește ca bază de plecare pentru organizarea serviciului în primul an; pe măsură însă [ce] serviciul se va dezvolta, această cheltuială va fi mult mai mare.

Șeful Secției Informațiilor
/ss/ colonel Condeescu

¹ AMR, fond 3831, dosar 315, f. 259.



Editura **TOP FORM**

ISSN: 2065 - 3395